

רוח אורנים

המגזין של מכללת אורנים

עדי מזרחי, ללא כותרת, 2012 << מתוך תערוכת הבוגרים של המכון לאמנות >> יולי 2012

אורנים בצ'וד 10 שנים...

החזון שלכם - במדור מיוחד לגיליון זה

סיון תשע"ב, יוני 2012

מפגש עם המשורר
חיים גורי באורנים
עמ' 24

קרן נויבך, כלת
פרס העיתונאית
האקטיביסטית
עמ' 16

עזריה אלון אורח
המועדון המדעי
באורנים עמ' 8

ד"ר שרה שגיא

הרחבת בניין המנהלה - לאחר סיום הבניה יתווספו לבניין המנהלה עוד כ- 170 מ"ר בשתי קומות ופיתוח שטח גדול מסביב וכן קומת החינוך והמח"ר תהינה נגישות לנכים | **כתב וצילם:** שמוליק רגב

לקראת הגיליון האחרון של תשע"ב נקראתם להיענות לאתגר מיוחד, הפרויקט - "אורנים בעוד 10 שנים". אם בשנה שעברה הוקדש גיליון סיום השנה לשנת השישים לאורנים והיה נוסטלגי משהו במלל ובתמונה, הרי שבזכות תרומתכם גיליון זה הוא עתידי בעליל.

"אחת מהתמונות שתיראה ברחבי אורנים בעוד עשור היא של דמויות בצורות שמזכירות אנשים, מחוברים על-ידי שבב שמושתל במוח לרשתות חברתיות, למאגרי מידע המאוחסנים בעננים" (מתוך חזונו של מ. יצחקי).

לצד חזונות שהפליגו על כנפי הדמיון תמצאו גם חזון זעם (ש. רגב), חזון ירוק (ש. פאר), חזון אידיאולוגי (א. מנור), חזון אקדמי (ל. ארנון) ועוד ועוד.

קטעי החזון שלכם אוצרים בחובם תסריטים דמיוניים, הזויים יותר והזויים פחות, והם שלובים ושזורים בין כתבות המגזין ומדוריו שחלקם הגדול עוסק אף הוא בתכניות, ביוזמות ובשיתופי פעולה עתידיים.

אין צורך להמתין עוד 10 שנים כדי לדעת איזה חזון יתממש. ניתן להתחיל לפעול למימושו כבר עתה.

נשמח לתגובותיכם.

אני אלה

קריאה מהנה!

תוכן - מארס 2012

מדורים: טראשון **2** בראש השולחן **3** ברוח אקדמית **5** מדובשה ומעוקצה **12** רעיונות לא מעשיים **18** שיעור מולדת **32** חדשות הרשות למחקר **36** לקרוא או לא לקרוא **38** השקות ספרים בספרייה **40**

כתבות: כנס חורש **7** מועדונים מדעיים **8** כנס החוג ללשון **10** אוטובוס המצטיינים **13** שיח עמיתים **14** כנס החוג לתקשורת **16** סמינר שפות **19** הצגה 'פרעוש הלמה' **20** המדיה והסכסוך הישראלי פלסטיני **21** כנס חינוך מיוחד **22** הוראה מעמיתים **23** מפגש עם המשורר חיים גורי **24** ברכה לבוגרי המח"ר **25** חינוך עם דגש על הגיל הרך **26** פורום אורנים למאבק בגזענות: אירוע חשיפה **27** כנס מרכז שי **28** יש לי חלום **29** נעים להכיר... **30** כנס החוג לחינוך מתמטי טבע וסביבה **35** מרתון יצירה ספרות ואמנות **37** תערוכת בוגרים **43**

הפסקת צהריים של בנות המסדרון באמפי

מקרכת רח אורנים, המגזין של מכללת אורנים

עורכת: ד"ר שרה שגיא * חבר מערכת: ד"ר חגי רוגני * עיצוב ועריכה גרפית: סטודיו גסטליט * דפוס: דפוס "גסטליט" חיפה בע"מ

ניתן לפנות למערכת באמצעות המייל: sara_sa@oranim.ac.il

פרופ' יאיר קארו ראש מכללת אורנים

נתחיל מהדברים הטובים:

עניינים אקדמיים

שנת תשע"ב תיזכר כשנה שבה חצתה אורנים את קו 5,500 הסטודנטים (כולל הכשרת אקדמאים להוראה, השתלמויות ומחוננים), תוך כדי קבלת סטודנטים בחתכים גבוהים והתנהלות אקדמית שקטה, מסודרת וללא תקלות. על כך תודה לסגל האקדמי והמנהלי, שעליהם נופל עיקר העבודה השוטפת.

תכניות התואר השני

אם לחדד מעט יותר ברמת הפרטים, אנו נמצאים כרגע עם שבע תכניות לתואר שני, שש מהן תכניות M.Ed המיועדות למורים במערכת החינוך והתכנית השביעית, ה-M.Teach, מיועדת להסבה של אקדמאים בעלי ציונים ואיכויות גבוהות מאוד להוראה בבתי"ס העל-יסודי.

בחלק מהתכניות אנו נהנים מזה תקופה ארוכה מעודפי ביקוש, והמספרים בכל שבע התכניות ביחד עומדים על כ-270 לשנתון.

בשלוש תכניות מתוך השבע, מיצינו להערכתי את המאגר הגדול של אנשים שהמתונו לתכניות האלה. אני מעריך שהמספרים ירדו בהדרגה ב-25 עד 30 אחוזים, ונצטרך

לבצע בהן התאמות כדי שיהיו אטרקטיביות לקהלים נוספים.

במקביל, כדי לשמור גם על מגוון האפשרויות שאנו מציעים וכדי לפתח מגוון זה ואת היקף הפעילות בתואר השני בכלל, הגשנו לאישור המול"ג תכנית להוראת המתמטיקה והמדעים בביה"ס היסודי. תכנית זו נמצאת כעת בבדיקת המל"ג. אני מעריך שנקבל אישור פתיחה לשנת תשע"ד. בשתי תכניות קיימות ביקשנו הרחבה לתחומים נוספים. בתכנית התואר השני לשפות ביקשנו להרחיב

תכנית להוראת עברית כשפה שנייה/זרה - הדבר אשר על-ידי המל"ג וכבר מופעל. זוהי תכנית הכרחית להוראה של עברית בבתי"ס ערביים, באולפנים, בבתי"ס עם ריכוזים גבוהים של תלמידים שאינם ילידי הארץ, וכן לצורכי הוראה בחו"ל במסגרת הסוכנות, במחנות קיץ ובבתי"ס יהודיים בחו"ל - כדאי לדעת וליידע על קיומה של תכנית מיוחדת זו. בתכנית להוראת המדעים לביה"ס העל-יסודי ביקשנו הרחבה להתמחות בכימיה בשל היעדר קיצוני של מורים לכימיה. בקשתנו נמצאת בבדיקת המל"ג.

אנו מתכוונים להגיש תכנית לתואר שני בגיל הרך בסמסטר ראשון של תשע"ג. עוד מוקדם להעריך את מועד פתיחתה.

בנוסף לכך, אנו ממתנים לצבירה של מספיק סגל בכיר בתחומי החינוך המיוחד כדי

שנוכל להגיש תכנית לתואר שני בחינוך מיוחד ובאבחון. אני מקווה שנגיע למצב שאפשר יהיה להתקדם עם תכנית זו במהלך שנת 2014.

כל זה נותן את האופק האקדמי של הפיתוח בתואר השני בשלוש שנים הבאות, כך שנגיע לעשר תכניות פעולות המכסות את כל תחומי התואר הראשון הקיימים היום באורנים, ואשר מייצרות גורמי משיכה גם עבור מורים שלא באו מתוך הכשרה באורנים.

הכשרת אקדמאים להוראה

מדובר בתופעה שממשיכה להפתיע בהיקפה ובאיכותה. נתונים מספריים: לפני ארבע שנים, בשנה"ל 2008-2009, היו לנו כ-400 סטודנטים בהסבות בשני שנתונים. בכל שנה קלטנו כ-200 מתוך 600 פניות. השנה יש לנו בשני השנתונים כ-700 סטודנטים, קרוב ל-20% מהם בעלי תואר שני ומעלה. כאשר בכל שנה אנו מקבלים כ-350 מתוך קרוב ל-1000 פניות. כלומר, יחס המיון נשאר 1:3 אבל המספרים המוחלטים גדלו ב-75%.

אוכלוסייה זו איכותית, בוגרת (הגיל הממוצע - 32), בעלת ניסיון חיים ומאתגרת, הן באיכויות והן בדרישות שהיא מציבה. העשיון העליון של קבוצה זו מגיע למסלול ה-M.TEACH, שהיא תכנית הסבה

משולבת תואר שני, או מופנה אליו.

הגענו השנה להסכם עם משרד החינוך וארגון חבר, גמלאי כוחות הביטחון, על שילובם בהסבות אקדמאים על בסיס אישי ועל למידה יחד עם כל הסטודנטים של ההסבות (בניגוד לתכנית של בית ברל). אנו מטפלים בכ-50 פניות ואני מעריך שבסופו של דבר נקבל בין 20-30 מהן. בשל הביקוש הרב ומספר המקומות המוגבל להתנסות המעשית במרחב שבין חדרה לגבול הצפון קיבלנו על עצמנו כלל מרכזי בתהליכי המיון והוא - "היכן שיש ספק - אין ספק שלא באורנים". כלל זה בא לאחר ניתוח לאחור של שלושה שנתונים שבהם התברר שבכל המקרים שבהם עלו במהלך הלימודים בעיות אתיות, בעיות התנהגויות או תופעות שמחייבות הדחה או השקעת זמן בלתי מתקבלת על הדעת, כבר בריאיון הקבלה עלו ספקות בנוגע ליכולת הלמידה או לגבי התאמה אישית, ועל כן הכלל.

תואר ראשון

בתשע"ב חצה שנתון א' את קו ה-500 לומדים ובממוצע פסיכומטרי 563.90 נקודות מעל השנתון המקביל לפני עשור. אמנם נכון שאין לייחס למבחן הפסיכומטרי ערך גבוה מדי, אולם הנתונים מלמדים,

כמו גם המפגשים בכיתות וחוות דעת המורים, שאנו מצליחים לייצב אוכלוסיית סטודנטים בחתכים טובים.

התמונה איננה אחידה. אנו רואים חוגים שבהם החתכים גבוהים יותר, כמו גם הביקושים. בולט במיוחד החינוך המיוחד שעשה פריצה בארבע השנים האחרונות כשכמעט הכפיל את מספר הלומדים בשנתו, תוך עלייה משמעותית בחתכי הקבלה. אנו עדיין לא רואים תופעה של עלייה בולטת בחתכי הקבלה במסלול היסודי ובגיל הרך. עלייה קיימת, אך זו מתונה יותר.

ולבסוף

מדעי החברה והרוח

המספרים כמו גם האיכויות עלו באופן דרמטי בארבע השנים האחרונות. מספרית הוכפל מספר הלומדים. חלומו של ד"ר ארנון מדזיני לפצל כיתה בספרות או במקרא כמעט מתגשם.

ככל שאנו מתחקרים את הסטודנטים בתחומים אלה על סיבת בואם ללמוד מדעי חברה ורוח באורנים אנו למדים שהמוטיבציה העיקרית היא שילוב של המותג - אורנים (שהפכה לגורם חשוב, לא רק בתחומים הקלאסיים, יסודי, גננות, חנ"מ ומדעים, אלא, לאחר עשור מאז שהוקמה, הפכה הפקולטה למח"ר לגורם בעל משקל, לפחות בצפון, בתחומים הללו) ושל חוויה לימודית איכותית.

בעניין הגורם השני שמעבר למותג, דהיינו החוויה הלימודית, אנו שומעים פעם

אחר פעם מכלל הסטודנטים של אורנים, אבל במיוחד במח"ר, חנ"מ וחח"ק, שרענון התכניות, הופעתם של מרצים איכותיים, יוזמות איכותיות (סיורי חו"ל, אוטובוס חוצה ישראל) יוצרים חוויה לימודית שגורמת להם להמליץ לחבריהם לבוא לכאן. אנחנו צריכים לחשוב על יצירת חוויה לימודית דומה בחוגים ובמסלולים אחרים, שכן לאורך זמן המוניטין המצוינים לא יספיקו, ויעלו שאלות הבידול, המיתוג והחוויה הלימודית.

נסיים באמנות ובמח"ח: האמנות נמצאת בלב התרבות, אך לא בלבו של משרד החינוך. כל נושא העיסוק באמנות, ובאמנויות בכלל, מודחק ממערכת החינוך תחת התפיסה השגויה שכובלת אותנו בגלל המבחנים הבינלאומיים ובשל קוצר ראות מוטה טכנולוגיה ומדעים.

התוצאה תהיה, וכבר נשקפת מולנו, שאנשים ללא שורשים ותרבות אך בעלי מקצועות נדרשים ימצאו את עצמם למשל בעמק הסיליקון.

ובינתיים, נמשכת הפגיעה בתחומי האמנויות אל מול זריחת שנקר שנתפסת כאמנות הביטים היישומיים שלה.

השנה, לקראת תשע"ג, אנו רואים סוף סוף, והלואי שזה ימשך, הכפלה של מספר הפונים ללמוד אמנות - מרביתם בחתכי קבלה טובים. אני מקווה שזהו ביטוי לכך שהמכון לאמנות באורנים ממוקם היום מבחינת האיכויות וההכרה שלו בין חמשת המוסדות המובילים בישראל בתחומי האמנות, זאת לדברי מבקרים, אנשי

אמנות ומומחים בתחום.

ואשר לחח"ק ולמח"ח: החוג לחינוך חברתי קהילתי, שבראשו עומד ד"ר מיקי מטולה, החל לפעול לפני למעלה מעשור מתוך תפיסה של עיסוק בנוער בסיכון, שבהמשך גם הצמיחה את התכנית בתואר השני, שהיא מוצלחת ביותר. החח"ק עבר מאז כברת דרך ארוכה, הן בתפיסה והן במיקוד התכנית ולמעשה מציע היום שלוש מגמות עיקריות. האחת אכן עוסקת בנוער בסיכון/מטפלים חינוכיים. השנייה עוסקת בהצמחת מנהיגות חינוכית פורמאלית ובלתי פורמאלית. השלישית עוסקת בנושא של קהילה וסביבה, והפרח הצעיר שהולך ומתפתח עכשיו בהקשר של החח"ק הוא תכנית מל"ח (יאיר: "מחנכים, לומדים חולמים"). שהם באמת מלח הארץ, בהובלתה של ד"ר אסנת ניסנוב. התכנית המיועדת לאנשים שכבר עובדים במערכת החינוך, בעיקר בחינוך הבלתי פורמאלי, מביאה בשנתיים האחרונות אוכלוסייה מעניינת מאוד מבחינת הניסיון והחתכים, עובדי פנימיות, מדריכי נוער, מדריכי מתנ"סים ועובדי חינוך בלתי פורמאלי במערכת החינוך. התוצאה של המהלך הזה היא שמחוג של 25 סטודנטים בשנה, השילוב של החח"ק יחד עם מל"ח, הגדיל את מספר הסטודנטים לכ-100 בשנתו, וחוג זה הוא עתה השני בגודלו אחרי החינוך המיוחד.

מדוע אני מזכיר כל זאת? משום שבשני החוגים, חנ"מ וחח"ק, כמו גם בפריצה שהייתה במח"ר, הדברים התרחשו גם משום שהופיעו

יוזמות שמאגרות קהלים צעירים. יש קרוב ל-70 מוסדות להשכלה גבוהה בישראל. אם נירדם על זרי הדפנה ספק אם נתעורר.

אנו עומדים בפני היום הפתוח. תמונת ההרשמה עד כה דומה לשנה שעברה, עם חתכים מעט גבוהים יותר כי העלינו את חתכי הקבלה. הערכות יותר מדויקות נוכל לקבל רק במהלך חודש יולי, כשההרשמה מתחילה להתייצב.

את הגידול במח"ר אנו מקווים להגות כאן בטקס הפתיחה של הבניין המורחב, שנועד לאפשר מרחב נשימה גם למח"ר וגם למחלקת השיווק מרובת הפעילויות, עוד לפני פתיחת שנה"ל תשע"ג.

מול הדברים הטובים האלה אנו חווים, לא רק באורנים אלא ברוב המכללות ובוודאי הגדולות, את השנה הכי קשה שאני זוכר בהתנהלות מול משרד החינוך בהיבטים התקציביים. ניתן היה לקוות שמשרד החינוך אשר השר העומד בראשו מדבר ללא הרף על חשיבותו של החינוך, על חשיבותו של המורה על חשיבותה של חשיבותה של הקדמה הטכנולוגית והטמעתה בבתי"ס ועל עוד שלל נושאים שבהם הוא מתבטא, ייטיב באותו אופן לדאוג גם לכיסוי תקציבי למילים המופרחות באוויר. ההפך קרה. השנה האחרונה משקפת אנרכיה בהתנהלות של המערכות התקציביות במשרד החינוך. מטעמים מובנים אני לא יכול להיכנס לפרטי הפרטים במדיום זה. אבל ב-17 במאי כינסנו באורנים את כל מי שחפץ היה ומסרנו מידע מלא על

ברוח אקדמית

עדכונים משולחנה של רקטורית אורנים

ד"ר מדי וליצקר פולק

מדי, ברכות לרגל היבחרך לקדנציה נוספת בתפקיד רקטורית אורנים!

איך את מסכמת את התקופה החולפת?

תקופה רבת אתגרים ועשייה פורייה. הקרקע בשלה להמשך צמיחה והצמחה אקדמית, ויעדים רבים עדין לפנינו... הנה דוגמאות אחדות משנת תשע"ב:

טיפוח אוריינות אקדמית

זהו אחד מיעדי ההוראה המרכזיים שלנו, ואנו עוסקים בכך ממגוון זוויות. כל הסטודנטים לומדים בשנה א' קורס "כתיבה אקדמית" סמסטרילי, שבו מוקנים כלים בסיסיים ללימוד ולחקירה של נושא נבחר, מתורגלות מיומנויות כתיבה עיונית/אקדמית תוך פיתוח חשיבה עצמית וביקורתית ושימוש מושכל במקורות מידע ונלמדים שלבי תהליך הכתיבה. בשנה ב' נלמדים קורסי המחקר (איכותני וכמותני). השנה פתחנו גם קורס כתיבה אקדמית שנתי לסטודנטים ערבים (מותאם תרבות, לבחירתם).

כדי לטפח אוריינות אקדמית רצוי שנפעל ב"ראייה אקולוגית", כך שכל מרצה יקשר בשיעוריו לנלמד בקורסי תשתית אלו, ויאזכר זיקות לקורסים אחרים (במקביל לו או אחריו). הגישה לסילבוסים

היקף הבעיות התקציביות, על ההיערכות התקציבית הלא פשוטה לתשע"ג, שעיקרה צמצום בהוצאות אורנים בהיקף של בין 4-5 מיליון ש"ח, בתקווה שמהלך מקדים זה יספיק.

יחד עם זאת, אנו שומעים כבר היום על כוונת האוצר להכביד בתקציב 2013, ואנו מכינים גם תכנית מגירה לאפשרות שנצטרך לבצע מהלכים נוספים. כאמור, זה עצוב ואף מתסכל שבעוד שאורנים מספקת את הסחורה ללא עוררין, תקצוב המכללות לחינוך בכלל ותקצוב אורנים בפרט משקפים דיסוננס קשה לעיכול.

נסיים בדבר משמח ברמה האישית: בראשית יולי אמורה ועדת האיתור לבחירת מחליפי/מחליפתי לסיים את עבודתה ולהודיע מי נבחר/ה לתפקיד. אם להיות אופטימי, ב-1/1/2013 אשב על המזח בוולטה, בירת מלטה, רגליי ישכשכו במי הים התיכון ועל קרס החכה יתנווד סרדיני-ים-תיכוני או בקבוק עם מכתב עידוד אליכם. ועד אז... עוד רבה העבודה.

הרחבת בניין המנהלה בעיצומן של העבודות

העומדים לרשות הסטודנטים. תחום זה כולל גם את סוגיית נורמות אתיות אקדמיות וכללי ישרה אקדמית (שפורסמו במערכת ניהול שיעורים ונמצאים בכל אתר קורס, רצוי שמרצים יתייחסו לכך, לתיאום ציפיות, כמו-גם למסירת הנחיות מפורטות, בהירות וחד-משמעיות בנוגע למטלה הנדרשת בקורס, וזימון דיאלוג להבהרה. בקרוב נפרסם לסגל טיפים להתמודדות עם פלגיאריזם, העתקות, רכישת עבודות וכיו"ב בשיתוף עם **ד"ר אריאל פרידמן**, יו"ר ועדת משמעת. הסוגיה מורכבת ביותר... נקווה לקידום משמעותי בתחום זה.

פיתוח אקדמי, קידום סגל ונראות אקדמית

מעבר לתכניות האקדמיות שהגשנו למל"ג ושהוזכרו בדברי יאיר, אושרה תכנית להכשרת פרחי הוראה כמדריכי משלחות נוער לפולין, פרי שיתוף בין אורנים לבית לחמי הגטאות (החל בתשע"ג).

לתפיסתנו, הסגל האקדמי הוא חוד החנית ויש להמשיך ולעודדו, לקידום אקדמי (השנה קודמו פרופור אחד ושלוש דרגות 'מרצה'), להשלמת לימודי דוקטורט (ערכנו השנה אירוע הרמת

של קורסי התשתית היא באמצעות "מנוע חיפוש קורסים", בדף "סגל אקדמי" (באתר).

ממחקר שנערך ברשות עולה שמרצים רבים אינם מודעים לקורסי הכתיבה האקדמית ולתכניהם, סטודנטים הביעו תסכול מדרישות/משיטות שונות, ובלבול כתוצאה ממסרים סותרים (מאידך, לא נצפה לאחידות מוחלטת בשל שיטות שונות בתחומי דעת שונים) והמרצים הביעו תסכול מבקיאיות בינונית של הסטודנטים ברזי האוריינות האקדמית, גם בקורסים מתקדמים ובסמינריונים. כדי לסייע ביצירת "שפת-על משותפת" ניתן להסתייע במעבדת הכתיבה האינטרנטית שפותחה באורנים, וכן בקריטריונים לאוריינות אקדמית המופיעים במחווה המכללית (במערכת ניהול שיעורים).

לאור הבעיות הנ"ל, הוקם צוות חשיבה מכללית (מרצים שנענו לקול הקורא) לשם גיבוש תפיסה ותכנון אסטרטגי לטיפוח יעיל של אוריינות אקדמית בתהליכי ההוראה-למידה באורנים, איך יוצרים זיקות, תיאום, דיאלוג פנים-מכללית ורצף למידה מתפתח, הבניית ידע וקישור משמעותי בין הקורסים השונים, החל בקורס כתיבה אקדמית והלאה באופן היררכי. זאת לצד משאבי התמיכה המכללתיים: יעץ הספרייה, מעיין וקשת

כוסית ל-10 מרצים דוקטורים חדשים, לצד קרן קל"ס ברשות למחקר, וכן להמשך פיתוח אקדמי ומקצועי: עידוד פיתוח, ייזום ופרסום, במגוון דרכים: אירועי השקת ספרים בספרייה, סדנאות מחקר וכתובת מאמרים באנגלית, לפרסום בכתבי-עת בינלאומיים, תקציבי ועדת מחקר המיועדים למחקר, לפרסום ספרים ולהצגה בכנסים בינלאומיים, לצד עידוד הצגה בכנסים בארץ.

תחום שתפס תאוצה השנה הוא טיפוח קשרי חו"ל אקדמיים, פדגוגיים ומחקריים, עם מוסדות אקדמיים בארה"ב ובאירופה.

ד"ר משה שגר מונה כרכז קשרי חו"ל אקדמיים-פדגוגיים מטעם משרד הרקטור, **וד"ר לריסה ארוני** מונתה כמתאמת קשרי חו"ל אקדמיים-מחקריים מטעם הרשות למחקר. נוסף לשיתוף הפעולה ביניהם, אנו פועלים לאיגום משאבים ולתיאום בין מוקדים אורנימיים נוספים הפועלים בגזרה הבינלאומית, כגון רוברטה בל-קליגר מאגף העם היהודי בשדמות ופולה מיילס, הממונה על גיוס כספים וקשרי תורמים.

השנה אירחנו גורמי מפתח (כולל שני נשיאי מכללות) ומשלחות מגופים וממוסדות בחו"ל, ונציגים משלנו נסעו לביקורי גומלין (משלחת הגיל הרך לבוסטון, סטודנטים מתכנית המצטיינים לגרמניה ועוד). נבחנות אפשרויות לשיתוף ברמת מחקרים, פרויקטים, מודלים להכשרה, סמינרים משותפים, חילופי מרצים וסטודנטים. קול קורא ראשון יצא לאחרונה.

אנו בעיצומו של פיתוח אתר "חלון ראווה אקדמי" באנגלית, שיתרום לנראות האקדמית הבינלאומית שלנו ויפעל לצד אתר האנגלית הנוכחי המיועד לתורמים.

גם השנה קיימנו עשרות כנסים מרתקים וסדנאות פיתוח מטעם הפקולטות והחוגים, וכן יצאו לפועל עשרות יוזמות מעשירות שבהן מומשו רעיונות פיתוח יצירתיים ומעשירים. החלו לפעול השנה שתי קבוצות מחקר שיח וכתובה, האחת בנושא פדגוגיה בסביבה אינטרנטית והשנייה, במסגרת הרשות למחקר, בנושא "האחרים".

נראות אקדמית: באתר אורנים ישנו דף "מחקר ויצירה", ובו מופיעים פרסומים ויוזמות של הסגל, למיתוג אורנים כמרכז אקדמי ופדגוגי עשיר. הושלם פרויקט קורות החיים באתר, כך שמרצים מוזמנים לעדכן בעצמם (בדומה לעדכון סילבוס). כרוך בכך גם עדכון מילות מפתח של המומחיות האקדמית.

קידום איכות ההוראה

הוקם המרכז לקידום ההוראה בראשות **ד"ר אורלי סלע**, ועלה לאוויר גם אתר האינטרנט. במרכז מדורים העוסקים בפדגוגיה, בהערכה (בריכוז **ד"ר איריס גרשגורן**) ובפדגוגיה מתוקשבת, בשיתוף מלא עם **ד"ר ענת שמלא** וצוות יל"מ. המרכז מציע מגוון משאבי ייעוץ ותמיכה פדגוגיים לסגל, לכל היבטי ההוראה, הלמידה וההערכה (ברמה אישית, חוגית ומכללתית).

המטרה: הדגמת מגוון דרכי הוראה והערכה כמודלניג לפרחי ההוראה שלנו. בהקשר לכך, כאמצעי עזר למיזעור אינפלציית הציונים ולקיום הערכה מבחינה, פותח מחוון מכללתי (שני נוסחים: למרצה ולסטודנט). המחוון מפורסם במערכת ניהול שיעורים, כהמלצה וככלי עזר למרצה להבהרת הדרישות למטלה עיונית (ידע תוכן ואוריינות אקדמית). המרכז מציע למרצים סדנאות בשלושה מחזורים בשנה, כגון בניית מבחן מהימן ותקף, בניית מחוון להערכת מטלות הקורס, הצגת רפרט והערכתו.

המשכנו השנה בהטמעת התקשוב בקורסים, בהדרכת צוות יל"מ, הכיתה ללמידה פעילה פועלת בביקוש הגבוה מן ההיצע ובהצלחה רבה; התקיימו השנה 50 (!) קורסים מקוונים, מתוך היעד שבכל חוג יילמד לפחות קורס מקוון אחד, כך שכל סטודנט יחווה למידה מתוקשבת במהלך לימודיו באורנים, כחלק מהכשרתו. התקיימו גם קורסי קריאה מודרכת בהוראה מרחוק ואף התחלנו בפילוט של הרצאות מצולמות (בשנה הבאה מתוכנן פיילוט נוסף).

מוצעות לסגל גם סדנאות על Moodle, לוח אינטראקטיבי, וכן סדנת סאמר-נט - סדנה בת יומיים ביולי.

אתיקה מקצועית

כמכללה לחינוך המחנכת לערכים, אנו מקפידים על התנהלות אתית, ונושא האתיקה המקצועית מונח לפתחנו ולאתגרנו. הוקם פרום חשיבה לגיבוש קוד

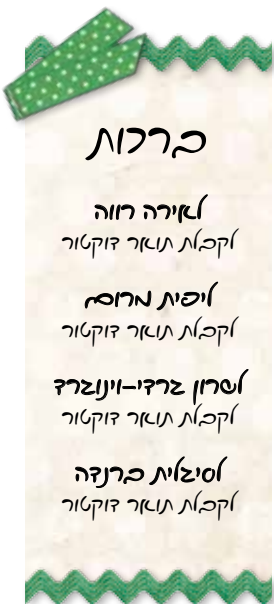
אתי מכללתי (יצא קול קורא לסגל על כך). הפורום קיים בינתיים שני מפגשים ובמהלך הקיץ תגובש טיוטה סופית של ההצעה.

במסגרת עידודנו למעורבות חברתית ולשיתוף עם השדה החינוכי בקהילה, הוסדרו נוהל האקרדיטציה החברתית (בתקנון) והלוגיסטיקה הנלווית לכך, אושרו כ-20 פרויקטים מתאימים, וכן אקרדיטציה למשרתי מילואים (1 ש"ש).

לסיכום, השנה פורשים 17 אנשי סגל, מעמודי התווך שלנו, שתרמו רבות לציבון האורנימי הייחודי. בשם כולנו - איחולי הצלחה להם בהמשך דרכם.

שנה רבת פעלים אקדמיים וחינוכיים מאחורינו.

אני מאחלת סיום מוצלח של שנת הלימודים וחופשה נעימה!

כרכות

לאירה רוז
אקב"ל תואר דוקטור

אופית נחום
אקב"ל תואר דוקטור

אשרון צרדי-וינצ'רד
אקב"ל תואר דוקטור

אסילאית כרנדה
אקב"ל תואר דוקטור

החורש הים-תיכוני בישראל כערך טבע עולמי

כנס מומחים: החברה להגנת הטבע ומכללת אורנים

כדי לשמור על החורש וכיצד הקהל המבקר בו או הקהילה החיה בסמוך לו יכולים להיות מעורבים יותר בשמירה עליו. זה החלק המהיר בין התיאוריה למעשה, בין אקדמיה לשטח, בין פעילות גופים ממשלתיים וציבוריים לבין חינוך וקהילה.

לכנס הייתה גם מטרה סמויה: לקיים ולטפח שיתוף פעולה עם החברה להגנת הטבע, הן בהיבט המקצועי והן בהיבט הציבורי קהילתי. החברה היא שותף טבעי למכללה בכלל ולגן הבוטני בפרט. בהקשר לכך ראוי לזכור שכאן באורנים היה הכנס הראשון של החברה להגנת הטבע.

במושב הראשון, מבט עולמי - מהו החורש הים-תיכוני, הרצו פרופ' אבי פרבלוצקי על תמונת החורשים הים-תיכוניים בעולם, פרופ' עדו יצחקי הרצה על החי בחורש הים-תיכוני וד"ר גד פולק הרצה על אקולוגיה של החורש הים-תיכוני.

המושב השני, איומים על החורש הישראלי נפתח בהרצאה של אביב אבישר, תמר דיין, אורי שיינס וקוסטה מומצ'אולו, האם קירבה לגני אירועים משפיעה על חברת המכרסמים בכרמל?

במושב השלישי, מחזון למעש, התקיים פאנל של ארגונים ירוקים ובמושב הרביעי נערכו סיוורים מקצועיים בחורש הגן הבוטני באורנים.

מתוך דברי הפתיחה שנשא ד"ר מוקי גרוס:

מה פתאום חורש? ברוך השם, בחודשים האחרונים לא התחוללה שום שרפה... אך בעיית החורש אינה רק שרפה.

אפתח בשתי עובדות:

במאס 2005 התפרסם הדו"ח הראשון של מחקר רחב היקף שערך האו"ם. המחקר בדק את מצב המערכות האקולוגיות של כדור הארץ. אחת המסקנות העיקריות הייתה שהאזורים הפגיעים ביותר בכדור הארץ הם האזורים הים תיכוניים. כ-70% מהמערכות האקולוגיות, הכוללות את החורש, נעלמו עד 1950, והן נמצאות עדיין בסכנת הכחדה בשל הפעילות האנושית.

ועדת השרים לתכניות מורשת בראשות ראש הממשלה אישרה תקציב למיזם ייחודי שתכליתו שימור צמחים בסכנת הכחדה. מפעילי הגן הבוטני באורנים מתכוונים להשתתף בתכנית חשובה זו. תפקידו של גן בוטני הוא לשמור גרעיני רבייה ולשמר גן מקלט, או במילים אחרות: תיבת נוח למינים נכחדים. גן בוטני, ובעיקר כזה הצומח בתוך מכללה לחינוך, מן ההכרח שיעסוק גם בלימוד, במחקר ובחינוך לשימור מגוון המינים בסביבתם הטבעית.

שני שלישים משטחו של הגן הבוטני הם חורש ים-תיכוני מגוון שמקורות הצומח בו הם: א. שרידי חורש קדום שגדל כאן, ב. מינים שניטעו בידי אדם, 3. תפוצה טבעית של מינים שהגיעו מהחורשים שמסביב: הכרמל ממערב, יערות טבעון ממזרח, והחורש של הגליל מצפון.

בשל ההכרה בחשיבותה של המערכת האקולוגית של החורש הים-תיכוני בחרנו להציב אותה במקום מרכזי ומשמעותי יותר.

בחלק הראשון של הכנס הכרנו את המערכת המשרתת את האדם, את מה צריך לשמור בחורש ואת מורכבות המערכת כמקום חיות למגוון רחב של מינים. בחלק השני נכיר חלק מהאיומים הרובצים לפתחה של מערכת זו. האתגר הגדול של הכנס היה בחלק השלישי שבו בחנו מה עושים הגופים השונים

פרופ' עדו יצחקי

ד"ר מוקי גרוס

אורנים כעוד 10 שנים... מאז 3'91 שרפה פאר

בחזונו אני רואה את מכללת אורנים בשנת 2022 כמכללה המובילה בישראל בהכשרת מורים. המכללה תתנהל באורח מקיים והתרבות המקיימת תורגש בכל רחבי הקמפוס. המכללה תפחית את פליטות הפחמן הדו-חמצני בהשוואה להיום וכל הבניינים החדשים יבנו על פי תקן בנייה ירוקה. פתיחת תחנת רכבת בקרבת המכללה תקל על הנגישות למכללה, תפחית את זיהום אוויר, תפתור בעיות חנייה בקמפוס ותאפשר את הרחבת שעות הפעילות. הגן הבוטני יהווה מוקד משיכה לילדים ומבוגרים ללימוד ולהכרת הטבע והסביבה, הסטודנטים ילמדו בכיתה ומחוץ לכיתה בעזרת אמצעים דיגיטאליים כמו טלפונים חכמים, טאבלטים ואמצעים שעדיין לא פותחו, וזאת בשילוב עם למידה בטבע. הלמידה תהיה משולבת חקר ותמקד בנושאים אותנטיים רלוונטיים תוך שימת דגש על פיתוח חשיבה מסדר גבוה. פיתוח אוריינות סביבתית יהיה חלק אינטגרלי של תכנית ההכשרה. כל סטודנט במכללה ילמד קורס מבוא לקיימות ופדגוגיה של חינוך לקיימות כולל התנסות בהוראה בשדה. נושא הקיימות שהוא נושא רב-תחומי ישולב גם בתחומי הדעת הנלמדים במכללה.

לאחר מכן הרצה **פרופ' גיורא פילאר**, מומחה בינלאומי לבעיות שינה מביה"ח רמב"ם והטכניון על חשיבות השינה בהפחתת תחלואה ותמותה.

הרצאתו המרתקת לימדה את המאזינים על מעגל השינה והערנות שלנו ועל גורמים המשפיעים עליו. אחד הדברים הברורים שלמדנו הוא ששינה של פחות מ-7-6 שעות בממוצע ביממה פוגעת בבריאותו של אדם בוגר.

הפגיעה בבריאות יכולה להתבטא בחילוף חומרים פגום, בתנודות במצב הסוכר, בפגיעה במערכת החיסון, בעלייה בלחץ הדם, בהפרעות בעבודת הלב, בירידה בריכוז המחשבה, בהשמנה, בתנודות במצבי רוח ועוד.

ודבר אחרון, מחוייך-משהו, הוא שעל אף שרופאים שומעים פעמים רבות את התלונה: "דוקטור, אני כבר שנים לא ישנה!" לא צריך להתרגש, שכן מי שאינו ישן שנים, בוודאי אינו בין החיים. אין חיים ללא שינה.

במהלך הסמסטר קיימה הפקולטה ללימודים מתקדמים שני מפגשי מועדון מדעי. במועדון המדעי השני לשנה זו, שהתקיים בחודש מארס, נשמעו שתי הרצאות מרתקות.

הראשונה, של הדוקטורנטית **מיכל סמוני**, סקרה מחקר מעניין מאד על הקשר בין החומרים שבפירות הצמח המדברי רכפתן המדבר לבין האופן שבו צורכים, אוכלים ומעכלים בעלי חיים את הפירות הללו.

בפירות הרכפתן נמצא מנגנון "פצצת חרדל" - בציפה העסיסית יש חומרים כימיים שבפירוקם נוצר ציאניד על-ידי אנזים הנמצא בזרע. אכילת הציפה יחד עם ריסוק הזרע עלולה לגרום להרעלה של בעל החיים האוכל אותם, ואילו שמירה על הפרדה ביניהם אינה עושה זאת.

המחקר עקב אחר התנהגות בעלי חיים שניזונים מהצמח המדובר ובדק את האופן שבו הם מטפלים בפירות ואוכלים אותם. ההרצאה לוותה בסרטונים שצולמו בשטח בעת לילה, השעה שבה יוצאים בעלי החיים, אוכלי הזרעים, לחפש את מזונם.

המועדון המדעי מארח את עזריה אלון

בחודש מאי יארח המועדון המדעי את **עזריה אלון**.

ד"ר מדי וליצקר פולק, רקטורית אורנים, פתחה את הכינוס בדברי ברכה:

"לעונג ולכבוד הוא לנו לארח כאן באורנים את עזריה אלון לספר על מפעל חייו בהגנת הטבע והסביבה בארץ. ברכות על הזכייה בפרס ישראל 2012 על מפעל חיים - על תרומתך הייחודית להגנת הטבע בארץ ועל התרומה האדירה לחינוך ערכי של שמירת הטבע, כולל הערך הבסיסי של הגנה על צמחי הבר, שכולנו התחנכנו על ברכיו ושהוטמע היטב בקרבנו".

מדי הזכירה בדבריה גם את תרומתה הצנועה של מכללת אורנים ברגע ההיסטורי שבו הוצהר על הקמת החברה להגנת הטבע: בינואר 1954, עקב הרגשה שעומדים במקום, עלה הצורך להפעיל את החברה כגוף ציבורי. הוציאו מכתב לכ- 20 מורים לטבע וחברי קיבוצים, וביקשו הסכמתם להצטרף ליזומה. ההיענות הייתה רבה. אמוץ זהבי השיג מ"סמינר אורנים" אולם, ובחג השבועות תשי"ד התכנס בו כנס היסוד, שאליו הגיעו כ-70 אנשים נלהבים לרעיון.

ד"ר יעל סנה תרמה את רשמיה מהמפגש עם עזריה אלון באורנים:

עזריה אלון (93) זוכה פרס ישראל ב-2012 על מפעל חיים, הוא דמות ייחודית בחברה בישראל, דמות המפורסמת ומוזכרת דרך קבע בנושאים הממוקדים ב"שמירת טבע בישראל", בטיוילים

עזריה אלון

מומלצים, בהיכרות עם בעלי חיים וצמחים אנדמיים ובתכנית הרדיו המפורסמת והותיקה של שבת בבוקר, "נוף ארצנו", שאותה הוא משרת מעל 50 שנה (שיא של שדרן בספר גינס).

בביקורו באורנים הזכיר עזריה אלון את הפגישה ההיסטורית הראשונה ב-1954 של כ-70 איש שהתקבצו בסמינר אורנים דאז כדי להקים את הגוף הירוק והחדש. בפגישה זו סיפר עזריה שמץ מקורותיו בענייני טיוילים ושמירת טבע, בנושא ייבושה של החולה וההתנגדויות של קומץ אנשים לכך, קבוצה קטנה שהיוותה את הגרעין הירוק והלוחם שנוצר בעקבות הרעיונות ה"חדשניים" של שנות ה-60 בנושא השמירה על ביצת החולה. למרות ההתנגדות של אז ייבושה הביצה, אך בבוא היום התהפכו היוצרות ונוצרו באזור

שני אתרי ביקורים, שמורת החולה והצפה מחדשת של אגמון החולה המצליח.

עזריה הזכיר בפגישה את הקשיים ואת ההתנגדויות של המוסדות לאורך דרך רבת מכשולים שהייתה מלווה בהפגנות, במכתבים, במפגשים ובמחאות, בניסיון לשמור על אתרים שונים מפני היד הנוגסת של פיתוח מואץ ובנייה בישראל. הוא העלה את עניין הצלתה של שמורת מעגן מיכאל ונחל תנינים, שם חשבו להקים את תחנת הכוח של חברת החשמל, שהוקמה בסופו של דבר ליד המוצא של נחל חדרה.

בין היתר הוזכר מספרם של החברים הירוקים: "כשהתחלנו היינו 10 אנשים, וכיום אנו 60 אלף. יש המון פעילות בתחום של שמירת הטבע והנוף ואי אפשר להתעלם מכך. יש רק תקווה שהדבר ישפיע על מקבלי ההחלטות." עזריה סיפר כיצד היה מעורב בעריכה ובכתיבה של ספרים רבים, ביניהם אנציקלופדיית החי והצומח של ארץ ישראל.

עזריה הזכיר את הכישלונות ואת ההצלחות והדגיש שלא צריך הייבאל מכישלונות. וכי יש להמשיך להיאבק הלאה. הוא העלה

על נס את הצלתו של פארק הכרמל ובעיות אחרות בעייתיות כמו הצלתם של חולות סמר, אשר אל מול חלק מהן אנחנו חסרי אונים.

עזריה הוא "חלוץ סביבתי": אבי רעיון שמורות הטבע וכן רעיון הקמתם של בתי ספר שדה ואחד ממקימי החברה להגנת הטבע, שעמה זכה בפרס ישראל ב-1980. לדבריו, "ההתמודדות היום היא נגד הכסף, ונגד הכסף שום היגיון לא עובד: יש לשמור מכל משמר על השטחים הפתוחים".

מה לי ולעזריה אלון? בעת שהותי כמדריכה בבית ספר שדה עין גדי (הראשון), הייתה הנהלת החברה להגנת הטבע "ורדת ממגדל השן" התל אביבי לעין גדי (דרך באר שבע וערד) ומקימת את ישיבותיה בעין גדי בשילוב סיור ציפורים בנחל... וכך עברנו חוויות לימודיות וערכיות שהיו נר לרגלנו לאורך שנים.

כדאי לאמץ את קריאתו, "אין יום שלא מצמיח מאבק חדש אבל חייבים להמשיך להילחם; לטבע אני לא דואג. אני דואג לאדם: עולם בלי פרפרים, בלי ציפורים ובלי פרחים הוא עולם שאני לא יכול להשלים איתו".

אורנים בעוד 10 שנים... מאי 3"ר אוני לניר

כיצד תיראה מכללת אורנים בעוד עשר שנים?

כולנו יודעים למי ניתנה נבואה... כל שנותר אם כך הוא לומר מה ברצוננו לראות, ולא מה נראה, כי מה נראה אנחנו לא יודעים... **מה ברצוני לראות?** פיזית: קמפוס ירוק ומצוייד, אודיטוריום וכל השאר. שום דבר שכל אחד מאיתנו לא יחתום עליו, חוץ מפקידי האוצר כמובן. אינשאללה יהיה בסדר.

מה לא תלוי בפקידי האוצר? כל מה שאיננו בתחום המבנים והתשתיות, כלומר תחום התוכן. ומה שהייתי רוצה לראות בעוד עשר שנים, הייתי רוצה לראות גם לפני עשר שנים, וגם מחר בבוקר: תהליך אקדמי אחראי והגון. תהליך אקדמי המתבסס על קשר הדוק למציאות הקיימת, ולא רק למציאות כפי שכל אחד מהמרצים או הסטודנטים רוצה היה לראות, על-פי נטיות לבו המוסרי, הערכי, האידיאולוגי, התרבותי והפוליטי. תהליך אקדמי הנשען כאמור על המציאות, בוחן אותה באופן רב-תחומי. אפשר להסתפק בשלוש זוויות, גם ככה זה קשה מאד, להישאר נאמן קודם כל לעובדות, לאפשרויות הממשיות, ורק אחר כך לפנטזיות, לאידיאולוגיות ולשאר ירקות.

תהליך אקדמי כזה כמובן מתרחש כבר עכשיו, אבל לא מספיק, לא בכל מקום, לא בכל זמן. המשבר האינטלקטואלי שהביא עימו הפוסט-מודרניזם מוכר וידוע. יש שהפכו את המשבר הזה לאידיאולוגיה, והדברים ידועים. די אם נצביע על הבלבול המביך והמרגיז שלא מעט אנשי אקדמיה עושים בין שני דברים שלכאורה הם זהים, ולמעשה מנוגדים בתכלית: **חופש הביטוי והחופש האקדמי.**

בעוד שהחופש הראשון הוא הזכות של כל אזרח לומר כל דבר הבל שעולה על דעתו, להאמין בכל דבר וכן הלאה, הרי החופש השני הוא החובה של איש האקדמיה לחתור אל האמת ואל האמת הצרופה בלבד. קל לראות עכשיו את חיוך הלעג המתפשט על פניהם של רוב - אם לא של כל - הקוראים. "אמת צרופה??? הרי אין חיה כזו". זהו. שיש. לעולם לא נשיג אותה, אלא שחובת איש האקדמיה לחתור אליה בכלים העומדים לרשותו, בזכות שניתנה לו (זכות הנשענת על תגמול נאה יחסית מצד החברה שבקרבה הוא פועל ולה הוא חייב דין וחשבון), זכות שהיא חובה. החופש שלו לחתור אליה בכל הכלים העומדים לרשותו אסור שיופרע.

אבל אם הוא עצמו עושה שימוש באיסור הזה על מנת לוותר על חובתו לחתור אל האמת, הוא בוגד בייעודו.

מי ייתן ובעוד עשר שנים, תובנה בסיסית זו, שהיא במלים אחרות 'זהות מקצועית' או 'זהות מוסדית', תהיה מובנת מאליה. ובעצם, מדוע בעוד עשר שנים ולא בעוד עשרה שבועות, עם פתיחתה של שנת הלימודים הקרובה?

לכדי מסרון קצר ומיידי, לשימוש שכיח בראשי תיבות (כגון חבל"ז) או במלים כלליות, כגון: כאילו, כזה, מגניב, כיף, סבבה, "סוף הדרך"... ועד להרחבת המשמעות של "אחיי" או "אחותי" מעבר לתא המשפחתי.

מדאיגה אף יותר דלות השפה והשטחיות המשולבות בשגיאות כתיב ולעתים בבוטות, כפי שניתן להתרשם מבמת הטוקבקים האינטרנטית העממית.

כאנשי חינוך העדים לדינמיקה זו, אנו תוהים באשר לשליחותנו החינוכית; כיצד ננהג אל מול האופנות המתחדשות, שחלקן מטביעות חותמן: האם להתערב באופן יזום ולפעול במרחב החינוכי באופן מכוון ומבוקר, או שמא ראוי שניסחף עם הזרם והזורמים? באיזו שפה ננקוט מול תלמידינו בעת ההוראה הרשמית בכיתה? בשיחות לא פורמליות בהפסקה או עם ההורים? וזאת בשעה שהתפיסה הפדגוגית המובילה ללמידה משמעותית דוגלת בלמידה אותנטית ורלוונטית לחיי היום יום ולעולמו של התלמיד? ברוח כותרת הכינוס "לשונו של האדם כבודו" אכן נשאלת שאלת כבוד האדם, לצד כבוד הלשון העברית - היילכו שניהם יחדיו?

חביק רוזנטל

ראשון הדוברים היה העיתונאי והסופר שעוסק בענייני שפה ובלשנות, **חביק רוזנטל**. רוזנטל סיפר שרוב השאלות שמופנות למדור שלו עוסקות בסיפורן של המילים. סיפור המילים בעיניו הוא כלי מצוין ללימוד לשון. רוזנטל כתב עבור משרד החינוך 180 סיפורים של מילים. לדוגמה, המילה אמונה.

קרובי המשפחה שלה באים קרובי המשפחה שלה באים מאותו שורש, א.מ.ג. לשורש יש משמעות. המשמעות והשימוש וההתכתבות ביניהם. המילה אמת כוללת על-פי המחקר גם נו"ן. רואים את זה על-פי הדגש במילה אמת! נוסף לזה: אמינות, מאמן (בשתי משמעויות), גוש אמונים, אמן, אמונת, מהימנות וכמובן המילה אָמֵן. באנגלית לכל אחת מהן יש מילה שונה לגמרי. בעברית כל מה שקשור לשורש הזה משדר ביטחון ויציבות. רוזנטל המשיך וסיפר את סיפורן של המילים קדימה, חבר, אזרח, אימא, כפרה ועוד.

עוזי אורנן, בלשן וחוקר שפות טבעיות, הצביע בהרצאתו "מי בעל הבית של העברית?" על כך שהחייאת השפה העברית לא הייתה אלא מרידה במשטר הישן של הקהילות היהודיות. הרצון שהעברית תהיה שפת אם נתקל בקושי כי לא היו מספיק

הכנס נפתח בדברי ברכה של **ד"ר מדי וליצקר-פולק**, רקטורית מכללת אורנים ושל **ד"ר עירית זאבי**, ראש החוג ללשון באורנים.

ד"ר עירית זאבי

מתוך דברי הברכה של מדי: הלשון העברית על עברה המפואר, מאופיינת במרקם מורכב ורב-פנים, הבא לידי ביטוי בשיח היומיומי בדיסציפלינות השונות, על רקע של שונות אתנית, דתית, תרבותית, השכלתית, חברתית-כלכלית.

העברית היא שפה חיה ודווקא משום כך עלולות שאלות מרתקות באשר למורכבות יחסי הגומלין שבין מורשת העבר לבין העברית הישראלית בת-ימינו, בין עברית מדוברת, עממית ופשוטה, לבין עברית ספרותית תקנית ו"גבוהה", הננקטת במסגרות פורמליות - אקדמיות, חינוכיות, ספרותיות, משפטיות וכדומה.

ד"ר מדי וליצקר-פולק

דילמות רבות בפנינו - בתחום החינוך והתקשורת: באיזו לשון ראוי לנקוט, כך שכל נמענה יבינו את המשמעות ואת המסר, ובו בזמן גם לשמור על ערכה ועל תפקידה המוביל בתרבות ובמורשת הלשונית?

האם לשלב סלנג בשפה התקנית? ואם כן - באיזה מינון? האם בכפוף לכללי האקדמיה ללשון או שנרחיק עד כדי אנרכיה לשונית?

העברית היומיומית והסלנגית היא צבעונית ומגוונת, ספגה והתעשרה משפת הערבית והאידיש, ולא חפה מתסמין הלעז בכתובים ובדיבור השגורים בפיו, כגון אופציונלי, אינטראקטיבי או אינטרנטי; מלים לועזיות זכו גם להשתרע לשפתנו העברית כפעלים מודרניים: לסמס, לפקסס, לפברק, לקמבק או לקמבן. זאת כמובן מעבר לנטייתנו לאמץ "בגאווה" כותרות לועזיות במסעות פרסום או בשמות מותגים ובתי עסק עבריים.

אנו עדים לאי-ציות ולא-כיבוד של כללי השפה הכתובה והדבורה עד לכדי עילגות לשון, למגמה של המרת מסר עשיר ועמוק עד

מילים לשימוש בחיים המודרניים, ואי אפשר היה לבטא דברים בלי מילים לועזיות. מורים חידשו מילים על דעת עצמם ובבתי הספר השונים דיברו במילים שונות על אותם עניינים. דבר זה גרם להיווצרות "ועד הלשון" - גוף שפעל בהתנדבות. התעורר ויכוח - האם כדאי לחדש מילים או להשתמש במילים לועזיות. למילים העבריות יש יתרון על מילים בלעז שכן בעברית יש קשר בין השם למשמעות וקשר בין השם לפועל וכך גם אפשר להמציא בקלות מילים חדשות: ראשית, על-ידי הוספת פועל עשייה כללי לשם עצם - הכין מרק, עשה שיעורים וכו', ושנית, על ידי 'סחיטת' שורש ויצירת פועל חדש - מן השם כפתור - כפתר, מן השם טלפון - טלפן וכו'.

כעבור 60-70 שנה הוחלט לא להסתפק עוד בהתנדבות של יחידים והוקם המוסד העליון לשפה העברית - זוהי האקדמיה ללשון. היא עוסקת בעיקר בעריכת המילון ההיסטורי של השפה ובחידושי מילים, או כפי שנוסחו הדברים: "לכוון את התפתחות הלשון העברית לפי טבעה, לפי צרכיה ואפשרויותיה בכל תחומי העיון והמעשה, באוצר המילים, בדקדוק, בכתב, בכתיב ובתעתיק".

מקור לא אכזב לחידושי מילים וליצירת ערכים חדשים במילון הוא טבלת שורש-משקל.

דרך נוספת - הוספת צורנים.

סוגיה נוספת שנידונה בהרצאה היא שאלת מאגר המילים שיש לכל אחד; האם כל המילים שמורות בזיכרון? מאין לוקחים את המילים הנתויות? ההנחה היא שלכל דובר יש מנגנון ליצירת מילים חדשות, והנטיית השונות וכך חידושי מילים נוצרים בעת הדיבור.

מכאן שחידוש מילים נעשה לא רק על-ידי אנשי אקדמיה אלא גם על-ידי דוברי השפה.

האישור לקבלתה של מילה חדשה צריך להתקבל על-ידי הציבור. התשובה על השאלה שבכותרת הרצאתו של אורן: כולנו בעלי הבית!

רוח אלמגור-רמון, הרצתה על קירוב הלשון לדובריה.

אלמגור-רמון משמשת יועצת הלשון ברשות השידור מטעם האקדמיה ללשון העברית ועורכת המדור "רגע של עברית" בקול ישראל, מרצה בלימודי העריכה באוניברסיטה העברית בירושלים ומלמדת בקורסים לעורכים, לשדרים, לעיתונאים ולפרסומאים.

אחת ממטרותיה - קירוב הלשון לדובריה. לגבי סלנג - עקרונית, היא אינה פוסלת סלנג ואפילו נותנת לו מקום של כבוד, אך בד בבד חשוב לפתח אצל הלומד את רמות הלשון השונות, כלומר - את התודעה המשלבית.

היא מאשרת מילות סלנג בתנאי שזה באמת סלנג ולא המצאה של פרסומאים, ולא פחות חשוב - שהסלנג יתיישב עם התחביר ולא יפגע בו. לדוגמה היא מביאה את הצירופים 'איך זה מרגיש לך' וכן 'לא איכפת לי ממך' כדוגמא לצירופים שאינם מתיישבים עם התחביר העברי. לדעתה, כשמעלים את הטענה המושמעת שאנשים לא אוהבים ללמוד את השפה זה מעציב אותה אך היא מדגישה שלמעשה הם לא אוהבים ללמוד את דקדוק השפה. היא סבורה שכל אחד יכול למצוא נתיב לעברית וזאת באמצעות תחומי עניין הקרובים לו. והצעה אחת מעשית למורים: להביא לכיתה פרסומות שונות, לדון בהן ולהפוך חלק מהעיסוק בלשון לבידור.

בסוף הכנס התקיים רב-שיח שבו מורים צעירים, בוגרי אורנים, מספרים על החוויה של הוראת העברית.

אורנים בעוד 10 שנים... לאור יציג לכה עכא

אורנים 2022

"תמורות" - "התמורות הגדולות אינן קטורות לאורניות היסטוריים חזויים, אלא אלה שניתן להבדיר סביבות באופי השיח, לאור מה שקרוי כפי רבים בשם רנסנס תמורה לזאת מתחוללת במתקרבת קרובה לטשה, והתבסס נעשה מקורב. כשינוי היה מסני שהקרובה החזיטה לחיובים, משטר חזט ט ייצור והפצה. ארנסנס ט המאה 12 - מקבילה התבססות התב הקרוי זוהי והתבטאות כל רחבי אויחוסה; ארנסנס הגדול (ט המאה ה-15) מקביל המתקרב מתב היה אן הספסר וכוים, כטאין ססק שהקרובה ההומניסטיים שחויים כמטסכה מתבסק ומתבטס כתב חזט: כתב ט תמונות וזאויים." רולאן בארת, מתוך: וריאציות על הכתב

עשר שנים בתקופתנו הדינאמית זה הרבה זמן. בימים שהביטויים 'דור 1,2,3' הם שמות קוד לסמארטפונים ולכל צאצאיהם, המסכים החכמים, קשה לעקוב ולחזות בקצב ובהתפתחות. כמי שמהלכת בשבילי המכללה כשלושים שנה ראיתי גם ראיתי את נקודות ההתפתחות שלה, אך גם את נקודות החסימה והעצירה. ראיתי תכנים ומחלקות המקבלים תנופה והתפתחות לתפארת, אך ראיתי גם שמעתי רעיונות וצרכים המתדפקים הלך וחזור על דלתות נעולות.

אזיין שלושה דברים ועוד אחד המתדפקים על דלתות לבבי: בעוד עשר שנים (ואולי קודם) הייתי רוצה בכל מאודי לזכות ולראות את בנייתו של חזון 'האודיטוריום המובטח' - 'משכן האמנויות והרוח' - שישוכן בלב הקמפוס ויהווה מקום מפגש ומוקד יצירה כלל מכללתי ויאפשר תנאים הולמים לשימוש ולאירוח של יצירות מתחום התיאטרון / המחול / המוסיקה / הווידאו והקולנוע, וכן יאפשר יזמה ואירוח של כנסים רבי משתתפים בנושאי השעה של החברה בישראל. אפשר וכדאי לצרף למבנה כזה גם גלריה איכותית, וכך (ברוח דבריו של רולן בארת) ייתן המקום הנכון לשפות האחרות' ולתמורות שאנו עוברים ב'אופי השיח' ובאופני התקשור והיצוג.

פרופ' רינה בן-שחר

מעמדן של לשון הדיבור ולשון הכתב בתרבות הישראלית

הספרותי התאפיין בגודש מילים לתיאור המתואר (שלושה שמות תואר היו עדיפים מְשֻׁנֵּים, כדברי עוז בריאיון).

הסגנון הספרותי העשיר שמאפייניו תוארו לעיל מוסיף ומאפיין את כתיבתו של זרם מרכזי בספרות הישראלית, שעמו נמנים ס. יזהר, עמוס עוז, א.ב. יהושע, דוד גרוסמן, מאיר שלו, חיים באר, גבריאלה אביגור-רותם, צרויה שלו ועוד (דוגמה מסיפור של יזהר: "ארץ תלאובות פראית נוראה שסועה מבולקה ומבותרה". ריצה אצל הים, עמ' 55).

סופרים ישראליים שניסו להתמודד עם העברית המדוברת בדיאלוג הספרותי, חרגו אך מעט מלשון הכתב הגבוהה על-ידי שילוב סלקטיבי של יסודות מהעברית המדוברת, בעיקר פריטים מילוניים, שנתפסו על-ידיהם כמייצגים לשון דיבור, בתוך הקשר דקדוקי של לשון כתב על-תקנית. אולם לשון (ובכללה לשון דיבור) אינה בנויה רק על אוצר מילים. הסופרים לא היו מודעים לתכונות אחרות של דיבור כגון משפטים חסרים או קטועים, הפסקים, יסודות המבטאים היסוס ועוד. במשך זמן רב לא היה לתכונות דיבור אלה כל ביטוי בטקסטים ספרותיים. הסופרים הישראליים לא היו מיומנים בעיצוב לשון דיבור, ולא היה מחקר מספק על שפה חיה.

רק בעיצוב לשון של דמויות "נחותות" - בני עדות המזרח ועולים חדשים, העזו הסופרים והמחזאים הישראליים כבר משנות הארבעים של המאה העשרים לסטות באופן משמעותי מהכללים ומהנורמות של העברית הכתובה. בעיצוב הסגנוני העמוס והמלאכותי של דמויות אלה יש עירוב חריף של יסודות אותנטיים מהעברית המדוברת ומלשון העדות, עם שיבושים מומצאים מכל הבא ליד. אף שהדבר מעיד על תפיסה סטריאוטיפית של דיבור - הדיבור כשיבוש, נחלתם של פשוטי העם, הייתה כאן ראשית הלגיטימציה לשימוש בלשון המדוברת בסיפורת ובדרמה.

תפיסה זו יש לה עדיין אחיזה כיום. היו מי שטענו שברומן של שרה שילה שום גמדים לא יבואו ניתן סוף-סוף קול לאוכלוסיה מסוימת, תושבי עיירות פיתוח, שלא זכו עד אז לייצוג הולם בסיפורת הישראלית. אבל לצד סיטואציות מעניינות המעוצבות בספר, לשון של הדמויות, שרבים מהקוראים הישראליים ראו בה סלנג ישראלי אותנטי, היא עמוסת טטיות ושיבושים. חלק גדול משיבושים אלה - איש לא שמע אותם בדיבור שלנו, גם לא בלשונם של עולים חדשים. מי שנמצאים שנים אחדות בארץ יודעים איך אומרים "לסגור את הדלת" או "ידיים פתוחות". הם לא יאמרו, "הדלת היינו עושים אותה עם מפתח שאף אחד לא ייכנס", או: "להחזיק את הידיים פתוחים", ושאר צירופים עילגים מומצאים הגודשים יצירה זו.

בתרבות הישראלית נהוג להתייחס לעברית המדוברת ביחס חשדני ועוין. רבים מזהים לשון דיבור עם לשון משובשת ועם דוברים חסרי השכלה. יחס כזה מבטא גישה קוטבית תמימה שלפיה הלשון מחולקת לשני סוגי שימוש בלתי מתיישבים זה עם זה - לשון הכתב הקנונית, הלשון היחידה הלגיטימית, כביכול, ולשון הדיבור, הנתפסת כגילוי זמני בלתי רצוי שיש לשאוף לתקנו. גישה זו ללשון נובעת, בחלקה, מההיסטוריה המיוחדת של הלשון העברית, לשון שהתקיימה במשך דורות רבים כלשון כתב בלבד, ללא סגנונות דיבור, ושהייתה על סמך המופת של המקורות הכתובים. לספרות הישראלית הצעירה לא הייתה מסורת של כתיבת דיאלוגים המושתתים על עקרונות של שפה חיה מדוברת. הסופרים והמתרגמים העבריים גילו נאמנות גבוהה לכללי הלשון הכתובה ותפסו את העברית המדוברת כתת-לשון שאינה ראויה לשימוש בספרות. זמיונותם של אמצעי הבעה שהתפתחו בעברית החיה שמחוץ לספרות לא הביאה בהכרח לשאיבתם הישירה והמיידיית אל הספרות. להפך, כדברי עמוס עוז בריאיון פרטי עם נורית גרץ, לאיכר ביצירה ספרותית אסור היה לדבר איכרית אלא לשון יראי שמים. לדברי עוז, בשנות החמישים של המאה העשרים נבחן הסופר הטוב בעיקר בעושרו הלשוני ובמידת השליטה שלו במקורות הכתובים. דומה היה לאדם שבצאתו החוצה עוטה עליו את כל מלבושיו ומחלצותיו, זה על גבי זה.

מחקרים מראים שגם בעולם לא הייתה בעבר הבנה לאופייה של לשון הדיבור. בארץ לא נחקרה העברית המדוברת עד לשנות החמישים. מידע חלקי על תהליכים שהחלו בעברית המדוברת ועל גילויים של בידול בינה לבין העברית הכתובה עולה מרשימותיו של חוקר הלשון יצחק אבינרי על לשון הילדים בשנות השלושים והארבעים של המאה העשרים. התופעות שדן בהן אבינרי שיקפו התפתחויות לא רק בלשון הילדים אלא גם בלשון הדיבור הכללית, אך על רקע היחס הנורמטיבי הנוקשה ללשון לא יכלו תופעות אלה לקבל לגיטימציה, ו"מותר" היה לדון בהן בסלחנות, כגילויים של לשון הילדים. בשלושים השנים האחרונות התפתח המחקר על לשון דיבור בכלל, ועל העברית המדוברת בפרט, ונראה שכיום לא עוד מחזיקים בהשקפה התמימה שהדיבור יכול לדבוק בלשון התקן כמו לשון הכתב.

מעיון בסגנון הסיפורת והדרמה עולה כי עד לשנות השבעים של המאה העשרים לערך שלטו בספרות הישראלית המקורית והמתורגמת נורמות סגנוניות שהכתיבו שימוש בעברית על-תקנית עשירה ועמוסה. הרכיבים של לשון עשירה זו היו מילים גבוהות עד נדירות, מבנים סימטריים של צמדי מילים (כגון:"חיל ורעדה", "תוהו ובוהו", "למשל ולשנינה" וכד.), ביטויים מהמקורות הכתובים ויסודות דקדוקיים על-תקניים. העושר הלשוני התבטא לא רק באיכות היסודות הלשוניים, אלא גם בכמותם. הסגנון

כניסתה של לשון הדיבור לספרות נעשתה תוך הפרדת תחומים ברורה בין דיאלוג לנרטיב. לשון הדיבור שימשה בדיאלוג, ואילו בנרטיב (קטעי התיאור) נמשכה הכתיבה בלשון העשירה העל-תקנית.

אצל הכותבים ב"שפה רזה", סופרים כמו עוזי וייל, אתגר קרת, אורלי קסטל-בלום, גפי אמיר, עפרה ריזנפלד ועוד - שונים זה מזה ככל שיהיו - התבטלה לחלוטין הפרדת התחומים ונפלו המחיצות בין גבוה לנמוך, בין לשון דיבור ללשון כתב, בין נרטיב לדיאלוג. אין הם מטילים על העברית את התפקיד המרומם והמייפה שהיה לה בעבר, אלא מתבוננים בדאגה בשחיקה שחלה

בשיח הציבורי ובלשון, בעיקר בגלל קחזרה באמצעי התקשורת ההמוניים.

בעוד הזרם המרכזי בסיפורת הישראלית תופס את השפה כאמצעי לייצוג עולם מרומם וקוהרנטי, הסופרים הפוסט-מודרניים רואים את המציאות כקרעים, ומציגים את השפה כחסרת כוח לעצב עולם מאורגן. לשונם היא עירוב וגיבוב מכאונים. לדידם אמצעי התקשורת עורמים גרוטאות של יסודות לשוניים משועתקים עד לזרא. הלשון מוצגת לא ככלי קומוניקטיבי אלא כאוסף קלישאות החוסמות גילוי של רגש אותנטי ומבטאות את הניכור המודרני.

"מסע ישראלי בין זהות וחברה" או במילים אחרות "אוטובוס ישראלי"

מאת: ד"ר ורדית מקלר-פיק

מה חושבים הדרוזים ברמת הגולן על הישראלים, על הסורים ועל הסכם עתיד בין ישראל לסוריה? והאם "העם עם הגולן" הוא עדיין סלוגן רלוונטי?

ומה בכלל הקשר בין כל השאלות הללו והמקומות שבהם ביקרנו ובין הכשרתם של הסטודנטים להוראה בתכנית המצטיינים של מכללה לחינך? המסע זימן חוויות משמעותיות ואינטנסיביות ואפשר לכל אחד ממשתתפיו לבחון את זהותו במעגלי חייו השונים: המעגל של האני הפנימי, המעגל של קבוצת ההשתייכות (הקבוצתית והפרופסיונאלית) והמעגל של החברה הסובבת אותנו. כדרכו של כל מסע הוא מזמן גילויים ביחס לכל אחד מהמעגלים. בנוסף, הקשרים החברתיים שנרקמו בין משתתפיו העצימו את תחושת השייכות והאחריות ההדדית.

אנו, צוות הקורס, מרכז הקורס **ד"ר אודי מנור**, ראש תכנית המצטיינים, **ד"ר ורדית מקלר**, והמרכזת החברתית, **יערה קרן-ורבל**, מאמינים כי סטודנטים להוראה הנחשפים למסגרות לימוד בלתי שגרתיות ואשר חוקרים את עצמם ואת סביבתם יהיו מורים גמישים יותר ופתוחים לקבלת האחר והשונה. המסע שאליו יצאו הסטודנטים בתכנית המצטיינים היה חוויה משמעותית בתהליך הכשרתם כמורים, כיוזמים וכמנהיגים.

מסעות, משחר ימי האנושות, היו דרכו של האדם לחקור את סביבתו ולהעשיר את קניינו הרוחני, התרבותי והחומרי. יחד או לחוד, יצא האדם ממקומו הקבוע לפרקי זמן קצרים או ארוכים לגלות את העולם המקיף אותו, למצוא אוצרות ולאתגר את עצמו ואת יכולותיו.

פרחי ההוראה הלומדים בתכנית המצטיינים של מכללת אורנים יצאו במאסר 2012 לארבעה ימי מסע בנופי החברה בישראל, מדרום הארץ לצפונה, מתוך כוונה לפגוש ולבחון באופן בלתי אמצעי סוגיות שונות הקשורות למורכבות החברה הישראלית ולהתמודד עם שאלות של חברה וזהות: מה חשים מפוני גוש קטיף מאז הפינוי בשנת 2005 ואיך הם מתמודדים עם השבר בחיים? מה גורם לי המפגש עימם? האם הנגב הוא מדבר שממה או הזדמנות להרחיב את יכולותיו של האדם להפיק מזון גם במקום שניראה חסר סיכוי? מה הקשר בין ראשית ההתיישבות היהודית בנגב לקיבוץ העירוני בשדרות? ומהו בכלל צמד המילים "קיבוץ עירוני", המזכיר יותר מכל "אש ומים"? איך נראים החיים במדינת תל-אביב? מה פירוש המונח 'אחריות חברתית'? מי אתם הצ'רקסים - עדה? לאום? מהיכן הגעתם? מה הם מנהגי החיזור בקהילה? ואיך אומרים בצ'רקסית "אחי לקח שלושה סוסים ורכב"? כמה עמים שלטו ברמת הגולן ומי היו תושבי?

המשך מסע 11

אורנים ביעוד 10 שנים... מאת נתיבי סבתי עכ"ל

המשך פיתוח ה'גן הבוטני' לכדי מסלול 'מורשת אורנים' - עבר-הווה-עתיד - על ידי פיתוח חלקת הקבר של יהושע מרגולין וקישורה לגן ועל ידי הקמת מרכז מבקרים וארכיון פתוח צנוע בצידו.

פיתוח ושיקום מבני המכון לאמנות באורנים וסביבתם שלא זכו לבינוי של ממש מזה שנים רבות.

ומילה לסיום: בעשור האחרון מכללת אורנים עברה התפתחות מרשימה מבחינות רבות. ערך נוסף בהתבוננות קדימה הוא גם ההבחנה והאבחנה באיכויות ובהישגים שנצברו ובשמירה עליהם. בעולם דינאמי שכוחות ההרס והשחכה גדולים בו לפעמים יותר מכוחות הבנייה והמסירה התרבותית הבינדורית צריך לדעת גם לשמור על 'צורות תרבותיות טובות' ותכנים שזוהו ונבנו בעמל... ובעיקר ומעל לכל לחנך ולהתחנך על ערכי רוח האדם החופשית, הסקרנית, החוקרת, היוצרת וחפצת החיים.

"להקשיב זה לא רק לשמוע"

שיח עמיתים

מאת: עדנה בשן

שדרך המעגל אפשרה להם פיתוח ראיית האחר והשונה ממקום של קבלה ללא שיפוטיות, פיתוח יכולת ומיומנות ההקשבה, פיתוח ושיפור יכולת המיקוד וגובה הציונים. המרצות הוסיפו ואמרו כי באמצעות העבודה עם מעגל ההקשבה מתאפשרים פיתוח והרחבה של התקשורת עם כל המעגלים הסובבים את הילד: ההורים, צוות ההוראה וקבוצת העמיתים. דרך המעגל היא פשוטה, אמיתית, מכוונת, מפתחת ומלמדת. היא מסייעת בפתרון קונפליקטים ללא אלימות מילולית או פיזית, משפיעה לטובה על חיי היומיום של המשתתפים ויוצרת סביבה לימודית, חברתית, מקצועית פורייה, תומכת ומעצימה.

לאחר ההרצאה נחלקו המורים לסדנאות שבהן חוו ותרגלו בפועל את העבודה במעגל. הנה מספר התייחסויות שעלו מתוך משובי המורים:

"טקס חלוקת התעודות- רעיון מבורך."

"הארגון והתכנים נבחרו בקפידה והם רלבנטיים לשיח מקדם אקלים חינוכי מיטבי".

"אהבתי את עובדת המפגש והאינטראקציה עם צוות מבית ספר אחר וממחוז אחר."

"לקחתי את עקרונות השיח במעגל ובכוונתי להעמיק וללמוד את עקרונותיו באופן משמעותי (לקבל הכשרה)".

הנושא שעמד במרכז "שיח עמיתים", מפגש בין צוות ההדרכה במסלול היסודי לבין צוותי בתי הספר "המאמנים" היה: "להקשיב זה לא רק לשמוע". במסגרת זו התקיימה התנסות פעילה בסדנאות של מעגלי הקשבה. הרציונל לבחירת הנושא מקורו בשינויים שעובר תפקיד המחנך במסגרת רפורמת "אופק חדש". השעות שבהן המורה מלמד במסגרת פרטנית ומקיים מפגש אינטימי עם ילד או עם קבוצת לומדים קטנה מהוות אתגר חינוכי חדש ואחר. הדבר מחדד את הצורך ברכישת מיומנויות של ניהול שיח מקרב, משמעותי ומקדם דיאלוג. מעגלי ההקשבה הם מסגרת שעשויה להוות דרך לבניית שיח מיטבי עם התלמיד.

מפגש "שיח העמיתים" חולק לשני חלקים. בחלקו הראשון נערך טקס מכובד ויפה שבו הוענקו תעודות הוקרה לכל המורות המאמנות (על-פי הוותק שלהן). זוהי השנה הראשונה שבה אנחנו מעניקים תעודות אלה. בדברי הפתיחה אמרה עדנה בשן, ראש תוכנית ההכשרה: "בשיח עמיתים זה בחרנו להאיר באור גדול את תפקידה המרכזי של המורה המאמנת בהכשרת סטודנטים למקצוע ההוראה. להגיד תודה ולומר מילות הערכה על העשייה, ההשקעה, החשיבה המקצועית, המעורבות והיזומה".

שתי מורות מאמנות, **ויקי אסייג**, מורה בבית ספר נרקיסים בקריית טבעון, ו**אילנה אוסלנדר**, מורה בבית ספר קדימה בקריית אתא, קיבלו תעודת הוקרה מיוחדת על תרומה ייחודית לאימון הסטודנטיות. **ד"ר מיירי הראל**, מדריכה פדגוגית, תיארה את עבודתה של ויקי והדגישה כי בתפקידה כמורה מאמנת משתקפת דמותה כאדם וכאשת מקצוע בעלת תפיסה חינוכית הומניסטית ובעלת 'אני מאמין' חינוכי מקצועי, הן כמחנכת והן כמורה מאמנת. מיירי תיארה גם את החוויה הלימודית והחינוכית שיוקו מזמנת לסטודנטים המתאמנים במחיצתה. חוויה של צמיחה והעצמה, של תמיכה והנחייה מתוך סבלנות, רגישות, אחריות ורצון לקדם את הסטודנטים.

בחלקו השני של הכנס התקיימה הרצאת מבוא בנושא מעגלי ההקשבה. המרצות: **יסמין טלמון וגלית חנין** מנחות מעמותת מעגל ההקשבה.

בהרצאה ניתנה סקירה על ההתפתחות ההיסטורית של מעגלי ההקשבה. השימוש במעגל ההקשבה במסגרת החינוכית החל בארה"ב לפני למעלה משלושים שנה. ממחקר שנערך בבית הספר "פאלמס" - (בית ספר רב-תרבותי במחוז לוס אנג'לס) עולה כי חלק מתלמידי בית הספר נטלו חלק בפעילות של מעגלי ההקשבה פעם או פעמיים בשבוע כחלק משגרת השבוע. בשנה התשיעית העבירה שם חברה (המתמחה במחקרים השוואתיים) שאילן המערין כישורי תקשורת אצל תלמידים לפני שנה של התנסות במעגלי ההקשבה ואחריה. על-פי התוצאות, כישורי התקשורת עלו וכללו גם עלייה בחצי נקודה בציונים על כל שנת התנסות במעגל ההקשבה. בנוסף דווח על-ידי המורים והתלמידים

"ניצנים של הבטחה שהתגשמה ובאה אל פרקה: פריחה מקצועית, פריחה אישית"

מאת: **עדנה בשן**

- כצופה, כשותף אקטיבי וכמתערב) ומושפעים מהם באופן שונה. לדעת התלמידים ההורים חשובים למורים בעיקר כמשאב. מעורבות בתהליך החינוכי מעוררת בעיקר בסוגיות שאינן חיוניות.
- תפיסה חיובית של מעורבות ההורים פוחתת עם העלייה בגיל התלמידים.
- תלמידים צעירים תופסים בחיוב מעורבות הורים (כמקנה ביטחון). לעומת זאת בגיל הבוגר היא מביכה. ככול שהתלמידים בוגרים הם מעדיפים מעורבות ממוקדת בית (בניגוד למעורבות ממוקדת בית ספר).
- לקראת עזיבת היסודי והעלייה לחטיבת הביניים, עולה מעורבות ההורים.
- על המורה להיות ער לתפיסת התלמידים את מעורבות ההורים ולפעול בהתאם.

נטע איליה

נושא המחקר: תפיסות תלמידים מחוננים את הלמידה בבית הספר הרגיל ובתכנית העשרה מחוץ לביה"ס (מרכז מחוזי למחוננים)

שיטת המחקר: מחקר איכותני

אוכלוסיית המחקר: חמישה תלמידי כיתה ד' בבית ספר במחוז חיפה המשתתפים ביום העשרה במרכז מחוזי למחוננים

כלי המחקר: ראיונות חצי מובנים עם התלמידים המחוננים ותצפיות בשיעורים

ממצאים ומסקנות מתוך המחקר:

- התלמידים מעדיפים למידה בבית ספר רגיל והשתתפות ביום למידה שבועי במרכז המחוננים, על פני למידה בכיתות נפרדות למחוננים.
- התלמידים מתארים חויית למידה מאתגרת במרכז המחוננים. התלמידים המחוננים סבורים שהם תורמים לאיכות הלמידה בכיתה הרגילה והם מודל לחיקוי עבור התלמידים האחרים.
- תלמיד מחונן, בהשוואה לתלמיד ממוצע בכיתה, דורש מענה ייחודי במסגרת הכיתה ההטרוגנית.
- על המורים בבית הספר הרגיל לספק לתלמידים המחוננים הזדמנויות למידה מאתגרות.
- נדרשת הכשרה מיוחדת למורים לשילוב תלמידים מחוננים בכיתות רגילות, בשלב ההכשרה להוראה ובמהלך עבודתם כמורים.
- בתום הצגת המחקרים התכנס הקהל לצפייה במופע "היכן נעוריי?" מיצירות ח.ג. ביאליק, בביצוע ליאור בן אברהם, אורי וייס וירון זיו. במופע שולבו קטעי פרוזה ושירה והוא עורר התרגשות רבה.
- היה סיוע מוצלח ביותר ליום מיוחד ששיקף היבטים מגוונים של הכשרה להוראה בבית הספר היסודי.

"ניצני שדה 2", כנס הצגת מחקרי סטודנטים מתכנית ההכשרה לבית הספר היסודי, נערך בחופשת הפסח זו הפעם השנייה.

הכנס נפתח בהרצאה של צביקה אמדור ממכון פירס בנושא: "מורה/מחנך טוב דיו". הוא התייחס לשלושה נושאים מרכזיים מהיבט רגשי ומהיבט פדגוגי:

- מיהו התלמיד כיום?
- מהם אתגרי המורה?
- מהו מורה טוב דיו?

אמדור טען כי ילדות בעידן הפוסט-מודרני אינה תקינה בשל השינויים הדרמטיים המתרחשים סביבו. לדעתו, הקשר הדיאלוגי בין המורה ותלמידו חשוב ביותר. ההתרחשות האמתית בביה"ס נעוצה בקשרי מורה-תלמיד. מורה טוב דיו יכול לראות ולהתפעל, לקבל ולהכיל את השונה, להציב גבולות ולהיות עקבי בסביבה הבית ספרית. יכולתו של המורה לפעול תוך הפעלת אינטליגנציה רגשית חשובה מאוד.

תוך פיתוח קשרים אישיים עם תלמידיו על המורה לשאול את עצמו את השאלות הבאות:

את מי אני מלמד? איך אני מלמד? מה אני מלמד? (תכנים ואסטרטגיות).

בהמשך הכנס מוריה כהן עמיצור ונטע איליה, מורות שהן סטודנטיות משנה ד', ובגרות התכנית, הציגו שני מחקרים. המחקרים בוצעו במהלך שנה ג' כחלק מהסמינריון היישומי. הסטודנטיות התבקשו לזהות בעיה או שאלה חינוכית המעסיקה אותן בכיתה ההתנסות. בהמשך ניסחו שאלת מחקר שנבעה ממנה.

מתוך מחקרי הסטודנטים הבחירה הייתה במחקרים בעלי איכות אקדמית ורלוונטיות לקהל השומעים. שתי החוקרות הצעירות שילבו בדבריהן גם את הפרספקטיבה הנוספת שרכשו השנה כמורות בשטח. הדבר הוסיף רלוונטיות לממצאי המחקר. דבריהן כמורות, הידע הרב וההבנה שהפגינו בנושא הנחקר הסבו לנו גאוה רבה. סימנו בתחושה של סיפוק והצלחה כמכשירי מורים לעתיד. את המושב ניהלה **ד"ר מירי הראל** ששימשה מדריכה פדגוגית של הסמינריון היישומי וליוותה את הסטודנטיות בתהליך.

ממצאי המחקרים:

מוריה כהן עמיצור

נושא המחקר: מעורבות הורים בבית הספר כפי שהיא נתפסת על ידי תלמידים

שיטת המחקר: מחקר איכותני

אוכלוסיית המחקר: תלמידי כיתה ו' בבית ספר קהילתי מחוז חיפה

כלי המחקר: ראיונות חצי מובנים עם תלמידים ותצפיות ביום הורים

ממצאים ומסקנות מתוך המחקר:

- התלמידים ערים לדפוסי המעורבות השונים (הורה כמשאב,

ד"ר אריאל פרידמן

את זילברשלג וכו"ב. גם את החלק הגסטרונומי הסטודנטים הכינו: חילקו תפקידים לפי שנתונים (שנה א' בורקסים שנה ב' סלטים וכו') והיה שם אוכל ממש וכמו שצריך!

השותפות עם הסטודנטים הניבה משהו חדש שהרבה יותר שייך אליהם."

וכמו שאמר לי מרצה: הם הסתובבו עם ברוק בעיניים. היה להם אכפת מהיום הזה ומהצלחתו. הוא היה שלהם.

פרופ' יאיר קאר

בדברי הפתיחה שלו דיבר **פרופ' יאיר קאר**, ראש מכללת אורנים, על מקומה של התקשורת בחינוך. לפני עשור, עם הקמתו, עמד החוג לתקשורת בסימן שאלה. היום סימן השאלה הפך לסימן קריאה.

תפקידה של התקשורת כבר מזמן אינו חדשות במובן הישן; התקשורת הכתובה, האלקטרונית, הטלוויזיונית, האסאמאסית, הפייסבוקית, האינטרנטית, הטאבלטית ועוד והתקשורת שכולנו שוכחים מדי פעם - זו הדרך הבינאישית.

יאיר הזכיר בדבריו את המחאה החברתית שהתעוררה בפייסבוק ויצרה לחץ על השלטון, את הפוליטיקה המשתמשת בתקשורת, את הצורך בצפייה ביקורתית - כל אלה מחקו מזמן כל סימן שאלה בדבר הצורך בחוג לתקשורת במכללה לחינוך והציבה במקומו שלושה סימני קריאה. סימן השאלה החדש הוא ה'אך'!

מאיה להט

אורחי הכנס היו **מאיה להט**, מפקדת תוכן בתכנית "הינשופים" בערוץ 8, בהרצאתה: "הערב: לה מרמור מאת פרלש": טלוויזיה, תרבות וינשופים - ישראל, 2012; דודי זילברשלג, עיתונאי ופרסומאי חרדי ששוחח על ייצוג חרדים בתקשורת החילונית מנקודת מבט חרדית וקרן נויבר, עיתונאית ומגישת תכניות, שהייתה כלת פרס העיתונאית

האקטיביסטית של החוג לתקשורת באורנים לשנת 2012.

הוצגו סרטי סטודנטים על מרתון השידורים ברדיו אורנים ולאחר ההפסקה הטעימה שוחח הבמאי **חנן שור** על "צדק סביבתי מול הון ושלטון" והציג את סרטו "חוסם הפרסומות"

נספרת ד"ר אריאל פרידמן, ראש החוג לתקשורת:

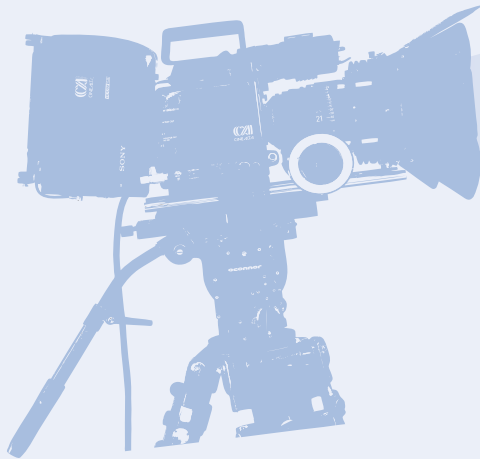
"המיוחד בכנס הזה הוא שמעבר לתוכן שלו שעסק בקשר בין אקטיביזם, חינוך ותקשורת הוא שהסטודנטים ארגנו אותו יחד איתי, החל משיבות רבות שהיו לי איתם ובהן דנו בדוברים ומי יקבל את פרס העיתונאי האקטיביסט (למשל, הם אלה שבחרו בקרן נויבר. אני הצעתי הצעה אחרת) וגם הם אלה שרצו לשמוע

ד"ר אודי מנור התרשם מכנס החוג לתקשורת ומהבחירה להעניק את פרס העיתונאית האקטיביסטית לקרן נויבר

קרן נויבר

המסבר המתמשך של מקצוע העיתונות (בארץ ובעולם, אם זה מנחם מישוה) מוכר וידוע. ההגיונות הסותרים של המקצוע הזה - ליידע את הציבור, לתמוך בעמדה פוליטית מסוימת ולעשות כסף - לא מקלים על האנשים הפועלים בו למצוא את האיזון המדויק. אלא שנסיונות מקלות אלו אינן מנחמות במציאות שבה רוב העוסקים במלאכה כבר ויתרו מזמן על המאמץ. דעות מוצגות בצורה של ידיעות, הסנסציה והדרמה הם כלי להגדלת התפוצה שכל מטרתה כלכלית, והדברים ידועים. ולנוכח מציאות כזו מה נגיד אנחנו, מרצים וסטודנטים, העוסקים בתחום לא מתוך כוונה (מוצהרת בכל אופן) להפוך לעיתונאים, אלא כאנשים המביטים על התחום החשוב הזה, תקשורת, מנקודת מבט של חינוך? הרי אנו כולנו, מרצים וסטודנטים גם יחד, גדלנו בתוך המציאות הזו ומי יודע, אולי אנחנו - מרצים יותר מאשר סטודנטים - לוקים לא פעם במומים שאותם אנו פוסלים. אכן שאלות קשות. נותר לקוות שהמודעות להן עושה את שלה,

ושלפחות ברוב הזמן כולנו - סטודנטים ומרצים - עושים את המאמץ להרים מעט את הראש מעל למים העכורים, ולהביט קדימה בתקווה. אחד הרגעים הללו של הרמת ראש מלאת תקווה התרחש בכנס של החוג לתקשורת. בעשור שבו אני עובד באורנים, חוויתי כבר יותר מכנס אחד, בלשון המעטה, וגם אם ללא ספק חוויתי כמה כנסים טובים, וגם אם אני משוחד באשר הצטרפתי לא מזמן לחוג לתקשורת, הרי שלמרות כל ההסתיוגויות הללו, הכנס הזה של החוג לתקשורת היה הכנס הטוב ביותר שחוויתי בשנים האחרונות. יהיו שיאמרו שבמחנה של כנס הוא במספר האנשים שהוא מושך.

למיטב הבנתי, עצם הטענה הזו היא כניעה למום המרכזי שכולנו רואים בתקשורת בת זמננו: הסגידה למולך הרייטינג. מאידך גיסא, אין לפסול טענה זו על הסף. אלא שלמיטב ניסיוני, אפילו מנקודת המבט הזו מדובר היה בכנס סביר ואף למעלה מכך. אך הדבר החשוב ביותר - את זה אני קובע בפסקנות בידיעה שבמכללה לחינוך גם מי שחושב אחרת ישמור את דעתו לעצמו - הוא התוכן. ומנקודת המבט הזו, קשה להפריז ברמת הכנס. כל ההרצאות ללא יוצאת מהכלל, כל מרכיביו האחרים של הכנס, ללא יוצא מהכלל, עמדו במבחן הבסיסי הפשוט של כל פעולה חינוכית: החובה לפתוח זוויות ראייה חדשות, החובה להציג דילמות ערכיות, החובה ללמד דברים שרוב הציבור לא ידע. תיאור זה נכון לכל מרכיב הכנס אך הוא נכון במיוחד לפרק הזמן שהוקצה לטובת קרן נויבך, שהייתה אורחת הכבוד של החוג, שהחליט להכתיר אותה כאקטיביסטית התקשורתית הבולטת של השנה הזו. אמנם קרן נויבך הצהירה שאין היא אוהבת להרצות ושהיא מעדיפה שיחה, אבל כולנו מכירים את הנוהל הזה... אולי היא לא אוהבת שיגידרו את דבריה כהרצאה, אבל הרצאה פשוטה כמשמעה היא סוג של פעילות עיונית-קוגניטיבית הנשענת על סקרנות מצד השומעים מזה, ועל היקף ידיעות ויכולת עמוקה להציג באופן אינטליגנטי ומעורר מחשבה, מזה. ומבחינה זו קרן נויבך התגלתה כמרצה מהמעלה

הראשונה. כל מי שמכיר אותה יודע את מחויבותה העמוקה לתחום הכלכלי-פוליטי והחברתי-תרבותי בישראל. ואמנם, היא ענתה על הציפיות של כולנו. החדשות הטובות (אם מותר בכלל לנקוט מושג זה בהקשרה של תקשורת...) היו שקרן נויבך חרגה מה'שיח' השגור של 'ביקורת' (שנתפסת בדרך כלל כחובה לומר את ההפך, לא משנה על מה), ומהסיסמאות מהסוג שנחמד לשמוע בכיכרות ('העם רוצה צדק חברתי'). אפילו כשדיברה על יחסי הון-שלטון ניתן היה לשמוע מורכבות, רצינות ועומק, שהם בדיוק מה שיציל את התקשורת, את לימודי התקשורת ואת החינוך לתקשורת. מורכבות, רצינות ועומק. שלושת אלו כאמור ריחפו באוויר במהלך כל הכנס, וכל שנותר הוא לקוות שבשנה הבאה הם ישובו להיות עימנו לכל אורך הדרך.

אורנים בעוד 10 שנים... מאר צ'ר לריסה אריון

כשאני חושבת עשר שנים קדימה, אני חושבת בראש ובראשונה על המחקר באורנים. אני מדמיינת לעצמי את אורנים כמוסד בעל מוניטין בינלאומיים, אני חושבת על מחקר רציני עם הרבה אנשים ששותפים לפרויקטים בינלאומיים בחו"ל ובישראל, מעין מרכז של ידע ומחקרים.

אני לא סתם מדמיינת. כבר עכשיו בתפקידי כמתאמת קשרי מחקר בינלאומיים יחד עם חברי הסגל ששותפים לכך אנו עובדים קשה להשגת היעד הזה ופתחנו השנה בכמה יוזמות לגבי מחקרים. יחד עם **ד"ר לילך לב ארי, ד"ר משה שרן וד"ר מדי וליצקר-פולק** הוצאנו מספר קולות קוראים והקמנו בשיתוף עם **פרופ' נעימה ברזל, ד"ר לילך לב ארי וד"ר יעל פויס** את קבוצת המחקר של אורנים בנושא מרכזי: 'האחרים'. כ-40 חוקרים שותפים בקבוצה אשר לה שלוש תת-קבוצות שהתחילו לעבוד בפרקטיקה. כיוונים אלה שאנו חלוצים בהם צריכים להתפתח בעתיד.

אני גם מצפה שאורנים תוכל לתת הסמכה לדוקטורט, כי יש לנו הרבה סטודנטים ששואפים לעבוד ולהתקדם ומספיק מרצים שיכולים להנחות אותם.

אני מקווה שאורנים תהיה עדיין באותו מקום יפה שבו היא נמצאת עכשיו ונמשיך להינות מהטבע, מהאנשים ו... מרוח אורנים.

רעיונות לא מעשיים

אורנים כמרכז לפיתוח פדגוגיה אחרת

ד"ר משה שניר

בחיים בהתהוותם, בתלמיד שיש לו מחר ולא רק אתמול. הוא מסייע בלידת ההווה ובהנהגת העתיד. כאן נדרשת רוח ההרפתקה, היצירה, נקיטת העמדה, חיפוש הדרך המתמיד. לכן דרוש לא רק מחקר אלא גם פיתוח: כתיבה ובנייה של מה שעדיין איננו.

נאחל לאורנים את האוטופיה של מוסד צעיר שמוריו עסוקים יחד עם תלמידיהם - לצד לימוד תחומי הדעת הידועים משכבר - גם במחשבה על הפדגוגיה של מחרתיים, בעיצוב של דגמי הוראה חדשים, במחשבה על שיטות הערכה אחרות, ובעיקר בהבניה אחרת של דמות המורה. דוגמה אחת: הכול יודעים שכיום קשה מאוד לשכנע אדם צעיר להיות מורה בבית ספר יסודי. האם מישוה עוסק במחשבה על עיצוב בית ספר אחר, כיתה אחרת ומורה אחר, שכן נראה כי הכשרת המורים המסורתית הגיעה למבוי סתום? דוגמה שנייה: כלונו מצויים עמוק בבנכי מציאות גלובלית, תקשורתית. אתמול עוד החרמנו את הוויקיפדיה - היום אנו מתמודדים עם הפייסבוק. אולם, האם אנו מכשירים את המורה להיות המתווך, המוביל והמסייע לתלמיד בעולם מעין זה? (לא, אין די בשיעור אחד עם קצת אינטרנט בשלוש שנות לימודים). דוגמה שלישית: אנו מלינים שוב ושוב על הארוניות הדלה של תלמידינו אולם האם הכתיבה על כל סוגיה וסוגותיה, העשירה, האיכותית, "הטובה" נהייתה לתרבות מכללתית? כמה ממורי המכללה עסוקים בכתיבה (מאמר אקדמי או שיר או מסה הגותית)? האם אנו "מורים כותבים" והאם אנו מכשירים "מורים כותבים"? כל אחד מהקוראים יכול בנקל לסמן תחומי אתגר נוספים (או חלופיים).

וכדי שאורנים תהיה למקום סוער, יוצר, חושב ומתנסה - ולעתים נכשל וגם מצליח - היא צריכה לבחון את עצמה שוב ושוב, לשטח מבנים היררכיים, לייצר שקיפות, לבנות מרחבי מחשבה ויצירה ולהשקיע רבות במו"פ (אני יודע שאין תקציב - לכן זה רק אוטופיה). זוק בדבר, שיש לאורנים כתב עת ספרותי-אמנותי (איכותי) וכתב עת הגותי (איכותי) ומגזין דו-חודשי איכותי גם כן, אולם אין לה במות כתובות לשיח פדגוגי פנים מכללתי, לבחינת התנהלותה העצמית (מתי ראינו באורנים מאמר ביקורת על החלטה שקיבלה הנהלת אורנים?), לשרטוט אופקים פדגוגיים חדשים, לבחינת השפה הבית ספרית. יש לה וועדות שמחליטות על 3-4 סעיפי תקנון במחי ישיבה אחת, אולם אין לה מרחבים ציבוריים, דוגמת האגורה היוונית, לשם קיום שיח ציבורי מעמיק, לטיפוח דמוקרטיה קהילתית וליצירת מחשבה מכללתית חדשה בכל תחומי עשייתה.

כל הרעיונות האוטופיים הללו מתמצים בשאלה אחת העומדת לפתחה של אורנים לשנים הקרובות: האם אורנים מעוניינת להיות גוף מוביל בעיצוב עולם החינוך הישראלי (ומעבר לו), בלא להתבטל בפני אוניברסיטאות המחקר? או שמא להיות רק כלי-שרת נאמן ומסור של מערכת חינוך ישראלית שמשעממת את עצמה לדעת.

מזה כשנה וחצי אני שולח ל"רוח אורנים" רעיונות לא מעשיים, כאלו שאין תקציב או מרחב ליישומם. יחד עם זאת - כך כתבתי - "רעיונות לא מעשיים" אולי מתישהו יהיו למעשיים מאד. כעת יש להם יכולת מוגבלת: לאורך במעט את המחשבה, לעורר אולי את הדמיון, להעלות חיוך על פנים רציניות, לערער ולייצר תנועה במערכות סטטיות, משעממות.

מערכת החינוך משעממת. בתי הספר ברובם משעממים את הבאים בשעריהם עד צאת הנשמה. דרמת החיים מתקיימת מחוצה להם. תשאלו את התלמידים. תבדקו את שחיקת המורים. תביטו בציבור המפקחים שקיבלו משימה לבקר ולבלום כל שמץ של תהליכי יוזמה ויצירתיות (מתי כבר יוחלף ה"מפקח" ב"מטפח"?). תלמדו את מערכי הניהול והבירוקרטיה של משרד החינוך. כל כך הרבה יְקֵנָה דווקא במערכות שמתפלות בכל כך הרבה צעירים.

אף אורנים - גם כשהיא המכללה הטובה ביותר להכשרת מורים בישראל - היא חלק מהמערכות הללו. האם גם אורנים היא מוסד משעמם? היא בוודאי מוסד ממוסד, מאורגן, מתוקן, בעל מסורת. היא פועלת לפי הגדרות המל"ג ותקני אריאב ובהתאם להגיונות הדיסציפלינאריים של חוגיה. יש לה מבנה היררכי סדור. התקציב מתוח עד תום. אין משבצות פנויות. אין מרחבים פתוחים.

אולם מהיכן יצמחו למערכות החינוך מחשבות רעננות? מהיכן תבוא אליהם אותה סערת רוח שאומרת "סימן שאתה צעיר" כדבר השיר של שלישית גשר הירקון? היכן יוכשרו ויגדלו ויאזרו רוח מורים ומחנכים שמחפשים את הצעירות הזו טרם יקבלו עליהם את עול הזקנה המערכתית? מהיכן תצמח מחשבה על דרכי הוראה אחרות, על דמוקרטיה קהילתית בית ספרית (ברוח קורצ'אק), על הערכת הישגים אחרת (הישגי תלמידים והישגי מורים)? מהיכן תעלה פדגוגיה שאינה שכפול של האתמול אלא התמודדות עם העולם החדש שבחוץ? מי לעזאזל הזיז למורים את העולם?! הם צריכים פתאום להגדיר מחדש את תפקידם.

התבניות המקובלות של הוראה-למידה איבדו את תוקפן, בוודאי את סומק הלחיים שלהן. בית הספר אמור לעבור שידוד מערכות. גם מכללה מובילה להכשרת מורים צריכה לשנות את עצמה (והמציאות החדשה מייצרת מנופים שיכולים לסייע בכך). היא צריכה לסייע לבוגריה עם צאתם ממנה לעצב דמות מורה אחרת ודמות בית ספר אחרת. מכללה להכשרת מורים בעת הזו חייבת להיות הרבה יותר צעירה ברוחה, דינמית, סוערת, מחפשת דרכים חדשות או שהיא, כמו המורים, תהפוך בהדרגה ללא רלוונטית.

אנו שמים דגש רב על מחקר. עיקרו של - זה בירור מה שכבר ישנו; הזואולוג יכול לחקור רק לטאה שכבר נולדה (ואולי כבר מתה). חוקר הספרות יכול לחקור רק יצירות שכבר נכתבו. ההיסטוריון יכול לנתח רק את התעודות שכבר נחתמו. ואילו המורה עוסק

פיצלנו את הכנס לשני מקומות גם כדי לאפשר למשתתפים להכיר מוסדות אקדמיים שונים להכשרת מורים וגם כדי לאפשר להם להיפגש עם הסוגיה של הוראת הערבית, שנלמדת באורנים אך לא בלוינסקי.

הקבוצה ביקרה במהלך הכנס ב'כפר הירוק' ושוחחה עם מורים על קשיים בהוראת ספרות בהקשר הישראלי.

בסיום הכנס היא ערכה סיור קצר בנצרת וקינחה בארוחה בעיר.

ד"ר יעל פויס וד"ר בסיליוס בווראדי

משתתפי סמינר השפות בביקור בכפר הירוק

הכנס התקיים בארגון משותף של מכללת לוינסקי ושל אורנים לארח 'קבוצת-עניין' בינלאומית העוסקת בחקר הוראת הספרות. קבוצה זו היא חלק מארגון בינלאומי שמטרתו קידום ומחקר של הוראת שפת אם (International Association for the Improvement of Mother Tongue Education = IAIMTE).

הפעם הגיעו לסמינר (קראנו לכך סמינר משום שזו הייתה קבוצה קטנה שחתרה לשיחה וליבון של מחקרים שונים ובעיות בהוראת ספרות) חוקרים מנורווגיה, רומניה, הונג-קונג, אנגליה, יוון, בולגריה, צרפת, גרמניה והולנד. בין המשתתפים היו גם שני דוקטורנטים עם המנחים שלהם. כל השאר היו חברי סגל של מוסדות אקדמיים שונים.

סמינר שפות פנל סיום

שימוש באמנויות בשירות היועץ החינוכי

יום עיון של התכנית לייעוץ חינוכי M.Ed.

מאת: ד"ר חני רם, ראש התכנית לייעוץ חינוכי (M.Ed).

לאחר ארוחת הצהריים נחלקנו פעם נוספת לשתי סדנאות מקבילות, האחת עסקה בשימוש בקלפים במרחב הטיפולי בהנחיית **פרופ' עפרה איילון** והשנייה בהנחייתה של **ד"ר דפנה מרקמן** עסקה בשימוש באמנויות (במיוחד ציור).

הסטודנטים חוו, התנסו בעצמם במתודות השונות, התרגשו ולמדו על אמצעים בלתי מילוליים/השלכתיים, שבהם היועץ יכול להשתמש על מנת להעשיר את עבודתו הייעוצית.

יום העיון שקיימנו עסק בשימוש באמנויות בשירות היועץ החינוכי. התחלנו במליאה ובה **יורם שליו** הציג את השימוש במדיה הקולנועית באמצעות דוגמאות שעסקו בנוכחות מגדלת.

לאחר מכן התקיימו שתי סדנאות במקביל, האחת עסקה בשימוש בבibliותרפיה וניתנה על-ידי **ד"ר שלומית ברסלר**, והשנייה עסקה בהצצה לעולם הדיומיום היוגיאני בשימוש בחלום כמדיום להתערבות וניתנה על-ידי **שוש ליבנה**.

מן העיתונות

מה למסרים פוליטיים ולהצגת ילדים?

מעבר למסר הפוליטי בהצגה נראה לי חשוב להביא את הנושא של הטלת ספק בדברים. היכולת והצורך לערער על דברים מובנים מאליהם. אנחנו מחנכים את הילדים לציית. הגדול יודע מה טוב בשבילך ואתה, הילד, "לא צריך לדעת הכל". כשתגדל אולי תבין. זו תבנית שעוברת אחר כך לעולמנו כמבוגרים. משהו בנוסח: מי שיודע יודע ומי שלא יודע לא צריך לדעת. יש מי שיודע בשבילנו...

אם יש איזשהו מסר במחזה, מילה שאני מאוד לא אוהבת ביחס לתיאטרון בכלל ולתיאטרון ילדים בפרט, הרי זה להגיד לילדים, באמצעות ההצגה, במושגים הלוקחים מעולמם, שאין שום דבר שהוא מובן מאליו. תמיד צריך לבדוק ולערער, לא מתוך מרדנות לשמה אלא מתוך צורך אמיתי לבחון ולבדוק מה באמת נכון. וכדברי המחזה: "כל סימני השאלה, התאחדו!"

ציפי שוחט, חותם 1987

ההצגה הועלתה בפסטיבל הראשון לתיאטרון ילדים בחיפה בשנת 1987 וזכתה לציון לשבח.

שחקנים

רונית איבגי, קרול שמש, דורית לבבי, אורי פרי, טל פלד, גלעד רוטר, שני בנגד, זינה דוידוביץ'-קנופ, ליהי פרידמן, נופית אלימלך, ליאת רחמים.

קבוצת התיאטרון של מכללת אורנים

קבוצת התיאטרון של אורנים פועלת זו השנה ה-12 בהנחייתו של ורדה קנול-יהלום.

בין הפקותיה הקודמות: "מה אכפת לציפור", קברט מאת חנוך לוין; "יוני והסוס", הצגה לילדים עפ"י נורית זרחי;

"אלזה, אלמה ונחמה גם", קולאז' ישראלי-נשי; "אנשים על הקצה", מונולוגים על משברים ושיגעון; "סוף העולם הראשון שלי", מסע בעקבות סיפוריה של אידה פינקו; "ליזיסטרטה", מחזמר עפ"י אריסטופנס; "שלושה לילות", עפ"י הטרילוגיה של סובול; "ספסל אחרון ופרידה", מונולוגים על פרידות מאת רועי רשק; "מבועתת", מחזה מקורי מאת רועי רשק המתרחש במעון לנשים מוכות. "בטולות שידוך", מאת חנה אזולאי הספרי. "חלונות חדרים" כיתה תמיד פונים אל העתיד" - מופע ה-60 לאורנים.

הקבוצה פתוחה לסטודנטים, למורים ועובדים באורנים ולאוהבי תיאטרון מן החוץ לאורנים. פרטים בטלפון 04-9838763.

עלילת המחזה

היה היתה מדינה בשם אלתישלמה, מדינה שבה אסור היה לשאול למה. במדינה זו שלט מלך עריץ ומפונק בשם סימן קריאה ולו שני שרים: פינגוסוס - שר האוצר, ודידקטוס - שר החינוך. הם עזרו למלך להמציא חוקים שונים ומשונים להגבלת זכות השאלה וזכות המחאה והטילו קנסות כבדים על כל מי שפרש חוקים אלה. הכל יכול היה להיות טוב ונעים אלמלא סבל המלך מגירודים מסתוריים. אך משום שנאסר על הרופאים לשאול ולבדוק למה מגרד למלך, לא נמצאה לו תרופה. גם החוקים המוזרים שהשלטי בעזרת שריו ושוטריו לא הרגיעו אותו. להפך, גירודיו הלכו והחמירו מיום ליום.

בני העם העניים באלתישלמה קבלו בהכנעה את חוקי המלך ולמדו לציית בלי לשאול. עד שיום אחד מחליטים תם ותמה, סנדלר ותופרת עניים, שאינם מוכנים יותר לסבול מצב זה של צייתנות עיוורת ומשפילה, והם מסתכנים ויוצאים אל ארמון המלך כדי לזעוק למה. בדרכם אל הארמון הם נעצרים בכיכר העיר על ידי שוטרים מטעם המלך ומושלכים אל בית הכלא. העונש הצפוי להם הוא עונש מוות, זה דינם של המורדים במלכות המעזים לשאול.

כמה מאורעות מפתיעים מביאים את העלילה אל סיומה הטוב ובסופו של דבר מצטרפים השוטרים אל תם ותמה ועוזרים למלך למצוא את הגורם לגירודים, הלא הוא פרעוש הלמה המסתורי, הפוגע בכל מי שאוסר לשאול ואוסר שואלים.

כך לומד המלך על בשרו המגורד שאסור לו לשליט למנוע מבני עמו את זכות השאלה, זכות המחאה, חופש המחשבה והזכות לדעת את האמת.

מפגש עם העיתונאי נזיר מג'לי | במסגרת הקורס "המדיה והסכסוך הישראלי פלסטיני" בחסות החוג לתקשורת

כתבה: שרה שיגי

העיתונאי נזיר מג'לי וד"ר מירה פוירשטיין

הציבור הישראלי ניזון מהמדיה הישראלית שניזונה מהכתבים שלהם לענייני ערבים, שאין ביניהם ערבי אחד. הם עיתונאים טובים אך לא בקיאים בניואנסים הערבים. והם תמיד מופתעים. מי שבקי בעולם הערבי לא היה אמור להיות מופתע. האומה הערבית שברה את מחסום הפחד. הם

יודעים מה הם רוצים. לא פוחדים יותר מרודנים.

לדברי מג'לי, בשלבים הראשונים של הסכסוך התקשורת הישראלית ליבתה את הסכסוך והייתה מגויסת לחלוטין לצורך המטרה הזאת.

על הקורס שבמסגרתו התקיים המפגש מספרת **ד"ר מירה פוירשטיין**:

הרצאות של נזיר מג'לי נערכו במסגרת הקורס "המדיה והסכסוך הישראלי פלסטיני" בחסות החוג לתקשורת. הקורס הוא תוצר של פרויקט משותף שהחל ב-2011 במסגרת שיתוף הפעולה בין מכללת אורנים, האיחוד האירופי והמרכז לתקשורת הוגנת בביה"ס לתקשורת במכללת האקדמית נתניה. המטרה: לטפח בקרב הסטודנטים ביחס למדיה גישה ביקורתית, שתקדם את יכולתם להעריך באופן מושכל את הייצוג התקשורתי של הסכסוך ולהבין את מרכזיות המדיה בעיצוב דעותיהם והאופן שבו הם תופסים את מציאות הסכסוך. ברוח זו מזמנת להם תכנית הלימודים מפגשים עם מסגרות מושגיות שונות מתוך ההיסטוריה של הסכסוך והנרטיבים שעוצבו על-ידי שני הצדדים. הרצאותיו של **ד"ר יאיר בוימל** שפכו אור על המקורות להיווצרותם של מיתוסים ושל תפיסות מוטעות שהיו נטועות אצלם, ובכך יצרו דינאים מעמיקים ומעוררי מחשבה. דבריו של נזיר מג'לי, שחידדו את הכשלים בתפקודם של כלי התקשורת בהבניית מציאות הסכסוך, מעצימים את חשיבותה של הביקורת על המדיה.

כצרכני תקשורת מתנסים הסטודנטים בחקר ביקורתי של מסגרות הסכסוך במדיה, וכיצרני תקשורת - בהפקת מסרים חלופיים לסכסוך, מתוך גישה מאוזנת יותר מזו של כלי התקשורת המרכזיים. פיתוח המודעות להטיות הסיקור התקשורתי מצד אחד, והיכולת של הסטודנטים להגיב ולרתום את המדיה להשמעת קולותיהם במרחב התקשורתי מצד שני, מהווים גורמים חשובים בהכשרתם להיות אזרחים מעורבים ופעילים בחברה דמוקרטית.

הסופר והעיתונאי **נזיר מג'לי** היה עורך העיתון היומי "אלאיתיחאד" ולימד באוניברסיטת בן-גוריון. הוא חבר מערכת כתב העת "ארץ אחרת" ופרשן לענייני ישראל בעיתון הלונדוני "א-שרק אלאוסוט" ובערוצי טלוויזיה בעולם הערבי. הוא מגיש תכנית אקטואליה בערוץ 2 ומלמד עיתונאות חוקרת באוניברסיטת ביר-זית. מג'לי פעיל בתחום יחסי יהודים-ערבים. בשנת 2003 הוביל, יחד עם הכומר אמיל שופאני, מסע לאשוויץ, שכלל 250 אישים ערבים ויהודים מישראל, ומספר דומה של מוסלמים, נוצרים ויהודים מצרפת. התנועה שהוא עומד בראשה מאמינה שערביי ישראל אינם קרועים בין מדינתם לעמם בשל הסכסוך, אלא משמשים בתפקיד מפתח לקידום השלום בין עמים למדינתם.

לדעתו של מג'לי, הסכסוך יכול היה להימנע. אנחנו נגררים אחרי הסכסוך בהתנהלות לא נכונה. הצטבר חומר כה רב של שנאה ושל עוינות. אפשר היה לעצור את הסכסוך בתחנות רבות בדרך. כל אחד בנה לעצמו את הנרטיב שלו, שלא לוקח בחשבון את הנרטיב של האחר. לטענתו, הפלסטינים צריכים לבדוק מחדש את הנרטיב שלהם. זהו נרטיב מלא סתירות וכזבים ("גירשו אותנו", "אנחנו פליטים", "אנחנו קורבנות..."). מה קדם לנכבה? מבחינת מוסדות/חשיבה/תכנון מדינתי ישראל קמה הרבה לפני 1948. ומה עשינו אנחנו (הפלסטינים)? כלום! שמונים אחוזים מהעם הפלסטיני שהיה פה היו אנאלפביתים. התקופה העותמנית הביאה לשפל הגדול הזה. הם לקחו את המוכשרים אליהם לטורקיה והערבים כאן נשארו ללא הנהגה. העולם הערבי לא חשב על העם שנמצא כאן כעל עם פלסטיני.

לאחר 48 הגדה ומזרח ירושלים היו בידי ירדן ועזה בידי המצרים. מדוע לא קמה אז מדינה פלסטינית? אי אפשר להראות רק את ישראל כאויב ולא לראות מה אנחנו עשינו או לא עשינו. חאג' אמין אל-חוסייני געג באינטרסים הפלסטינים יותר מכל אחד אחר בכך שחבר לירדנים כנגד הפלסטינים. אנחנו לא רואים מי פוגע באינטרסים שלנו.

אשר לתקשורת הישראלית, אוהבים לדבר על התקשורת כעל רשות רביעית. בחשיפות שלה, באגרסיביות שלה, בכך שהיא הובילה לכתבי אישום חמורים ועוד. אבל אנחנו, אנשי התקשורת, צריכים גם ראיית עתיד. לבדוק האם אנחנו הולכים בכיוון הנכון. בלחץ התקשורת קמו ועדות חקירה רבות, אך אף אחת לא חוקרת למה עד עכשיו לא הגענו לשלום עם הפלסטינים. ב-1972, למשל, פספסנו הזדמנות לשלום. זה אומר שמי שנהרג מאז ועד היום נהרג לשווא. אף פוליטיקאי לא רוצה לקחת אחריות על דבר כזה, אבל אני כעיתונאי צריך לשאול את השאלות.

התקשורת הישראלית ביקורתית אך לא לעומק. היא מגלה והתנשאות וזלזול כלפי הערבים. ניקח למשל את האביב הערבי.

מחקר לעשייה בהכשרת אנשי מקצוע להתערבות חינוכית/טיפולית בקרב ילדים בעלי הפרעה על רצף האוטיזם

כנס החוג לחינוך מיוחד

מאת: שרה שגיא

מקהלת פינה בכפר מכפר תקווה

בסיום דבריו הדגיש ד"ר גרנות שהחוג לחינוך מיוחד במכללת אורנים עושה מאמץ לתרום לנושא הטיפול בילדים בעלי ASD באמצעות פיתוח תכנית חדשה להכשרת אנשי חינוך מיוחד ואחרים על פי הגישות העדכניות להתערבות פסיכו-חינוכית.

ד"ר אורית חצרוני, ראש המגמה לאוטיזם ולקויות התפתחותיות מהחוג לחינוך מיוחד באוניברסיטת חיפה, הרצתה על **מחקר נמקדם תהליכי התערבות בקרב ילדים שעל רצף האוטיזם: תסמונת הקשת האוטיסטית התגלתה ב-1943**. עד שנות השבעים-שמונים היה הנושא רדום. יותר בנים, כאמור יחס של 1:4, אבל אצל בנות התופעה הרבה יותר אינטנסיבית ומאתגרת. שבעים וחמישה אחוזים מהאוטיסטים הם ברמה של פיגור שכלי, לרוב בינוני. כחמישים אחוזים לא מפתחים שפה. אוטיזם הוא דבר שנולדים איתו. מדובר בתסמונת המתייחסת לשלושה פרמטרים הקשורים זה בזה: תקשורת ושפה, אינטראקציה חברתית, והתנהגות, כשהאבחנה נעשית באמצעות קיומן או היעדרן של אותן התנהגויות. מסלול האוטיזם לאורך החיים הוא מורכב וייחודי. הצרכים משתנים לאורך החיים ויש מגוון טיפולים אפשריים. עד היום לא נמצאה בדיקה רפואית לזיהוי אוטיזם. מזהים אוטיזם עד גיל שלוש באמצעות אוסף התנהגויות. גילוי מוקדם עשוי לסייע להצלחת הטיפול.

מחקרים הראו שבתחום התקשורת וההסמלה ניתן להשתמש בסמלים לפיתוח שפה בדרכי תקשורת עם ילדים בעלי ASD. בשלב ההקנייה - הילדים למדו באותה מידה כשהמשחק היה בצבע או בשחור לבן. בשלב ההכללה - קיים יתרון לגוני אפור (ייתכן שהצבע מספק עודף אינפורמציה). מחקר נוסף שנערך על תלמידי בית-ספר עם ASD בדק איך ללמד מיומנויות תקשורתיות וחברתיות בסטיות. נמצא כי באמצעות המחשב אפשר לייעל תהליכי הוראה ולמידה וליצור סביבה מותאמת לאופן האישי של כל תלמיד. המחשב מאפשר חזרתיות התורמת למידה ומעקב אחר תהליכי הלמידה.

הכנס נפתח בדברי ברכה של **ד"ר דינה לרון**, דיקן הפקולטה לחינוך. ראשון הדוברים, **ד"ר דודי גרנות**, ראש החוג ותכנית ההכשרה לחינוך מיוחד, אמר בין השאר: הפרעות בטווח האוטיזם (Autistic Spectrum Disorder - ASD) הן הפרעות חמורות בהתפתחות המוקדמת המאופיינות בליקויים בתקשורת חברתית, בליקויים בשפה, בתחומי עניין מוגבלים, בהתנהגויות חוזרות וסטריאוטיפיות ובתגובות רגשיות לא תואמות בסיטואציות שונות. בשנים האחרונות האבחון והזיהוי מדויקים יותר, וזה יוצר כנראה עלייה בשכיחות. ע"פ סקירות אפידמיולוגיות חדשות, שיעורם של בעלי ASD מגיע ליותר מ-1% מכלל האוכלוסייה - גבוה כמעט פי 15 מההיארעות שדווחה. במקביל נשמעת הערכה כי אין מדובר בעלייה אמיתית בהיארעות, אלא ביטוי להרחבת ההגדרות של התסמונת ולהגברת המודעות לנושא וכתוצאה מכך - לעלייה באבחון התסמונת.

בתחום המחקר הניירו-ביולוגי, הפתולוגי והדימוי מצטברות והולכות עדויות לכך שקיימת שונות בסיסית בגדילת המוח ובאופן ארגונו בקרב ילדים בעלי הפרעה על רצף האוטיזם, כנראה באזורים הידועים כחשובים לקוגניציה חברתית. תהליך זה מתחיל לפני הלידה, אך ממשיך בילדות המוקדמת ואף בגרות. בעשרים השנים האחרונות הצטבר מידע רב בנוגע לתורשתיות הגבוהה של ההפרעה ולגנטיות שלה, מידע אשר נתמך גם בממצאים באשר להבדלים מגדריים בהופעת התסמונת: 4.3 בנים על כל בת.

עולה השאלה, האם בנוסף לגורמים גנטיים, הרחבת ההגדרות והעלייה במודעות אנשי המקצוע ובשיעור הילדים הנבדקים, קיימים גורמים סביבתיים תרבותיים המעלים את הסיכון ל-ASD? לדוגמה, גיל הורה (אם ואב) מתקדם יחסית נמצא במחקרים רבים כקשור ל-ASD. כמו-כן, מחקרים אחרים מראים כי פגות, משקל נמוך בלידה, הריונות צפופים והפריה חוץ גופנית קשורים ל-ASD. חשוב לדעת כי הטענות בדבר קשר בין ASD וחיסון הופרכו בעיקרם ובחלקן אף נמצאו כמזויפות.

בכל מקרה, עד אשר תתרחש פריצת דרך בתחום האטיולוגיה, קיימת הסכמה רחבה בקרב המומחים בתחום כי נושא ההתערבות והטיפול הוא חשוב ביותר. כמו כן מוסכם על רבים כי ההתערבות הטיפולית היעילה ביותר בהפרעה על רצף האוטיזם הנה התערבות פסיכו-חינוכית, התנהגותית ושקיומית, הכוללת במקביל גם טיפול תרופתי לבעיות ספציפיות (תוקפנות, פגיעה בעצמו, סטריאוטיפיות). התערבות מוקדמת, הניתנת באופן רציף ואינטנסיבי וכוללת גם הדרכה ותמיכה להורים, נמצאה כמשפרת מיומנויות חברתיות-תקשורתיות וקוגניטיביות, מחזקת כישורים עצמאיים המשפרים משמעותית את איכות החיים של הילד/מתבגר ובני משפחתו ואף משפרת את הפרוגנוזה לטווח הארוך.

הגב' עדי נאמן, דוקטורנטית מהחוג לחינוך מיוחד באוניברסיטה, דיברה על אסטרטגיות לקידום תקשורת בקרב ילדים עם לקויות תקשורתיות בגיל הרך בקרב ילדים שעל רצף האוטיזם. יש חשיבות רבה להתערבות המוקדמת בגיל שבין 1-2 שהוא גיל קריטי, ולעיתים ילדים עדיין לא מאובחנים בשלב הזה. הדוברת הדגישה את הצורך בהנחיית ההורים לעידוד ולתגובה לתקשורת. בתום החלק הראשון הופיעה מקהלת **פינה בכפר** מכפר תקווה בניצוחה של בתיה אביר. הייתה זו הופעה מרגשת במיוחד.

בחלקו השני של הכנס הרצו **פרופ' דוד אופנהיים** מהמרכז לחקר התפתחות הילד והחוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת חיפה על **יחסי הורים-ילדים באוטיזם: חשיבותה של "התקשרות בטוחה"**, וכן **הגב' טנוס ג'ומאן**, דוקטורנטית מהחוג לחינוך מיוחד באוניברסיטה, על **התערבות ודרכי הוראה יעילות בעבודה עם ילדים על רצף האוטיזם**. לקראת סיום הציגה **ד"ר סמדר דולב**, ראש החוג לגיל הרך באוניברסיטה, את תכנית החוג להתמחות הפסיכו-חינוכית לעבודה עם ילדים על רצף האוטיזם.

מה הופך מורה למורה טוב?

מפגש הוראה מעמיתים בהנחיית קובי אלדר

מאת: **שרה שגיא**

קובי פתח בחידה ובשאלה: מי אני? מורה או מרצה? על-פי מילון ספיר, מרצה - מישהו שנותן הרצאה, מספר, דרגה במדרג הדרגה של האוניברסיטה.

הקליינט של המרצים הוא אדם.

מהו אדם? יונק בעל תודעה ושפה המתוחכמת במידה המספיקה ליצירת מציאות מדומיית שבה הוא חי רוב זמנו ושגרמה לו להתמכר לסיפורים (ק' אלדר).

מה עושה אדם למרצה טוב? - אדם בעל ידע נרחב בתחום מסוים, הייתו "מספר סיפורים" מיומן.

מהו מורה? מלמד, מחנך, פוסק הלכה, מנהיג רוחני שיש לו השפעה על התנהגותם של אחרים, ומורה להם כיצד לנהוג (מילון ספיר).

חזרה לחידה. כעת החידה מוצגת בצורה אחרת, ידידותית יותר לפותר הפוטנציאלי. הדבר נעשה באמצעות פירוט, צביעה לצורך הדגשה וסימני פיסוק. קובי שאל: האם החידה שייכת לתחום המתמטיקה? בין התשובות שעלו: החידה שייכת לתחום הלוגיקה. ומהי מתמטיקה? אוסף של טכניקות המשמשות לטיפול במספרים, כמויות, צורות גיאומטריות, תופעות טבע ואסטרונומיה ולפתרון בעיות בחיי יום-יום.

מאיפה בא התיעוב למתמטיקה, בגלל מה? לטענת קובי, בגלל המורים, בגלל אותו דיסטנס שהמורים פותחים במודע או לא במודע. מתמטיקה (על-פי ויקיפדיה): למידה ואפיון הדפוסים והתבניות של מבנה, שינוי ומרחב.

מנקודת מבט מודרנית, זהו השימוש בלוגיקה פורמאלית לחקירת מערכות ומבנים מופשטים שהוגדרו אקסיומטית.

על-פי הילברט: משחק שמשחקים אותו על גבי נייר על-פי חוקי משחק.

ראסל: מקצוע שבו לעולם אין אנו יודעים על מה מדברים ואם דברינו הם אמת.

קובי: מתמטיקה היא שפה. יש לה סמלים, חוקי תחביר, בונים באמצעותה טקסטים, אין כפל משמעות ואין ערפול. רק קת-מטע

קובי אלדר - מיהו המורה הטוב

שמסוגלים לדבר באופן מדויק מסוגלים לדבר אותה. אין בה סאב-טקסט.

התחומים במתמטיקה שונים ונפרדים ולחלוטין.

אחת הדרכים לפתור בעיות במתמטיקה היא דרך מה שנקרא "ניחוש שגוי". אין לפחד לבדוק דברים מופרכים.

מה עושה אדם למורה טוב?

התשובה על-פי קובי:

1. אישיות מתאימה - הקרנת אופטימיות, חוש הומור, הקשבה וסבלנות, יצירתיות, אכפתיות, אינטליגנציה רגשית גבוהה, חיפוש מתמיד של תכונות טובות אצל האחר.

2. ידע מקצועי וכללי נבחר - שליטה מלאה בחומר הנלמד, שליטה ברמה גבוהה בשדה, הכרת תחומים קרובים וה"גשרים" ביניהם, ידע עדכני בתחומי העניין של קבוצת השומעים, ידע רב-תחומי הנתפש כחשוב בעיני התלמידים.

3. יכולות הוראה מפותחות -

- יצירת עוגן יציב שאלי יחובר הידע החדש בעתיד.
- פירוק ידע מורכב למספר גדול של "חוליות בסיסיות".
- שאילת שאלות מנחות והצמחת הידע מתוך הכיתה.
- שרשור החוליות באמצעות הסבר פשוט וברור ככל האפשר.
- התאמת השפה לרמת הכיתה ברזולוציה של השומע הבודד.
- איתור החוליה הבעייתית באמצעות "הדיאלוג הממוקד".

• הקפדה על תרגול משולב ותרגול מסכן.

יש לציין שבשיעורו של המורה קובי נרשמה השתתפות ערה של תלמידיו המרצים/מורים, ובכלל זה גם של שונאי מתמטיקה מושבעים.

חיים גורי | צילום: שרה שגיא

תהיה חילוני, יש איזשהו יסוד של פנייה. אני נוטה להסכים עם מה שאמר לי בן למשפחה דתית: אין אלוהים אחד, יש שניים: האל הקוסמי, הבורא, החכמה העילאית של הגלקסיות. זה כל כך חכם ומופלא, אני לא יכול לכפור באלוהים הזה. ויש אלוהי ישראל - מאז שנות הארבעים הוא שוכב בבור בחרא של ברגן-בלזן.

מטבע הדברים נושאים רבים בשיחה המרתקת הזאת אינם מובאים כאן, ביניהם דברים מרגשים על שיריו "אמו" ו"רושה". הסטודנטיות והסטודנטים הקשיבו דרוכים ונרגשים, וניכר היה שגורי שבה את לבם. את השיחה ליווה הפסנתרן והזמר ארנון פרידמן שביצע בחן רב את שירי הזמר של גורי והקהל הצטרף לשירה.

ד"ר משה יצחקי, ד"ר חגי רוגני ומראיינים את חיים גורי | צילום: שרה שגיא

"ההבדל בין אדם לאדם הוא במספר רגעי החרטה שבו"
גילה גורי

הַתְּרִטוֹת בְּאוֹת אֶחָד קָדַם. הַצֵּמָה מְאֻחֶרֶת.
הֵן מְבַקְרוֹת אוֹתָךְ, אֶחָד קָדַם הֵן תְּתוֹמֹת עֲלֶיךָ.
הֵן שׁוֹכְבוֹת אֶתְךָ לַיְשָׁן, חוֹלְמוֹת אֶתְךָ,
הוֹלְכוֹת אֶתְךָ בְּדֶרֶךְ.
אֶתְהָ הוֹלֵךְ וְנִתְרָשׁ, הוֹלֵךְ וּמְאֻפֵּר, מְזַמֵּן אֶתְהָ אֶחָד.
לְפָעִמִּים, הֵן נוֹטְלוֹת חֶפְזָה, מִתָּר לָהֶן,
נוֹטוֹת לְהִתְרַחֵק מִמֶּךָ.
אֵל תְּדַאֵג, הֵן יִשׁוּבוּ, שֶׁם תַּעֲמֹדְנָה חֶרֶשׁ, לְיָדְךָ.
חיים גורי מתוך "עֵיבֵל"

בראשית מאי אירח החוג לספרות באורנים את המשורר **חיים גורי** לרגל הופעת כרך ג' של אוסף שיריו "השירים". את המפגש של גורי עם קהל הסטודנטים ועם אנשי אורנים הנחו **ד"ר משה יצחקי** ו**ד"ר חגי רוגני**.

גורי סיפר שספר שיריו "פרחי אש" ראה אור ב-1949, בשלהי מלחמת העצמאות, עם תום הקרבות שבהם לחם כמפקד. אחר-כך הופיע "עד עלות השחר". בראשית שנות החמישים למד באוניברסיטה העברית. ב-1954 הוציא את "שירי חותם" שסימן, לדבריו, משבר ביצירתו. את ספרו "שושנת הרוחות" (1960) כתב לאחר השהות בצרפת, שם למד וגם עבד כעיתונאי שטח והגיע אף עד אלג'יר. ספר זה מסמן מפנה בשירתו. "מה צריך כדי לכתוב שיר? תשוקה ושיפוט", אומר גורי.

לפני מלחמת העצמאות יצא גורי בשליחות הפלמ"ח לאירופה, שם פגש את יהודי הנגריה. היה זה אירוע מכונן ששינה את חייו. בשנות השישים סיקר כעיתונאי את משפט אייכמן. שנים רבות מחייו הקדיש לטריולוגיה על השואה - יצירה קולנועית של שלושה סרטים, שהראשון בהם הוא "המכה ה-81".

בסוף שנות התשעים יצאו שני הכרכים הגדולים של שיריו. שירי הזמר שכתב גורי לא נכללו בהם, ודן מירון שכנע אותו לכלול גם שירים אלה בכרך השלישי שיצא לאור זה עתה, 12 שנים מאוחר יותר. כרך זה כולל את שירתו המאוחרת, בכלל זה את ספרו "עֵיבֵל" שיצא לאור ב-2009.

לשאלתו של חגי רוגני אם בספרו "עֵיבֵל" אפשר לזהות נסיגה מאמונתו ב"צדקת הדרך" שלנו, השיב גורי שיש כמה מפתחות לראיית מצבו כמשורר. הוא גדל במשפחה פציפיסטית צמחונית-טבעונית. אמו עברה זעזוע נורא כשראתה אנשים מתעללים בירקן ערבי ברחוב. המצב האמביוולנטי יכול להיות מצב של הרס נפשי אך גם של עושר. צריך לחיות עם הסתירות, הוא אומר, ומצטט משירו "מלחמת אזרחים": "אני מלחמת אזרחים... ושם הצודקים יורים ביתר הצודקים". לדבריו אנחנו עדיין במלחמת העצמאות שנמשכת שישים וארבע שנים. "נשארתי ציוני קנאי... המלחמה הזאת הייתה מלחמה צודקת בה ניצחנו, אף שנעשו בה גם מעשי פשע". כשהיסוד המוסרי קיים, כל הדברים נעשים ונראים אחרת. כל תנועה פוליטית שאינה מסתמכת על כבוד האחר מסתאבת.

גורי סיפר שלשמחתו הספר "עֵיבֵל" התקבל באהבה על ידי הדור הצעיר. "עֵיבֵל" הוא הר הקללה. זהו ספר קשה. ציפו שחיים גורי יהיה המשורר המנחם, המעודד. מדריכי נוער התקוממו כנגדו, אך כפי שאמר מנחם ברינקר בתגובה לכך: "השירה באה מהמכאיב ומההיעדר. השירה בתהליך הקתרזיס וההיטהרות שבה מחזירה את החיים להיות שווים לחיותם".

משה יצחקי שאל על השיח שלו עם אלוהים וגורי ענה: "כמה שלא

בוגרות יקרות ובוגרים יקרים,

אז זהו, ימי אורנים חולפים להם. ומה אתם לוקחים מכאן?

האם תיקחו את חדות הדעת וחדוות הגילוי, או דווקא את אימת הדעת, זו שמרמה מדי פעם ראשה ולוחשת: אוף, בשביל מה אני צריכה לדעת את כל זה? מה זה בכלל יעזור לי בחיים. לו אני אתם, הייתי אומר: כיף לי שלמדתי! איזה יופי שאני יודע. איזה יופי שאני אדם משכיל. ושאוכל היום להשפיע יותר על אחרים. אולי על ילדים, על בני נוער. שאולי אהיה מוכה, או מוכה, ואנסה להדביק גם אחרים בחיידק הלימוד. גם אם זה קשה לפעמים. גם אם זה מפחיד. בשביל אותו רגע של גילוי, של "ואו" כזה, של המעבר מאי-ידיעה לידיעה, של פתאום, שאחריו אני כבר לא מי שהייתי.

הצירוף המוזר הזה המסתתר מאחורי ראשי התיבות של המילה "מח"ר": מדעי החברה והרוח. אני דווקא אוהב את הקופירייט הזה. כלומר אתם, היום, אנשי רוח ואנשי חברה. להיות איש רוח זו זכות אדירה, אבל גם חובה קשה. אולי תגידו, כו-לה בי.איי קטן, מין מורים-מורות קטנים כאלה שעושים מה שרכזת המקצוע אומרת לנו, זה אנשי רוח? כן. זה אנשי רוח. כלומר, שלא עושים רק מה שאומרים ולהם ושלא עושים כל מה שאומרים להם. שזוכרים שיש להם גם חופש בחירה. ומה שרע אני לא אעשה. להיות צייתן זה בסדר, אבל אני לא תוכי. אני כאן גם כדי להשפיע, אולי גם לשנות. מורה זה גם סוכן שינוי. יש מוסדות שקופאים על השמרים. אנחנו נראה מה צריך לשנות, ונסנה לשנות. עוד תראו איזה רעיונות ייצאו מאתנו. מקוריים כאלה, יצירתיים. הם היו אצלנו תמיד, אולי באורנים עזרו לנו לגלות אותם. וגם את הכוח שיש בנו. כי יש בכם, בכל אחת ואחד מכם, יש בכם כוח. אתם שייכים היום ליודעים, למשפיעים. לאלה שאכפת להם. כי ידע הוא כוח. מי שיש לו ידע קשה לעבוד עליו. הוא רואה. וזה כוח. עד כדי כך שיהיו מי שיפחדו מכם. כבר הנביא הושע שמע את הסיסמה המבוהלת הזאת: "אוויל הנביא משוגע איש הרוח". זה הפחדנים אמרו. אלה שפחדו מהמבט שלו, מהראייה שלו.

יהודה עמיחי אמר: "משלושה או ארבעה בחדר תמיד אחד עומד ליד החלון. מוכרח לראות את העוול בין קוצים, את השרפות על הגבעה". זה איש הרוח. הוא מסתכל החוצה. לא מסתפק בחום של החדר, בחברה הנעימה. לא אומר "לי טוב". הוא מוכרח לראות. מוכרח לראות את העוול. את האי-צדק החברתי, את הקיפוח, את הפגיעה באחר, את הגזענות. לשמוע את קולות ההסתה ולרתוח מבפנים, להגיד: לא כאן, לא אצלי, לא לזה חינכו אותי. אני אדם שיש לו אחריות, גם אחריות לאתר. הוא-היא לא יישבו בשקט. הם ייצאו לעשות משהו, לפעול, לנסות לשנות. בעיני זו המשמעות של "חברה ורוח". השילוב הבלתי ניתן להפרדה בין השניים.

אני מאמין שזה אחד הדברים שקיבלתם באורנים. אבל התנאי

להיות איש רוח הוא להפוך את המקצוע למקצוע של רוח. מוכה למקרא היא אשת מקרא, מורי ספרות הם אנשי ספרות. כולכם חלק מתרבות דעת עתיקה. תרבות של חוקרות-חוקרים תאבי דעת שלא מפסיקים לשאול ולחקור ולהפתח ולקרוא וללמוד ולהשתלם ולהתעניין.

ואם וכאשר תהיו מורים ומורים תזכרו: התנאי הראשון בהוראה הוא לראות את התלמידים. להרגיש אותם, להקשיב להם. לאהוב אותם. זה תנאי ראשון במעורבות החברתית שלכם. זאת תרומה אדירה לבניית חברה טובה יותר בארץ שלנו. כן, זאת אכן זכות גדולה אבל זו גם חובה גדולה. וקשה, לפעמים מאוד. כי הם יבעטו ויפריעו וישחקו בסלולרים שלהם ויהיו חצופים ולפעמים אלימים. אל תיקחו את זה באופן אישי. זה לא נגדכם. זה חלק מהקשיים שלהם. אתם תהיו שם בשבילם, תאהבו אותם למרות הכול. בסוף הם יחזירו לכם אהבה.

ואולי אתם לא באמת משאירים את אורנים מאחוריהם, ואורנים איכשהו באה אתכם, מלווה אתכם באשר תלכו, מין רוח כזאת שדואגת לכם, שסומכת עליכם, שמאמינה בכם, שאוהבת אתכם ואומרת לכם: תודה שאתם פה, שהייתם פה, שהשארתם חותם. אתם יודעים את הדרך. דרך צלחה.

ד"ר חגי רוגני בטקס בוגרי מח"ר

ברכות

איקו קוסטיס (איקין) - אהודת הכן

אפינו דביר - אהודת הנדבה

אביני תלמי - אהודת הנדבה

אספספ' יאיר קאח - אהודת הנדבה

פרויקט ייחודי לאורנים המנסה לקדם אספקטים שונים של חינוך עם דגש על הגיל הרך

מאת ד"ר סמדר דולב, ראש החוג לגיל הרך

מעמד חתימת הסכם שיתוף הפעולה עם מכללת רוד איילנד בארה"ב

ד"ר משה שטר מרחיב על שיתופי הפעולה בין אורנים לבין מוסדות אקדמיים בחו"ל:

תכנית שיתוף הפעולה של החוג לחינוך בגיל הרך היא חלק מפעולה מגוונת של קונסורטיום של ארבעה מוסדות אקדמיים: מכללת אורנים הישראלית ומעבר לאוקיינוס מכללת ויילוק בבוסטון ואוניברסיטאות וואלש ואהיו סטייט בארה"ב. בקרוב תצטרף כנראה גם אוניברסיטת קולורדו בדנבר. ראוי לציין שהשבוע זכתה התכנית לקורס משותף לאהיו סטייט ולאורנים בתחום החינוך לגיל הרך - שבנו לורי כץ משם וסמדר, קלאודיה ושאר סגל התוכנית באורנים מכאן - במרכז של אהיו סטייט למימון תכנית נבחרת בתחום הגיל הרך. מתוך תשע תכניות שניגשו להתמודדות נבחרה התכנית הזאת. לצד הברכה בתקציב שיאפשר את הפעלת הפרויקט, זוהי הכרה באיכות המיוחדת של התכנית המשותפת כמו גם באיכות המיוחדת של תכנית הגיל הרך באורנים. הן ראויות לכל שבח על היוזמה והחדשנות. ביקשנו מלורי, אשת חינוך בולטת בתחומה, שבעת שהותה כאן נקיים סדנה מיוחדת עמה, כנראה ב-5 ביולי, שאליה יוזמו כל המתעניינים בכך מסגל מכללה.

הקונסורטיום, The Global Learning Project, מיועד לעסוק במגוון של נושאים משותפים לסגלי המוסדות הללו. במסגרת רשת הפעולות המתוכננות לשותפות זו מצויה כעת בתהליכי גיבוש ראשונים תוכנית נוספת - כנס חוקרים ואנשי חינוך באוניברסיטת קולורדו שיעסקו בחינוך ערכי לאחר השואה באמצעות קהילות למידה גלובליות. הכנס מתוכנן להתקיים באביב הבא בקמפוס אוניברסיטת קולורדו בדנבר ושותפים לי בתכנונו ד"ר רבקה קנטור, דיקן הפקולטה לחינוך שם (שביקרה באורנים בקיץ שעבר) ופרופ' אייווי פרימן מאוניברסיטת אהיו סטייט. במקביל אנו בודקים אפשרויות להפעלה של קורסים מקוונים משותפים שיעסקו בשאלות המוניסטיות העולות מההיסטוריה המודרנית ומהשואה בכלל זה וישולבו בהם סטודנטים מכל המוסדות השותפים.

ד"ר סמדר דולב

סמדר, ראש תכנית ההכשרה לגיל הרך מרכזת את צוות החוג לגיל הרך, יחד עם **קלאודיה גרמן** ועוסקת בבניית קורס חדשני ועדכני המשלב ילדים עם צרכים מיוחדים במסגרת הגן. שותפות לפיתוח הקורס מטעם המכללה: רחל רביד ואורית דרור.

בקבוצה שותפים אנשים מישראל, בעיקר מאורנים, וכן

מחמישה מוסדות אקדמיים שונים בארצות הברית. חברי הקבוצה התארחו באורנים לפני שנה. בנובמבר האחרון יצאה משלחת מישראל שתכליתה תכנון משותף של הפרויקט. עלו רעיונות רבים שחלקם מתמקד בערוצים עתידיים של מחקר משותף. חלקם האחר מתמקד בתמיכה בסגל ובקיודמו וחלקם שואף לבניית קורסים שיש בהם אספקט חדשני, במתכונת של קורס בינלאומי, שבו תהיה אינטראקציה בין הסטודנטים ובין המרצים.

כרגע אנחנו מתקדמים בעיקר בפרויקט אחד (על הפרויקט השני, שעוסק בהוראת השואה, בהובלת **ד"ר משה שטר** - ראו ידיעה במסגרת)

הקורס נבנה תוך שיתוף פעולה בין שני הצדדים. **ד"ר לורי כץ**, המובילה של הצוות האמריקאי, תגיע בשבוע הראשון של יולי לשם כך.

הרעיון הכללי הוא ללמד את הסטודנטים תיאוריות וגישות עדכניות בנושא שילוב ילדים עם צרכים מיוחדים במסגרת הגן, תוך הצגה של גישות שונות של שילוב בישראל ובארצות הברית. הלימודים ישלבו קיום שיח אינטרנטי משותף על נושאים ודילמות שעולים מתוך הקורס.

כיוון נוסף שבו עוסק החוג לגיל הרך כחלק מהלמידה והדגשים של הפרויקט הבינלאומי הנו שימוש בתיעוד העשייה של הסטודנטים ועל-ידי הסטודנטים ככלי אשר ימנף את תהליך הלמידה ויתמוך בחשיבה הרפלקטיבית שלהם. המקור למקום המרכזי של תיעוד בעשייה החינוכית הוא בגישת רג'יו אמיליה, גישה חינוכית אשר פותחה באיטליה. בביקור בבוסטון ראה צוות החוג כיצד מיישמים את התיעוד, תוך כדי הכשרת הסטודנטים לכך. המטרה היא להביא עשייה זאת לישראל.

שני נושאים נוספים עומדים על הפרק בתכנון לטווח הארוך: הראשון הוא בניית מערך של למידה מעמיתים בנושא ההדרכה הפדגוגית והשני הוא פרויקט המתמקד בהבנת הילד וקבוצת השווים בראייה רב-תרבותית.

חלון ללימודים בחוג לגיל הרך תערוכת סטודנטים

בגיל הגן הילד לומד תוך כדי עשייה, ולכן הגננת מזמנת עבור הילד מגוון פעילויות. בדרך זו של פעילות בדרכים מגוונות ועשירות מפתח הילד את כל תחומי ההתפתחות: החברתי, הרגשי, הקוגניטיבי והמוטורי. מכאן, הסטודנטים בקורסים השונים בחוג לגיל הרך נדרשים לפתח פינות למידה, לוחות תוכן ולהשתמש בעזרים חזותיים בהוראה ובעשייה שלהם בגן. לעתים סגל החוג ואף הסטודנטים עצמם אינם יודעים מה נעשה בכיתות המקבילות להם ובשנתונים המתקדמים יותר. לכן החלטנו להציג את העבודות שעשו הסטודנטים בתהליך הלמידה שלהם בחוג.

בתערוכה הוצגו בעיקר עבודות של הסטודנטים משנה ג', אך גם עבודות משנתונים נוספים. העבודות מייצגות את מכלול העשייה שהייתה חלק מהלימודים בקורסי ההדרכה הפדגוגית ובנוסף הוצגו עבודות מארבעת תחומי הדעת הנלמדים בחוג: מקרא, ספרות ילדים, טבע ומדעים, דרמה ומבע יצירתי.

התערוכה התקיימה ב-12/6/12. הסטודנטים נכחו בה והסבירו בעצמם את העשייה שלהם למבקרים בתערוכה.

פורום אורנים למאבק בגזענות: אירוע חשיפה

דברי פתיחה: תהילה זיגדון

בדיונים במסגרת הפורום למאבק נגד הגזענות באורנים, שבו אני חברה, עלתה השאלה: מהי גזענות? האם הכללות הן ביטוי לגזענות? האם החשדנות שאני מביעה כלפי אדם זר שאותו אני פוגשת היא גזענות? האם הפחד של אישה ההולכת בלילה לבדה מפני גברים עוינים זאת גזענות? כי הרי לחשוד בגברים רק מפני שהם גברים זוהי הכללה על רקע מגדר. והרי אסור לעשות 'הכללות'. או שאולי מותר?

הבלבול בין הכללות לגזענות מעוות את השיח ובכך עוזר להתחמק מהטיפול בשורשי הבעיה.

בקריית מלאכי לא מוכרים דירות לאתיופיים - זאת גזענות! בצפת לא משכירים דירות לערבים - זאת גזענות! מירי רגב כינתה את המהגרים הזרים סרטן בגוף האומה שלנו, ומחצד השני של המתרס אחמד טיבי כינה את המתנחלים סרטן שיש לעקור אותו. כל התבטאות כלפי אדם כסרטן היא גזענות! אין להתבטא כך כלפי אף צד, וסערה כמו שנוצרה סביב דבריה של מירי רגב צריכה להתחולל גם סביב דבריו של אחמד טיבי.

במהלך סמסטר ב' התכנס הפורום נגד גזענות על מנת ליצור שני מרחבי פעולה: דיבורים ומעשים. היום הזה הוא היום הראשון שבו יצאנו ממרחב הדיבורים למרחב המעשים. הבנו שעצם מורכבותה של החברה הישראלית לא נותן לנו את הזכות לפגוע בכבודו של האדם האחר. מכללת אורנים מורכבת ממגוון רב של סטודנטים המגיעים מרקע שונה, ובמסגרת הפורום הצלחנו לגעת בסוגיות כה רגישות תוך שמירה על כבודו של האחר. אפשר וצריך ליצור דיון אחראי המכבד את כולנו. אין 'אנחנו' ו'הם': יש 'אנחנו'.

אנחנו מזמינים אתכם, סטודנטים וסטודנטיות, מרצים ומרצות, מכל רקע של דת, גזע ומין, להצטרף אל הפורום שלנו, אשר שואף להרחיב את מעגל המשתתפים בו ויפעל במהלך הקיץ ובשנה הבאה. אנחנו צריכים אתכם על מנת לפעול נגד הדה-הומניזציה שמפריעה למעגל ה'אנחנו' להתקיים.

דברי סיכום: עדן מזאריב

בביתי שאפו תמיד לגדל אותי ואת האחים שלי על בסיס אחד: קבלת האחר. "אין אחרים טובים ממך, אך זכרי שאינך טובה מאחרים." "זכרי תמיד שהיופי שוכן בשונות." אלו הם דבריו של אבא שחזר עליהם שוב ושוב, עד שחדרו אל תוך תוכי והפכו להיות חלק ממני, מהיותי אדם ואישה. אך רבים הם אלה שפגשתי בחיי שאינם מכירים בחשיבות קבלת האחר כמו שהוא, ללא ניסיונות לשנות את מהותו. לרגע אחד קשה לרבים להבחין בזהות שלי, ערבייה, בדוויית, ובנוסף לכל זה מוסלמית. איני יודעת כבר איך לקבל משפטים כמו: "את לא נראית ערבייה", "את בטח נוצרייה" "מתי שינית את שמך?" נתקלתי לא מעט פעמים בזלזול על רקע לאומי.

לא מעטות הן הפעמים שאנשים חסרי מודעות ביטאו שנאה וחרדה כלפי האחר, אך מה שגרם לי להיות חלק ממאבק זה הוא הגזענות הטמונה בהרבה סטודנטים לחינוך. לא פגעה בי הגזענות שנתקלתי בה מחוץ לאורנים, אך הגזענות וחוסר האכפתיות פה זעזעו אותי. זכרו, באנו הנה מלאי תקווה לעתיד טוב יותר, אך לא נוכל לראות את העתיד הזה אם לא יחול שינוי בגישה שלנו לאנשים שוני צבע, מבטא, עיניים, או כל דבר השונה מאיתנו.

כנס החוג לחינוך ומרכז שי - לפסיכותרפיה רב ממדית

מחנכים ואנשי טיפול פוגשים אוכלוסיות ייחודיות, להט"ב - לסביות, הומוסקסואלים, טרנסג'נדרים וביסקסואלים
מאת: **ד"ר דניאלה קרמר-מור** ראש התכנית לייעוץ חינוכי לתואר שני וראש מרכז שי לפסיכותרפיה רב-ממדית

עמרי שברצטוך

לשנות את המשיכה לגברים למשיכה לנשים, הגילוי לאם ותגובות השבר שלה, השיתוק המשפחתי, ולאחר שנים רבות ה"מתנה" שבהזמנתו יחד עם בן זוגו הקבוע לארוחה משפחתית. יותר מכל נגע ללבי הייאוש של בחור כל כך מוצלח שחש במשך כל שנות התבגרותו שהמוצא היחיד למצבו הוא התאבדות.

עמותת אפשר הדמינה אותי לפני כחודשיים ליום עיון בנושא להט"ב (לסביות, הומוסקסואלים, טרנסג'נדרים וביסקסואלים). עד אותו יום השלייתי עצמי שאני יודעת דבר או שניים על נטיות מיניות של בני נוער ומבוגרים; אותו יום היה עבורי נקודת מפנה. שמעתי ששיעור התאבדויות גבוה פי שלושה בקרב נוער להט"ב לעומת בני נוער אחרים, צפיתי בסרטון של נער שתיעד את סבלו ועלבונו בחברת נוער תוקפנית ומתנשאת לפני שהתאבד, ודמעתי לשמע דבריה של אם שהתקשתה להבין את עולמו המיוחד של בנה ההומוסקסואל עד שנרצח בבר-נוער באוגוסט 2009.

החלטתי להעלות את הנושא לסדר היום של אורנים ושל התכנית לפסיכותרפיה רב-ממדית מתוך תחושה שהחברה הלכאורה נאורה, חיה בבורות ומתעלמת ממצוקה קשה שפוקדת בני נוער רבים (כ-10%).

ד"ר אסתי שטיין

ד"ר אסתי שטיין, מרצה למדעי המחשב, התחילה את סיפורה האישי בתיאור ארוחה עם בעלה דאז ושלוש בנוותיה, ובה הצהירה שהיא לסבית ולכן היא ובעלה נפרדים למרות היותם ידידים טובים לאורך שנים ארוכות של חיי משפחה. אסתי סיפרה בפתיחות על נקודות ציון משמעותיות בילדותה שיכלו

ד"ר מירה קרניאלי

חיפשתי שותפים ליום העיון באורנים. עמיתתי, **ד"ר מירה קרניאלי**, פתחה בהתלהבות את הדלת לשותפות בארגון הכנס. סנדרה צוקרמן דגון שקדה במסירות וביצירתיות על ארגון היום שהתקיים בנוכחות כארבעים סטודנטים משתי התכניות "חושן" (מרכז החינוך וההסברה של קהילת הלהט"ב בישראל) היה שותף בתכנון ואחראי על הבאת המרצים והמתנדבים.

אולי להאיר את נטייתה המינית, ולצדן על התערורותה המאוחרת והאיטית. היא סיכמה את בחירתה לפרק משפחה אוהבת ומתפקדת במשפט "אני מעדיפה כישלון על החמצה", משפט שהדהד בנו בהמשך.

את המפגש פתחה ד"ר מירה קרניאלי בדברה על חשיבות הנושא ועל הצורך להיפתח לחוויות משמעותיות ומעשירות שנקרות בדרךנו. מירה הדגישה את החשיבות העצומה בהכרה ובהבנה של אנשי חינוך את השונה. אני דיברתי על מקורות המושג "לצאת מן הארון", ועל כך שמי שיצא מהארון שהה קודם במקום שמעלה אסוציאציות של מחנק, בדידות, בושה, אשמה וחושך. סיכמתי באמירה שלדעתי עיקר החושך הוא דווקא של חברה שבחרת להתעלם ממצוקות קשות בקרבה.

מר אורי עייק, עובד סוציאלי ומרכז תחום להט"ב במרפאת לוינסקי בתל אביב, הביא בפנינו מושגי יסוד מן התחום ונתונים מן השטח. אחרי שני הסיפורים האישיים המרגשים, שמחנו לקבל מידע מקצועי.

גב' אירית צביאלי-אפרת, מנכ"ל "חושן", אישה חילונית, סיפרה על מפגש מעמט ומדהים שהיה לה בבית כנסת בארה"ב עם רבנית שמנגנת בגיטרה. המפגש הבהיר לה שהחברה שלנו חיה בשחור-לבן, מתקשה להתמודד עם גוני ביניים ואינה פתוחה למה שאיננו מוכר.

בסיום היום התפצלה המליאה. הסטודנטים מהחוג לחינוך ישבו עם מתנדבי "חושן" לסיכום היום ועיבוד חוויותיהם. אנחנו, מתוכנית הפסיכותרפיה הרב-ממדית, ישבנו עם אורי עייק לעיבוד אישי ומקצועי של נושאים שעלו בכנס. קשיים מקצועיים סביב טיפול בפונים ובהורים שמתכחשים לנושא, כעסים על הורים שמתקשים לקבל את ילדיהם בשל נטייתם המינית וחרדות אישיות סביב המפגש עם הנושא במשפחות שלנו.

עמרי שברצטוך, מהנדס וסטודנט לרפואה בטכניון, היה הדובר הראשון שתיאר את מסע הייסורים "בארן": את הבושה, הניסיונות לברוח מן המציאות, ההסתרות, הטכניקות הנואשות, שנידונו לכישלון,

הכנס הזה היה רק נגיעה בנושא שחשוב להקדיש לו זמן ומחשבה בכל חברה ובכל מוסד חינוכי. אני גאה על קיומו של יום זה באורנים, על הכוונות לעסוק בו מחד ועל הפתיחות של הסטודנטים מאידך. אולי הצלחנו לפתוח את הארון להסתכל על אלה השווים בו בחשיכה ובבדידות, מבלי להיבהל.

הצצה לתכנית להכשרת פסיכותרפיסטים רב-ממדיים

מאת: **ד"ר דניאלה קרמר-מור** ראש מרכז שי לפסיכותרפיה רב-ממדית לילדים ומשפחות

ד"ר דניאלה קרמר-מור

הנוער בישראל, ומשפחותיהם, לא עומדים בקריטריונים הללו. בשל כך נוצרו גם הפסיכותרפיות הקוגניטיביות-התנהגותיות קצרות המועד שמטפלות רק בבעיה המוצגת. אך אלה מתעלמות מן התמונה הכוללת של המטופל, עוסקות בסימפטום ולא באדם השלם ועולה ספק לגבי יעילותן לאורך זמן. פסיכותרפיה מעולם לא

פעמיים במהלך הקריירה הארוכה שלי במכללת אורנים דפקתי על דלתו של ראש המכללה ואמרתיו לו "יש לי חלום".

בפעם הראשונה הצעתי תכנית לתואר שני ליעוץ חינוכי באורינטציה טיפולית. שוב ושוב מזכירים ליעוץ החינוכי שהוא אינו איש טיפול ולכן הכשרתו אינה טיפולית. בזמן שהוא עסוק בעומס התפקידים המנהליים והמערכתיים המוטלים עליו, נותרים שוב רוב הילדים, בני הנוער ומשפחותיהם ללא טיפול הולם ומקצועי במצוקתם הרגשית.

בפעם השנייה הצגתי יוזמה של תכנית ייחודית וראשונה בישראל להכשרת פסיכותרפיסטים באורינטציה רב-ממדית לילדים, לבני נוער ולמשפחות.

בשתי הפעמים, בעודי דופקת על דלתו הפתוחה תמיד של ראש אורנים, פרופסור יאיר קארו, צחקתי על עצמי: מה את ניגשת אליו עם חלומות מתחום הטיפול הנפשי שבוודאי זרים לו הן כפרופסור למתמטיקה והן כראש מכללה לחינוך שאין בה רקע והבנה בתחומי הטיפול הנפשי. גיליתי עד כמה פתוח ובעל מצפון חברתי הוא האיש המוביל את המכללה, כשאמר לי "לכי על החלום ואנחנו נתמוך". ואכן, היחידה ללימודים מתקדמים, על העומדות בראשה, התגייסה לחלום.

אחרי שהקמתי את התכנית לתואר שני ביעוץ חינוכי באורינטציה טיפולית, ניהלתי אותה מספר שנים ולפני שנתיים זכיתי לפתוח את שרציתי יותר מכל - תכנית לפסיכותרפיה רב-ממדית.

ההתחלה הייתה כמעט בלתי אפשרית וכללה גיוס אנשי סגל מתאימים, סטודנטים בוגרי תואר שני מתחומים טיפוליים ראויים וגיוס עמותות טיפוליות ומרכזים טיפוליים לעריכת הסטאז'. המחזור הראשון נפתח עם שלוש עשרה סטודנטיות שרובן בוגרות התואר השני ביעוץ חינוכי.

היום אנחנו כבר במקום אחר. מקומות סטאז' ומקומות טיפוליים נוספים פותחים בהדרגה את דלתם בפנינו. מועמדים בעלי תואר שני ממגוון תוכניות טיפוליות ממיטב האוניברסיטאות בישראל נרשמים למחזור החדש שייפתח בשנה הקרובה וההתלהבות של הצוות שלי רק גוברת

אז מהי פסיכותרפיה רב-ממדית לילדים ולמשפחות?

עד היום התכניות להכשרת פסיכותרפיסטים בחוגים לפסיכולוגיה ולעבודה סוציאלית מקבלות רק את בוגריהן ומטיפות לגישה פסיכולוגית ממוקדת אחת. גישה זו היא אליטיסטית ורואה את המטפל ולא את המטופל ואת טובתו במרכז העשייה. לא רבים הם המטופלים ששיטת הטיפול היעילה ביותר עבורם היא דווקא האנליטית, הדינמית או היוניגאינית. שיטות טיפול מעמיקות אלו מצריכות, לצד יכולת מילולית גבוהה ומודעות פנימית מעמיקה מלכתחילה, גם יכולת למימון טיפול ארוך במיוחד. רוב הילדים ובני

הייתה מיועדת לטיפול בסימפטומים הגלויים בלבד שהרי אלה הם בחזקת נורות אזהקה.

הפסיכותרפיה הרב-ממדית חוברת לארווין יאלום בעמדה ש"הטכניקה שלי היא לוותר על טכניקות. הטכניקה שלי היא לומר את האמת". היא משלבת בתוכה גם ממשנתו של קארל רוג'רס שדגל בשחרור מכבלי גישות וטכניקות בלעדיות. אם כל טיפול הוא "יצירה חד-פעמית של מפגש בין מטופל ייחודי למטפל ייחודי", על המטפל להיות רב-גוני ועשיר בדיעותיו וביכולותיו המקצועיות וכן יצירתי וגמיש בתפישתו, כדי שיוכל להציע לכל מטופל את הטיפול המתאים ביותר עבורו. הפסיכותרפיסט הרב-ממדי חייב לרכוש, לצד תכני הידע המקובלים בפסיכותרפיה ובפסיכופתולוגיה, גם תכני ידע נוספים מגוונים: טיפול יחידי, טיפול משפחתי ומערכתי, טיפול קבוצתי, טיפול קצר מועד וטיפול ממושך; טיפול מילולי וטיפול באמצעים לא מילוליים והבעתיים; טיפול בילדים, במתבגרים ובהורים. הוא מעשיר את המפגש הטיפולי תוך שימוש בכלי טיפול מגוונים ומפתח תהליך טיפולי שיייע במרב היעילות להפחית את מצוקות המטופל. דווקא בשל ההתייחסות היצירתית והייחודית שבטיפול כזה, מרבית המטופלים חשים שסוף סוף הגיעו אל מטפל שרואה אותם בייחודם, מזהה את צרכיהם ומכבד את דרכם. מטופלים חשים מהר מאוד את ההבדל בין מי שרואה בהם "עוד מקרה" למטפל שמשקיע זמן, מחשבה ויצירתיות תוך שיתופם בבחירת טיפול הולם עבורם ותוך אינטגרציה יישומית של גישות ושיטות טיפול שונות.

ובכן, זהו החלום: לא להיות שבויה בגישה אחת ולטפל רק באוכלוסיות מן העשירונים העליונים, אלא להקל כל סבל של כל אדם. התברכתי בעבודה במרכז אקדמי שנתן אמון בי ובחלומי ואפשר לי להקים מערך הכשרה לאנשי טיפול רב-ממדיים. גם כשהצעדים הראשונים של התכנית קשים ומהוססים, כשהתכנית עדיין לא מחזיקה עצמה כלכלית וגם כששמה רק מתחיל ללכת לפניו, זו אכן התגשמותו של חלום.

נעים להכיר... ד"ר לריסה ארונין

ראיינה: שרה שגיא

ד"ר לריסה ארונין בין בעלת כמה תפקידים בחו"ל.

מה תפקידך באורנים?

אני מתאמת קשרי חוץ לענייני מחקר ברשות למחקר וגם מרצה בתחום השפה ובתחום הקשר שבין שפה, חברה וחינוך, למשל בתחומי מדיניות שפה, אנגלית כשפה בינלאומית וסוציולינגוויסטיקה.

ומחץ לאורנים?

אני בעלת כמה תפקידים בחו"ל. בין היתר אני משמשת חברה במועצת הייעוץ של כתב העת "הוראת שפה" בהוצאת אוניברסיטת קיימברג, משמשת בתפקידי שיפוט מדעי של מאמרים בכתבי עת מכובדים, כגון כתב העת הבינלאומי לרב-לשוניות, מזכירה במועצת המנהלים של החברה הבינלאומית למולטילינגוואליזם ועוד. אני גם מוזמנת לכנסים בחו"ל כמרצה מרכזית להרצאות מליאה.

מתי עלית לארץ?

עליתי מרוסיה ב-1993.

מה למדת ברוסיה?

למדתי הוראת אנגלית וגרמנית ומתודולוגיה של הוראת השפה. שם גם קיבלתי את הדוקטורט.

איך הרגשת כשעלית לארץ?

מהרגע שהגעתי אהבתי את הארץ. הרגשתי שזו הארץ שלי. ומיד התחלתי לעבוד באוניברסיטת חיפה. יש לי עמיתים שמהשנים הראשונות נוצרו בינינו קשרים טובים, גם קשרים חברתיים איתם ועם משפחותיהם.

מה לימדת באוניברסיטת חיפה?

לימדתי אנגלית למטרות אקדמיות במסגרת החוג לשפות זרות.

באיזו שנה הגעת לאורנים?

הגעתי לאורנים ב-1998. לימדתי אנגלית למטרות אקדמיות. בשנים האחרונות אני מלמדת בפקולטה ללימודים מתקדמים ובחוג לאנגלית לתואר ראשון.

אני נהנית מאוד מהצורה שבה עובדים בפקולטה ללימודים מתקדמים. אני פוגשת סטודנטים רציניים שכבר מלמדים, ויש להם מה להגיד. אני נהנית לעבוד עם אנשים בלימודים מתקדמים, כגון **פרופ' נעימה ברזל, ד"ר יעל פויס, ד"ר נורית מלניק, ד"ר בסיליוס בווראדי** וגם **אליה דמטר** שלימדו אותי דברים רבים.

מהם הפרסומים/הספרים שפרסמת?

פרסמתי ספרים ומאמרים סוציולינגוויסטיים. השנה הוצאתי את "רב-לשוניות" שפורסם בהוצאה לאור באמסטרדם ואשר כבר

מלמדים על-פיו בדרום אפריקה, בגרמניה, באוסטריה, בפולין ועוד. בקרוב עומד לצאת מבוא לרב-לשוניות שעוסק בהוראת רב-לשוניות וסוציולינגוויסטיקה ומכיל גם שאלות ומטלות.

אני מפרסמת הרבה מאוד פרסומים אקדמיים. פרסמתי למעלה מחמישים מאמרים, בעיקר בחו"ל. בין היתר גם יזמתי והתחלתי כיווני מחקר חדשים.

שמעתי שבמקביל את מטפחת גם קריירה של רקדנית...

כשהייתי ילדה רקדתי במסגרת חוגים לילדים ולנוער, אבל ברוסיה צריך היה לחכות עד גיל 15 כדי לרקוד ריקודים סלונים.

כשבאתי לארץ, לאחר שהתאקלמתי, הצטרפתי לקבוצה של רקדנים סלונים בקבוצה של סניורים, כלומר בני +35. הייתי אלופת ישראל ב-2001 וב-2003 יחד עם הפרטנר שלי לריקוד. ייצגנו את ישראל באליפות העולם לסניורים בריקודים סלונים וריקודים לטיניים בטורינו שבאיטליה ובצ'כיה ב-2002 ובאנטוורפן ב-2004.

תסריטים דמיוניים

כשהתיישבתי לכתוב כמה היגים על אורנים בעוד עשר שנים הייתי עסוק במחשבות על מכתם של קפקא המזבא להלן:

"כשאנו מטיילים בלילה לאורך רחוב, ולעומתנו רץ אדם, הנראה לנו כבר ממרחק - לפי שהרחוב עולה לנגדנו והירח במילואו - הרי לא נאחז בו, אפילו הוא חלוש וממורטט, אפילו רץ אחריו מישהו וצועק, אלא נניח לו להמשיך במרוצתו.

משום שלילה הוא, ולא בנו האשמה שהרחוב עולה לנגדנו במלוא אור הירח, ומה גם שאפשר ששניהם רודפים שלישי; אפשר שהראשון נרדף על לא עוול בכפו; אפשר שהשני מבקש לרצוח אותו ואנו נינעה שותפים לרצח; אפשר שאין השניים יודעים כלל זה על זה, וכל אחד רץ על דעתו שלו למיטתו; אפשר שהם סהרורים; אפשר שבידי הראשון נשק..."

וכך נולדו שני תסריטים שרוח קפקא מרחפת מעליהם:

תסריט 1

הקושי לחזות היום מה צופן העתיד בעוד עשר שנים למין האנושי נובע בין השאר מהתנגשות הולכת וגוברת בין שני ממדי זמן: בין הזמן הליניארי, הריאלי והקלנדרי, לבין ממד המהירות שיוצרת הטכנולוגיה על פיתוחיה ומכשיריה, ממד שיש לו השפעה מכרעת על השעון האנושי הפנימי/רגשי, כמו גם על מערכות יחסים בין בני אדם. אם נוציא לרגע זה של הדיון ההיפותטי את סכנת איראן גרעינית, גשמי טילים, היווצרותה של מדינה דו-לאומית ואובדן הרוב היהודי של מדינת ישראל, ובעקבותיהם חזרת היהודים לגלויות שמחן הגיעו דורות ראשונים ושניים לתקומה, הרי שאחת מהתמונות שתיראה ברחבי אורנים בעוד עשור היא של דמויות בצורות שמזכירות אנשים, מחוברים על-ידי שבר שמושגל במוח לרשתות חברתיות, למאגרי מידע המאוחסנים בעננים. דמויות המתרוצצות בין גן בוטני שכולו גרסאות לבין מבני בטון חדשים, כיתות בצורת חלליות. עיני הצורות מזוגגות, נעות בחוסר שקט בארובותיהן כדי לשדר ולקלוט מידע. אצבעות הידיים ההולכות ומקבלות צורות גיאומטריות חדשות, מותאמות לפונקציות החדשות של אכילה, לאהבה דיגיטלית ולתנועות על גבי המסכים, נעות במהירות על פני צגים המושגלים על אחת מכפות הידיים. אורגיה וירטואלית עם אלפי חברים וחברות ברחבי הכפר העולמי-הגלובלי, המחברים בעירו בלתי נראה לצינוריות המווסתות לוורידים אדג'ו, סונטה, מגנום, זיאוס, נפטון ועוד תרופות נוגדות חרדה ודיכאון מדור

רביעי-חמישי, כשהמורה ממשיך בכיתה לדפוק על הלוח החכם ולהריץ מצגת power-point ועדיין מתקשר במערכת בר-אב.

תסריט 2 - יוני 2022

בהנחה שאנחנו עדיין כאן בארץ האבות והתלאבות במדינה דו-לאומית, זאבים וכבשים בתוך הגבולות ומחוצה להם מסתדרים לא רע, מדי פעם נטרפת כבשה, אך גם זאבים לא חיים לנצח. הצלחנו לווסת באופן חכם בין הזמן הטכנולוגי לזמן האנושי. אך בחינות הבגרות ממשיכות לעקר את המחשבה היוצרת, תופעות הגזענות כלפי הזר, הגר, הפליט, העובד הזר מתגברות, הזיקה בין הון לשלטון מתהדקת ושאלת זכות קיומנו כאן הולכת ומתעמעמת. אורנים חותרת להיות מכללה שהיחוד שלה, מעבר להנחלת דעת התחומים, הוא מעורבות חברתית יותר גבוהה, התעקשות להשפיע על ידי הצמחה והכשרת מורים ומחנכים שלצד כל הזיווד האלקטרוני, דיגיטלי וטכנולוגי שהוא חלק מהערכות אותם הם נושאים בתוכם או על גבם, הם מצוידים גם בהשקפת עולם הומניסטית. אלה מורים ומחנכים שיכולים להתמודד עם החזית ההומוגנית האינדוקטרינרית שאתה באים בהמוניהם מהתנחלויות, ישיבות ואולפנות, המורים של הדורות הבאים. בעקבות מדעי הטבע הופכים ליותר ויותר בינתחומיים, מגבירים גם מדעי הרוח את הלמידה הבינתחומית, כדי להתמודד עם אתגרים חינוכיים, מחשבתיים וקיומיים. אורנים חותרת יותר ויותר להיות מכללה חברתית שקשורה באופן הדוק יותר לקהילות שונות ו"לכיכר העיר". המכון למוסיקה עומד לחזור ויחד עם האומנויות הוויזואליות והמילוליות נוצרת בקמפוס קהילה חוקרת, מחנכת ויוצרת שעיקר משאביה מושקעים בטיפול מורה ומחנך חושב ויוצר, מעורב ואחראי, ההולך אל שדה החינוך מתוך תחושת שליחות. אורנים בולטת משאר המכללות בהיותה כף המאזניים לחיזוק החוסן החברתי-תרבותי בעידן של טלטלות, סערות ומשברים.

וכאן, עייף ומותש מהמאמץ לנוע עשר שנים בזמן, אני שב אל קפקא ואל סיום המכתם שלו:

ולבסוף; האין אנו זכאים להיות עייפים? האם לא שתינו יין רב כל כך? שמחים אנו, שכבר איננו רואים אף את האיש השני.

ושאלתי את עצמי אם אני שמח שכבר לא אני אצטרך להתמודד עם כל זה בעוד עשור.

שיעור מולדת

ד"ר יעל סנה

מה לפרחי הוראה ולחופי חיפה?

בחופים אלו מתקיים גם תהליך של גירעון חולי מתמשך בגלל מחסומים יצירי כפיו של האדם, הלוא הם נמלים, מזחים, שוברי גלים, תחנות כוח, מרינות, תחבורה, טיילות, מלונות.

שובר גלים מנותק ויצירת טומבולו | צילום: יעל סנה 2012

חוף הכרמל מלון מגננה וטיילת | צילום: סנה 2012

לכל אלה נוספה סופה חופית עזה וחריגה לפני שנה וחצי (דצמבר 2010) וכן, סערות נוספות (חורף ואביב 2011, 2012), שהוסיפו שמן למדורה. הסופה החריגה בעוצמתה ובהיקפה נחשבת לסופה הקשה ביותר שפקדה את האזור מזה 40 שנה. רוחות

הרס חופי חיפה צילום: סנה 2011

עם כניסתם של הקיץ והפגרה סביר להניח כי נבלה בחופים בשמש של הבוקר, ניהנה מן הבריזה הימית מאוחר יותר ונרחץ ונשחה בים. בנוסף, קיימת אופציה של בילוי לעת ערבית בטיילת או בבתי הקפה והמסעדות שלרשותנו. בינינו לבין עצמנו, יש בחופים יופי מרנין ורומנטי.

יופי בחופי חיפה | צילום: סנה 2011

השבוע התפרסמה כתבה ב-Ynet שכתרתה "כולם רוצים את הים". בכתבה הוצגה מפת האינטרסים בחופי ישראל. המפה, שהוכנה על ידי ארגון "אדם טבע ודין", חושפת איומים רבים הנשקפים לרצועת החוף בישראל וביניהם הקמת מרינות, מגדלי מלונות ותחנות כוח. כרגע מתקיים מאבק על הצעת חוק העשויה להבטיח שיישאר גם כמה חופים פתוחים לכולם.

צריך להזכיר כי חופי ישראל הם חלק מן התא החופי הנילוטי (של הנילוס). התערבויות מלאכותיות רבות לאורך אזור חופי זה (700 ק"מ), כמו מחסומים בצורת שוברי גלים, פוגעים בהסעת החול החופי וגורמים לנזקים ישירים ועקיפים לחופים. אבל גם תופעות כמו כרייה בלתי מבוקרת של חולות החוף שהתקיימה לאורך שנים, וכן בניית סכר אסואן על הנילוס בדרום מצרים ה"אחראי" לנסיגת חופי הדלתה המצריים, כולם מהווים סיבות להסבת נזק בהסעת החולות הטבעית לאורך חופי ישראל (בעיקר מדרום לצפון), מה שגרם לכרסום ולהרס בחופי הים תיכוניים של ישראל. תוצאות ברורות, משמעותיות ומהותיות נראות בשנים האחרונות גם בחופי חיפה. ואמנם, הפעם נתייחס לקטע זה של חופי הכרמל.

רכס הכרמל הסדימנטרי (בנוי סלעי משקע) יורד אל החוף ומתמשך אל תוך הים מספר קילומטרים. חדירת הכרמל ובליתו ביחס לשדרת ההר המרכזית של ישראל לעבר צפון-מערב חסמה את החול הנע צפונה מן הנילוס וגרמה להרבדתו למרגלות ההרים. באזור חוף הכרמל רוחבה של שפת הים החולית מגיעה לכמה מאות מטרים, ובחופי חיפה עשרות מטרים בלבד, כאשר שפת הים הולכת ונעשית צרה בצורה טבעית (תמונה 3). אלא מאי?

חוף הכרמל טיילת אחרי סערה 2012

המתחדשים והייחודיים, בחופי הכרמל ביניהם חופי דור הקדומים וחופי חיפה המודרניים. הסטודנטים שלנו מכינים מחקרי זוטא הנוגעים למצב החופים המהווים מערכת ערכית ודו כיוונית: אדם וחוף או חוף ואדם. כרגע הם טרודים בהכנת רפרטים בנושאים כמו מצב החולות, עליית מפלס ים עתידית וסכנותיה, שימושי קרקע של החופים, מצב ההטלות של הצבות, טיילות בחופי חיפה (טיילת דדו, טיילת בת גלים, טיילת הכט החדשה) ועוד. הסטודנטים מבצעים עבודות סקר וחקר במסגרת מחויבותם לעבודות סמינריוניות, הכוללים מחקרים איכותניים ו/או כמותיים בקנה-מידה זעיר ומסתייעים באיסוף נתונים וביצוע ראיונות עם המבלים, הספורטאים, הגולשים, המתכננים המדענים והאחרים בחוף.

אין ספק כי חופי חיפה, כמו חופי רחצה אחרים, הם משאב טבעי חשוב המושך אליו מיליוני מתרחצים ונופשים מדי שנה, ועל כן יש ללמדם ולשמור עליהם מכל משמר לרווחת האדם לדורותיו.

מה קרה לסוכת המציל בחופי חיפה | צילום: סנה 2012

נשבו במהירות של 100 קשר וגלים התרוממו לגובה של כ-10 מטרים והתנפצו אל החוף. ואכן, חופי הרחצה והטיילות של חיפה "חוו" חורבן נזקים נוראים לתשתיות, ביניהם: שטחים נרחבים של אבנים משתלבות שהתפרקו כמו לגו, חלק מטיילת דדו שקרסה, אדניות לפרחים העשויות מאדני רכבת נעקרו ממקומם ונסחפו למרחק רב. הגינון, הדשאים ומערכות ההשקיה לאורך כל

מצב החול אחרי הסערה | צילום: סנה 2011

החופים נהרסו. בריכת השכשוך לפעוטות התמלאה בחול ונזק כבד נגרם למנגנון המילוי והריקון שלה. נזקים כבדים נגרמו גם למגדלי הצלה שעצם העובדה שנשארו על מקומם הוגדרה כ"נס הנדסי".

במרבית המגדלים המדרגות, גשרוני הגישה והגדרות ניזוקו בצורה חמורה. עיריית חיפה השקיעה רבות (למעלה מ-20 מיליון ש"ח בשיפוצים, בנוסף על 23 מיליון ש"ח המושקעים מדי שנה בתחזוקה שוטפת ובמתן שירותי ניקיון והצלה) בשיקומם של החופים שנפגעו.

בקורס "מעורבות האדם בחופי ישראל" בחוג לגיאוגרפיה ולימודי הסביבה באורנים אנחנו עוסקים בהשפעת האנוש על החוף ובים הסמוך בעבר ובהווה, ובמקביל מתקיים שיח כיתתי לגבי פתרונות עתידיים. ביטוייה של מעורבות האדם ופעילותו היו והינם ניצול מאפייניו המיוחדים של החוף לטובת האדם, למטרות כלכליות ולמטרות בילוי ונופש כגון ג'וינג, ספורט לגונוני, תחרויות, גלישה, שירותי הסעדה, טיולים ועוד.

במסגרת לימוד התהליכים הנזכרים לעיל, כמו גם הדילמות והאירועים החריגים, סיירנו השנה בחופי הגליל המערבי

אורנים בעוד 10 שנים...

אלה חוכמה השלב

אורנים - עשור מעכשיו

- אם הכוח המכוון את הידע האקדמי הוא היצירתיות - האם אפשר לחשוב את מכללת אורנים, עשר שנים מהיום ללא המכון לאמנות שבלב המכללה?
- מהי הנחת קו הרישום או מריחת כתם צבע הציור
- אם לא הצבעה מתמדת על הקוטב השואל על העולם דרך מעשה היצירה;
- אם לא חזרה והבדל ביחס לקוטב המעמיד מול קהל שוהרי התרבות אירועים חזותיים מעוררי מחשבה?

חזיון תעתועים או אופציה סבירה?

פוליטיקאים חייבים לדבר על העתיד. בחרנו בהם כדי שהם יעצבו לנו (ולא יעצבו) אותנו. זה המקצוע שלהם.

אני לא פוליטיקאי. ולמרות זאת, לאחר הפעלת לחץ בלתי מתון על ידי עורכת המגזין, אני שם את נפשי בכפי ועושה את מה שאני תמיד אומר לתלמידי שאסור להיסטוריון לעשות: לדבר על העתיד.

ובכן, להערכתך, על-פי סימני ההווה, ועל יסוד הישגיה בעשור החולף, ובכפוף ובתנאי למה שיפורט בפסקה האחרונה, "המכללה האקדמית לחינוך - אורנים" תוכתר, במהלך העשור הקרוב (ואולי עוד לפני סופו), כבית היוצר למורים הטובים ביותר בארץ, המובילים את המהפכה הישראלית. שמה ינשא למרחקים, היא תוגדר כמכללה לחינוך הטובה ביותר בישראל והיא תהפוך למותג ולשם נרדף למצוינות ולהצטיינות. רבים ירצו ללמוד בה, יהיו רשימות המתנה ולא כולם יתקבלו. ראשיתו של תהליך זה מתרחש בעצם ימים אלה והוא יבשיל במיטבו בעוד כעשור.

מה יהיו חומרי הגלם של מותג זה?

איכות הבוגרים בוגרי אורנים של היום יכהנו בתפקידים בכירים בעשרות ואולי במאות בתי ספר, ברשויות המקומיות ובמשרד החינוך. מנהלים, בחלקם בוגרי אורנים בעצמם, יחפשו את בוגרי אורנים כדי לשלבם בבתי הספר. אנחנו רואים את הסטודנטים שלנו כיום, רואים את השיפור באיכותם, שייך יגבר בעשור הקרוב, ויודעים (לא מנבאים) כי בתוך כמה שנים בוגרי אורנים יובילו את ההיבטים החינוכיים של המהפכה הישראלית שחייבת למשמש ולבוא (אודות המהפכה ראו, כאמור, את פיסוקת הסיום).

איכות המרצים (א) ההקפדה על איכות הסגל ועידוד מחקריו המדעיים יתפכו את מרצי אורנים למובילי רשימות מרצי המכללות שמפרסמים מאמרים מדעיים. (ב) במקביל, יהללו בוגרי אורנים את המרצים שלהם (בסדר, לא את כולם...) ויגידו שאכן באורנים הם רכשו, כמובן מאליהם, דעת ומקצוע אך בעיקר הם רכשו דרך חיים ודמויות מופת לחיקוי.

חזרה ליסודות (רגליים על הקרקע) אורנים תהפוך למותג ולשם דבר כי המרצים שלה, לצד מחקריהם פורצי הדרך, ישיכלו להקנות לתלמידיהם ביטחון עצמי בידע המקצועי הבסיסי שלהם. הן ב"מה" ללמוד והן ב"איך" ללמוד. ביטויה המרכזי של המהפכה הישראלית באורנים יהיה החזרת הדגש וחזיקוק החוגים המסורתיים, המלמדים את מקצועות היסוד, ובעיקר את מקצועות

מדעי הרוח. המרצים ידעו שיש לחזור ליסודות, לבסיס הידע ולתשתיות התרבות שמכוננים מדינה, אזרחות וחינוך. הסטודנטים ינהרו לחוגים אלה, שיפרחו ויתעצמו ויהפכו לספינת הדגל של המכללה.

פריצה לעתיד (ראש בעננים) לצד הקניית הידע הבסיסי ויסודות הציוויליזציה הכללית והישראלית המודרנית, אורנים תהיה פורצת הדרך בכל הקשור לחידושים דיסציפלינריים וטכנולוגיים. אלא שהחידושים הטכנולוגיים לא יהיו אף פעם מטרה. הם יהיו רק אמצעי. התנאי לחידוש טכנולוגי (כיתה חכמה, לוח מדבר, מחשב דוקטור, שולחן פרופסור) יהיה הצורך הדיסציפלינרי בו. שום חידוש טכנולוגי לא ייכנס למכללה, אלא אם יוכח שהוא משפר את הכשרת הסטודנט והוראת הדיסציפלינה שבה בחר. 50% מהבוגרים יסיימו את אורנים עם תואר שני - מיד לאחר התואר הראשון ישתלבו הבוגרים בשני מסלולים: מקצועי-מעשי בבית הספר, ומסלול לתואר שני במכללת אורנים. בוגר אורנים עם תואר M.Ed. יהפוך לסחורה לזהות במערכת החינוך בישראל.

מרכז הומניסטי ליברלי ישראלי לצד המכללות המתווגות פוליטית, רליגיוזית ועדתית תבלוט אורנים כמכללה שהבוגר שלה הוא קפדן, איש מדע ופדגוג מקצועי מצד אחד והומניסט ישראלי ליברלי מצד שני. כן, גם כאן יהיה חינוך פוליטי. אחרי ארבע שנים באורנים ידע כל סטודנט כי מה שחשוב בחיים הם החופש, החירות והאזרח האישיים, בתוך מדינת רווחה סוציאל דמוקרטית, המאפשרת לכל אזרח חופש ניעות חברתית-כלכלית ולכל הלאומים שבתוכה זכויות קולקטיביות נפרדות ושונות. כך תהפוך אורנים להיות לבית היוצר הטוב ביותר של המחנך והמורה הפתוח, הדמוקרטי והמקצועי הטוב מכולם, שגם מטפח את הישראליות החדשה.

והבטחתי פסקת סיום. כל הכתוב לעיל אכן יתרחש רק אם יקומו מתוך אזרחי ישראל מנהיגים - פוליטיקאים (אלה שמדברים על העתיד, זוכרים?) שהם גם ענקי רוח ובעלי אומץ לב ציבורי, שמבינים שמה שצריך הוא לא פחות ממהפכה ישראלית, ורק אם אזרחי ישראל ישלחו אותם לכנסת. אם לא יקומו אנשים אמיצים כאלה, או אם יקומו, אך האזרחים לא יבינו ולא יתנו בהם אמון וישארו כלואים בתוך גטאותיהם ולא יבצעו את המהפכה הישראלית - אזי כל מה שכתבתי כאן יישאר בגדר חזיונות שווא ודברי שטות במושב לציים.

לצערך, האופציה השנייה נראית היום יותר סבירה.

מתמטיקה ומדעים - הילכו שניהם יחד?

מאת: ד"ר שרה פאר

ציינה שהגנטיקה מסייעת בחקירת אירועים פליליים כמורים כמו מוות או אונס. ד"ר בובליל היא גנטיקאית המשמשת כעד מומחה במשפטים פליליים. היא בודקת פרופילים גנטיים מראיות שנשארו בזירת פשע ואשר מקורן במגע של התוקף ומראיות ש'הולכות' עם התוקף כמו נשק, אבק, דם וחול וכמובן - פרופיל גנטי של המתקף. כאתנתחתא, הנעימו לנו **האחיות אלישבע וקרן קינלה**, הלומדות בחוג לחינוך מתמטי ובחוג להוראת מדעי הטבע והסביבה, בנגינה בפסנתר ובכינור.

החלק השני של הכנס עסק בקשר בין המתמטיקה והמדעים. **קובי אלדר** שאל קושיה שעבור חלק מהמשתתפים הייתה חדשה: "אטומים ביקום או גופים משוכללים - מה יש יותר?" בצעדים מדודים, תוך הבאת דוגמאות, למדנו על תכונות הגופים המשוכללים כמו ארבעון, תמניון עשירימון וניסונו לפתור את הקושיה. להתנסות בבניית גופים משוכללים הכינו **ד"ר חנה לב ועירית לביא** פריסות של גופים משוכללים ואחדים מהסטודנטים אף הספיקו לבנות אותם. להדגמת ניסיונם של מדענים להסביר את הטבע בעזרת המתמטיקה הרצתה **ד"ר אסנת אלדר** על קפלר והמוזיקה של כוכבי הלכת. אסנת הדגימה את השימוש שעשה קפלר בידע שלו על גופים משוכללים כדי לנסות להסביר את תנועת הפלנטות סביב השמש. קפלר חיפש את ההרמוניות בשמיים, וחשב שתנועת כוכבי הלכת יכולה להישמע לנו כמוזיקה שמימית. הכנס השאיר את המשתתפים עם שאלות ועם טעם של עוד.

התמונה שנגלתה לעינינו בפתיחת הכנס המשותף הראשון של החוג לחינוך מתמטי והחוג להוראת מדעי הטבע הייתה מרגשת - האולם היה מלא מפה לפה ונעשה מאמץ אחרון לארגן באולם מקום לרבים שהמתינו בחוץ. **פרופ' יאיר קארו**, נשיא המכללה, אמר בדברי הברכה שלו שעל-פי מספר הנוכחים באולם, מחוז חיפה ומחוז הצפון כבר מסודרים במקצועות המדעים והמתמטיקה לבית הספר היסודי. יאיר בירך את שני החוגים על שיתוף הפעולה הפורה ביניהם וציין כי "חלק חשוב מהנעשה בגיל הרך ועד כיתות ח' - ט' הוא מה שלומדים במדעי הטבע והסביבה, שהם דברים ליום יום... המתמטיקה והמדעים הן שפה חשובה. זהו תחום לא מאד מסובך ביסודי, מה שמורכב ומסובך הוא איך ללמד את הבנים והבנות כך שייבנו את הנלמד ושלא יחושו תסכול". יאיר ציין שמתמטיקה ומדעים הם מקצועות מועדפים על-ידי משרד החינוך יחד עם לשון ואנגלית וללומדים מקצועות אלה תהיה עבודה. **ד"ר דינה לרון**, דיקן הפקולטה לחינוך, בירכה על שיתוף הפעולה בין שני החוגים כתחומים המשיקים זה לזה וציינה שהכנס המשותף הוא המשך לבנייה משותפת של התכנית לתואר השני במתמטיקה ובמדעים לבית הספר היסודי, תכנית שאנו מקווים שתאושר ותיפתח בקרוב.

ד"ר נורית בובליל מהמרכז הלאומי לרפואה משפטית, ריתקה אותנו בהרצאתה על הקשר בין זיהוי פלילי לגנטיקה וסטטיסטיקה, תוך הבאת דוגמאות על מקרים שהתרחשו בשנים האחרונות. נורית

אורנים בעוד 10 שנים... לא רק צ"ר חן סנה

• אורנים בשנת 2022 תהיה מקום ש"כף" להיכנס בשעריה: מורים ופרחי הוראה, משתלמים ואורחים, מלאי חזון ונמרצים, פטרויטים, אוהבי סביבה, טבע וארץ (=ירוקים) בעלי יכולת התבוננות, צפייה והתמודדות עם מחקר מעשי ותוצאות מחקרי תיאוריה, עם התייחסות לסביבה המשנתה תדיר (ולא רק הסביבה הטכנולוגית) • באורנים ילמדו סטודנטים בעלי עבר של מטיילים צעירים הממשיכים לסייר בארץ לאורכה ולרוחבה (לימודי חו"ל יהיו חלק מלימודי הגלובאל ולא דווקא אלמנט שיווקי; אולי יהיו טיסות לימודיות לחלל... לימודי כדור הארץ) • באורנים יתחנכו סטודנטים אוהבי אדם, אידיאליסטים בנושאים חברתיים וסביבתיים • באורנים יחנכו "מלמדים" (=מרצים) אכפתיים, ליברליים ומקצועיים הרואים בלומדים דור המשך. ה"מלמדים" יעסקו בחינוך הדורות הבאים ובהתאם יתבלו את הרצאותיהם הרחוקות בתרבות התנהגותית ולשונית, באקטואליה, בנושאים המתייחסים לסביבה הקרובה והרחוקה, הם יתדיינו בענייני היסטוריה עתיקה וחדשה, יביעו דעתם בענייני דימוא ויעסקו בהשוואת אירועים עכשוויים לאירועים מן העבר, אירועים היסטוריים ומקראיים, כמו גם ענייני דמוקרטיה ואזרחות. אנשי הסגל לא יחששו להעלות סוגיות פוליטיות כמו גם ענייני דת, עדות ודילמות הנוגעים למגזרים לגוניהם • אורנים תהיה מאובזרת בחדרי הרצאות קומפקטיים בגודל ביחס למספר הלומדים, יהיו חדרים טכנולוגיים המכילים ציוד מודרני לתקופתם (2022) ובעלי פוטנציאל חזותי ותערוכתי הרבה מעבר לקיים היום, ביניהם: אודיטוריום משוכלל להרצאות, השתלמויות וכנסים (יש לי "תורם"). ישודרגו המעונות בסיוע מיטב השכלולים, למען דור המחנכים הבא. וגם המסעדה והמנזרות יהיו בעלי כוח משיכה קולינרי, נקיים ו"סקסיים" • אורנים תמשיך להיות ירוקה, לרתני משמע, ינטעו בה עצי ארץ ישראל המקראית, כמו למשל, זית, גפן, רימון ותאנה וכן, אלות ואלונים של אזור גבעות אלונים שפרעם. **לסיכום:** אורנים תהיה קולג' חינוכי שיהווה אתר עליה לרגל של לומדים ו"מלמדים" ואורחים מן הארץ ומן העולם. רוח אורנים תנשבו על פני הגבעה ותפעם בלבות הבאים בשעריה.

מבזקים מהרשות למחקר ולהערכה

מחקר, עיון ויצירה באורנים

מאת ד"ר לילך לב ארי

הנידון: שיתוף פעולה של יחידת המחקר במכללות עם לשכת המדען הראשי

בימים אלו לשכת המדען הראשי של משרד החינוך פירסמה "קולות קוראים" בנושאים שונים. המדען הראשי, פרופ' זכריה מדר, מתוך הערכתו והיכרותו את המכללות להוראה, מעוניין מאוד שהמכללות ייטלו חלק בביצוע המחקרים. הצגתי הנושא במזכירות רמ"א ולקחתי על עצמי לפנות אליכם ודרככם ליחידות/רשויות המחקר במכללות, כדי שתמריצו אותן להענות לקולות הקוראים.

לכן אבקשך להעביר פנייתי זו ליחידת/רשות המחקר ולעודד אותן להיות שותפים.

להזכירכם שהמועד האחרון להשתתפות במכרזים הוא 24/6/2012. לעיון בקולות קוראים: <http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Scientist/KolotKorim/ReshimaKolot>

בברכה,
פרופ' אבי לוי

שלושה שבועות לפני חופשת הקיץ, ומה קורה ברשות למחקר ולהערכה במכללת אורנים?

מרבית המחקרים שהוזמנו מהרשות (כעשרים) נמצאים בשלב מתקדם מאד והם מתמקדים בשני תחומים עיקריים: בתחום הסטודנטים - מחקרים על אודות המתרחש בתכניות ייחודיות או בחוגים מסוימים, מחקרים על הנעשה בתכניות השונות בתואר שני, מאפיינים דמוגרפיים והשכלתיים של המתקבלים לאורנים (בכל התארים) ומניעי בחירה במכללה. בתחום הסגל - שביעות רצון הסגל האקדמי והמנהלי מאיכות המידע הנמסר להם ומידת מעורבותם בנעשה במכללה, עמדות מרצים כלפי המשוב ועוד. יצוין כי כל החוקרים והחוקרות הם "מקומיים", דהיינו: עובדי/ות אורנים.

בימים אלה מסתיים תהליך הערכת הצעות המחקר שהוגשו למופ"ת לשמחתנו כל ההצעות שהוגשו באמצעות רשות המחקר באורנים נמצאות בהליך תיקונים וכנראה לקראת אישורן.

קולות קוראים לכנסים, לימי עיון ולעריכת מחקרים חיצוניים לאורנים מתפרסמים מעת לעת. בסוף כתבה זו מצורף קול קורא מיוחד מטעם המדען הראשי של משרד החינוך. נצלו הזדמנות זו לבחור מחקר ולהתנסות בכתיבת הצעת מחקר. היעזרו בנו בכל שלב שתבחרו.

אנא התעדכנו באתר הרשות למחקר לגבי סיוע שאנו נותנים ב: עריכת מחקרים, ייעוץ מתודולוגי, כריית מידע, תרגום ועריכה (סיוע צנוע אבל יש לנו מאגר יפה של מתרגמים ועורכים בעברית ובאנגלית) ועוד - בכל הקשור בעריכת מחקרים.

בימים אלה נערך המשוב על איכות ההוראה באורנים לכל הקורסים. המשוב בעיקרו מקוון אך בשליש מהמקרים - גם בכיתות. היענות למשובים מתוגמלת בהגדרת פרסים כמו: מלגות של 1000 ש"ח כל אחת, סוף שבוע בצ'ימר ו- I.PED.

בחופשת הקיץ נשקוד על כתיבת דו"חות מסכמים למחקרים שנערכו השנה, ואף בכתיבת מאמרים מדעיים לגבי חלקם. כמו כן אנו מזמינות אתכם להצטרף לפרום המיוחד שהקמנו, העוסק בקשירת קשרי מדע בינלאומיים בראשותה של ד"ר לריסה ארוני. שתי קבוצות עניין בנושא "האחרים" כבר קרמו עור וגידים והן משלבות קבוצת חוקרים מתחומי דעת שונים. כמו כן הוקמה קבוצת עניין בנושא של תרבות חומרית ועוד. החל מספטמבר תוכלו להגיש בקשות לתמיכה מוועדת המחקר באורנים ומוועדת המחקר הבין-מכללתית במופ"ת. אנא בואו להתייעץ גם כשרעיון למחקר נראה הזוי ובלתי מושג, אולי בכל זאת יש בו משהו? אנו מאחלות לכם חופשת קיץ נעימה, ופרייה מבחינה מחקרית.

בברכה, לילך, ליהז ומירה

אורנים בעוד 10 שנים...

אנא שרי רגב

אורנים בעוד 10 שנים
תצטרך להיות מורכבת מבעלי תפקידים אקדמיים
שיחשבו במידה רבה גם מנהלית וכלכלית

אחרת

היא עלולה להיות מוסד בסימן שאלה

אורנים בעוד 10 שנים
תצטרך להיות מורכבת מבעלי תפקידים מנהליים
שיש להם מחויבות ומעורבות עמוקה באקדמיה

אחרת

היא עלולה להיות מוסד בסימן שאלה

הגיע הזמן להתניע

לא בטוח שיש לנו 10 שנים

מרתון יצירה, מאי 2012

מאת: שני בנגד צילום: משה קסטוריאנו ואיילת שמיר

מגדה חלבי מתוך מרתון יצירה

שם ימצאו את מקומם. ואם כך הדבר, בפעם הבאה אני הולכת לסדנת הרישום של **אלי שמיר**. הגיע הזמן להעז.

ביום שני בעשר בבוקר נפגשנו להרצאה של **ד"ר שרה כהן שבוט** עם הרי"ש המתגלגלת. אחרי שאתמול הכרנו את הגוף על הפיזיות שלו ועל גבולותיו, הגיעה ד"ר שבוט להראות לנו פן אחר שלו. היא קוראת לו הגוף הגרוטסקי. הגוף הזה בנוי מהתנגשות של סדרים שלא חשבנו שצריכים להיות יחד, משהו בין חייתיות לאנושיות, הצורה שלו לא ברורה, אומרת ד"ר שבוט. הוא גוף מעוות, פתוח ונמצא בקשר עם העולם ועם גופים אחרים. ראינו ייצוגים שלו מהאמנות וקצת בספרות.

התחלקנו לסדנאות של היום השני. אפשרויות בחירה מוגזגות היו גם פה; **יעל גלנברמן** הנחתה את הסדנה על ארכיטיפי המכשפה במיתוס, בשירה ובאמנות. שמענו שהייתה חוויה נדירה ועוצמתית. אצל עמי לוי ברישום אנשים יצרו קולאז' טקסטואלי-ויזואלי, לדברי מירה טנצר. הייתה סדנת תחריט עם טליה דבורי, סדנת צילום עם **גלעד אופיר**, משהו שונה עם **אילת בן דור** והסדנה שאני השתתפתי בה של **ליאב מזרחי**, 'הציור לא מת', בין ציור לתלת-ממד. מה שקרה שם היה מדהים. בנות האמנות לקחו אובייקטים קיימים וציירו עליהם. אחר כך עיצבו את האובייקטים לכדי תמונה וכל הציור הזה עם הסט הפך לתמונה. אני הייתי החפץ של נרדינה (ראו תמונה).

נרדינה אליאס, צילום של ציור שצויר על פניה של שני

אז נכון שלא כל הסטודנטים התייצבו, אבל מי שכן, מחכה בחוסר סבלנות ליוזמה הבאה...

בסביבות העֶשְׂרָה למאי, התאספו סטודנטים מהחוג לאמנות ומהחוג לספרות למרתון יצירה משותף. זו לא הפעם הראשונה ושני החוגים יוצרים את הקשר הזה שהוא בעיני מובן מאליו.

בתחילת הסמסטר היינו יחד בסיור במוזיאון תל אביב (באגף החדש) ובסופו קינחנו בהצגה "שיץ" של חנוך לוין בקאמרי. הפעם יכלו תלמידי החוגים להתנסות בסדנאות מעולם היצירה הכתובה ומעולם היצירה הפלסטית. זו הפעם הראשונה שאני כסטודנטית חווה את השיתוף המיוחד הזה ומחכה כבר לפעם הבאה.

סדנת גאגא

הגעתי בסביבות שמונה בערב לאולם הספורט, שם התקיימה סדנת גאגא. למי שלא יודע (וכמובן שגם אני רצתי לגולל אחרי הסדנה), גאגא היא סוג של תנועה אישית מבית היוצר של אוהד נהרון, שמעיד "אנחנו חוקרים תנועה רבת ממדים, נהנים מתחושת השריפה בשרירים שלנו, אנחנו ערוכים להתפרצות, אנחנו מודעים לחומרים שמהם אנחנו עשויים, ערים לכוח המתפרץ ולפעמים משתמשים בו. אנחנו משנים את הרגלי התנועה שלנו על-ידי מציאת הרגלים חדשים ואימונם, אנחנו יכולים בו בזמן להיות נינוחים וערניים, רגועים ודרכים. אנחנו זמינים..." (מרץ, 2008).

לא ידעתי את כל אלה באותה שעה. ישבתי וחיכיתי כבר שנתחיל. התמונה שעולה בראשי עכשיו היא שורת בנות נשענת לאורך הקירות באולם ומחכה לקריאתו של **סרג' שנתחיל** לזוז (רואים על סרג' שהריקוד הוא חלק ניכר מחייו, במיוחד לאור היכולת שלו להפריד את חלקי הגוף ולהזיז אותם ללא קשר לחלקים האחרים). התחלנו במעגל גדול שהפך להתפרצות אנשים באולם, וכל אחד ואחת היו עסוקים בתנועה הפנימית שהם מייצרים - תנועה קטנה וגדולה, מעגלית, מתכנסת, קפיצות, הליכה, מפגש עם גוף אחר. ובתנועה המשוחררת הזו רקדנו שעה וחצי בערך. את הסשן שלי סיימתי נוטפת זיעה ומאושרת.

לאחר סדנת הגאגא התפרזנו לסדנאות שאליהן נרשמנו מבעוד מועד; הייתה סדנת הדפס עם **טליה דבורי**, פיסול מודל בחמר עם **תומר כץ**, רישום לאור נרות עם **אלי שמיר ושולמי ללוש**, רישום זוג מודל עירום עם **פריד אבו שקרה**, סדנת כתיבה יוצרת עם **רוני רשקס** וסדנה על מטמורפוזות עם **דורית פלג**. שם לקחתי חלק וראיתי את המקום שבו דימיו הפוך לדבר אחר לחלוטין מהיותו הוא עצמו. סיימנו באחת עשרה וחצי בלילה. הייתי מותשת אך שמחה

רומן וינאי דוד פוגל

(עם עובד, 2012)

ביקורת ספר מאת
פרופ' רינה בן-שחר

רומן וינאי הוא פרסום ראשון של כתב-יד ללא כותרת, שהתגלה בעזבונו של דוד פוגל בארכיון

"גנזים", על-ידי חוקרת ספרות מאוניברסיטת בר-אילן, לילך נתנאל. לפני כן היו מוקפים לציבור הקוראים, מלבד שיריו של פוגל, סיפורים אחדים והגנבלה נוכח הים (נכתבה בפאריז ב-1932), ורק רומן אחד שלו - חיי נישואים, שנדפס ב-1929 - 1930 בהוצאת מצפה, ויצא לאור שוב ב-1986 בעריכתו של מנחם פרי. החוקרת שחשפה את כתב היד של רומן וינאי סבורה שזהו רומן נעורים של פוגל, שנכתב ביניה בשנות העשרים של המאה הקודמת, מעין טיוטה לרומן, טיוטה שאותה עיבד פוגל לימים ושמו בכתב-יד, ללא תאריך וללא כותרת.

עלילת הרומן מתרחשת ביניה של ראשית המאה העשרים, ויש בה יסודות אוטוביוגרפיים מחייו של פוגל (פוגל התגורר ביניה בשנים 1912 - 1925). הדמות המרכזית ברומן היא מיכאל רוסט, צעיר בן שמונה עשרה ממוצא יהודי, שהגיע לעיר ממזרח אירופה ונחוש בדעתו לחיות חיים נהנתניים ולמצוא את מנועמי החיים, תוך שיטוט בטלני בשדרות העיר הרחבות, ושיבה בבתי קפה וקשירת קשרים ארעיים עם נשים יפות ועם אנשים שונים הנקרים בדרך. רוסט מקיים קשר אהבים עם בעלת הבית שאצלה שכר חדר, ובהמשך גם עם בתה. הקשר עם הבת לא זוכה לפיתוח מלא, כשם שדמויות שונות ברומן עוצבו באופן חלקי, חלקן כשרטוט ראשוני בלבד.

הרומן נכתב אמנם בעברית, אך הוא חורג מהזרם המרכזי של הספרות העברית, שהתמקדה בבעיות היהודים ובשאלה הלאומית. כמו ברומן חיי נישואים, שעלילתו אף היא מתרחשת ביניה, פוגל אינו מתמקד בזהות היהודית של הדמות הראשית או בזהות היהודית של דמויות אחרות, אף לא בבעייתיות של מיקומן ומעמדם בחברה הלא-יהודית. ניכרת בברור כוונתו של פוגל לכתוב רומן כללי, אוטו-וינאי, לא יהודי בהכרח - רומן אורבני, השואף לתאר שלל דמויות - עניים, עשירים, זונות, מהפכנים, יהודים ולא יהודים, המתמודדים עם חיי הכרך הגדול, שעל פני השטח מציע פיתויים רבים, אך צופן בחובו יצרים, חוליים, אימה וכוחות מסתוריים שאין עליהם שליטה. השפעתם של רומן הדקדנס האירופי באותה התקופה (ראו יצירותיהם של א. שניצלר, ס. צוויג, קפקא ואחרים), של הפסיכואנליזה ותורת התת-מודע שפיתח פרויד ושל הכתיבה של אוטו וייניגר על המיניות (מין ואופי, 1903) בולטת בתכניתו של רומן וינאי. פוגל מעלה ברומן זה

את היצר המיני ככוח ארוטי מן הטבע, המערער על האמונה בכוח של הגאורגות ובכוחות הרציונאליים להסדיר את אורחות החיים.

רעיונות רומן הדקדנס ורומן הכרך מעצבים באופן סכמטי משהו את מבנהו של רומן וינאי. ברומן חוזרים שוב ושוב תיאורי נוף אימפרסיוניסטיים, תיאורי אווירה שיש בהם מרכיבים דומים: תנועה סואנת של הרכבות ושל הטרם, זרמי אנשים, עשן פחמים, לועי הרכבת התחתית, געש מי הנהר מתחת לגשרים, אפלולית, מסתורין וקדרות ("בעוברך על פני לועי הרכבת התחתית הפעורים אל תוך העיר, עטף אותך רגע הבל אנשים אטום, נתעב, משומר עשרות בשנים, אשר קלח מתוכם ללא הפוגה"). המחזוריות והחזרתיות במבנה הרומן ניכרת גם בשיטתו של רוסט, הדמות הראשית, מרחוב לרחוב ומבית קפה לבית קפה. רוסט הוא בעצם דמות של נודד, אך מעין נודד סטאטי. שיטתו והתנסויותיו אינם מקדמים אותו למקומות חדשים ולתובנות מעמיקות.

דמותו מעוצבת כדמות שטוחה שאינה מתפתחת במהלך הרומן, וקווי האופי היחידים שלה הם הנהנתנות והאנכיות. גם דגם יחסיו עם נשים מעוצב באופן שטחי וסכמטי: הוא דמות הגבר המושך, שכל אישה הפוגשת בו מתאהבת בו מיד ומוכנה להשפיל את עצמה בפניו. מאופן התיאור של הנשים ברומן ושל יחסיהן עם הגברים, מתקבל הרושם שיחסו של פוגל לנשים לא היה משולל דעות קדומות, ועולה אף חששו ממיניות האישה.

אחד מהישגיו של רומן וינאי הוא לשונו, המתמודדת יפה עם חיי המעשה, עם תחומים מגוונים של הריאליה ועם דיאלוגים המצליחים ליצור אפקט של דיבור אותנטי, וזאת בימים שהעברית היתה עדיין לשון הספר, לשון של מערכת חסרה, שלא היו לה עדיין אופציות סגנוניות של לשון חיה שסופר עברי יכול היה להישען עליהן. פוגל חורג אפוא מהזרם המרכזי של הסיפורת העברית גם מבחינת הלשון. הוא מתרחק מהפגנת עושר לשוני לשמו ומשתחרר מהעול של הכתיבה המוסכמת שלשון המקורות ושל שימוש בסמלי המקורות. הוא נמנע משיבוץ פסוקים וחלקי פסוקים מהמקורות הכתובים בקטעי התיאור או בדיאלוגים, ויחסית לשלשון הסיפורת העברית בתקופתו (ובתקופות מאוחרות יותר), לשונו חופשית ומוחשית, רחוקה מכבילות לסגנון המסורתי. הוא אינו נמנע מניסוחים, בעיקר בדיאלוגים, המזכירים את הירתמוס של היידיש או של הגרמנית, ופה ושם מתנסח בתחביר מרושל. שנונים במיוחד הדיאלוגים בין אורחי מסעדת "אחדות", שבהם ניתן למצוא משקעי יידיש וגילויים של חיים יהודיים. בעיצוב הדיאלוג ובהתרחקות מהצטעצעות לשונית קרוב פוגל לסגנונו של ברנר.

קוראי רומן וינאי יוכלו להתענג על צירופי לשון מיוחדים ועל מונחים מיושנים, חלקם פרי היצירתיות הלשונית של פוגל, וחלקם תוצר של מצב הלשון העברית של אותה התקופה, לפני שהתמסדו בעברית

קשה לקבוע אם החזרתיות ברומן, השטחיות והסכמטיות בעיצוב הדמות הראשית וגילויי רישול תחבירי פה ושם הם מאפיינים של טיפוסה שלא עובדה והושלמה לרומן, או שהם סימנים לרומן מוקדם, בוסרי משהו, שכתב פוגל לפני יצירות הסיפורת האחרות שלו. שאלת זמן כתיבתו של הרומן מזמינה מחקר מעמיק של חוקרי ספרות ולשון, שישוו את יצירות הסיפורת השונות של פוגל (סיפורים, נובלה ורומנים) מבחינת אופן עיצוב הדמויות והעלילה ומבחינת הסגנון הלשוני.

זהו נקודת האזנה!
אתם מוזמנים לכתוב על ספרי קריאה או קייון, חזרתיים או ישנים. כל זיוון יתכן כתבי-סנימ.

אנא, טאו את ביקורתכם אנקרת:
sara_sa@oranim.ac.il

החדשה המונחים המקובלים שבהם אנו משתמשים כיום. אודם לשפתיים הוא "שֶׁשֶׁר שפתיים" בלשוננו של פוגל; רעידות - "סילודים"; מאוור - "מְשִׁיב הרוח"; דלת מסתובבת - "דלת סחרור"; לפדר את הפנים - "לפייך" (מלשון "פוך"); וכמובן, שפע של מונחים לעזיזים שתחליפיהם העבריים טרם נוצרו או התמסדו בעברית של אז: "ריסטוראן" (מסעדה), "טראם" (חשמלית), "רקלמה" (פרסומת), "פנסקרה" (משקפי מצבט - מונח צרפתי) ועוד. הנה לדוגמה קטע תיאור של מרכז העיר ("טבור העיר", בלשוננו של פוגל) בשעות הערב: "ליל הקיץ התנשם באין שמע, והכרך מעורטל לפניו בערייתו, קלט תנודה, שבת, מרוחץ וחפוף יפה. על עורה של התעלה חלפה מזמן לזמן צמרמורת קלה, שפוררה לרגע שלהבות הפנסים הטובלות בקרבה. טראמים נחפזים התרוצצו ונשתקשו לאורך הגדה רצוא ושוב, אלה מרוקנים ואלה גדושים, נטו אל גשרים והעלו מהם קול עזי ונבוב קצת ונעלמו אל תוך קספך הכרך. מחרוזת של ניצוצות חשמל כחולים בהירים ניצתה לעתים מלמעלה על גבי רשת החוטים המתוחים בקול נפץ של גבבה יבשה בהישרפה. מן המים שלמטה עלתה קירות נעימה, אפלולית, כזו המתפרצת לפעמים מתוך מבוא של איזו חצר אפלה וחשוכת שמש בעצם יום קיץ לוהט." (עמ' 170).

השקת ספרים בספרייה

סקירה וצילום ההשקות: **שרה שיאי**

השקת ספרה של תמר עילם 'הטוב, הרע והעולם' – מסע לאיראן הטרומ אסלאמית'

הוצאת מודן (האוניברסיטה המשודרת) 2011

ד"ר תמר עילם

מותו; מגלה אחת ולתמיד למה אנחנו כאן, ומכיוון שאנחנו חייבים לדעת גם מה יצא לנו מזה, הספר עוסק גם בקשר היהודי: השפעות איראניות על היהדות, השפעות על העברית, ופרק מיוחד על מגילת אסתר. כאשר מתוודעים לשורשים, אפשר להבין טוב יותר את היותה של איראן כר לצמיחתם של זרמים אסלאמיים מיסטיים דוגמת

הצופיים ודוגמת "הזרם הסוטה", הגורם בימי פרסום הספר למשבר בין אחמדינז'אד לח'אמנאהא; אפשר להבין מאפיינים של האסלאם השיעי כגון מנהג הנישואין הזמניים, את הנטייה האיראנית העכשווית לסווג כל דבר וכל אדם כטוב או כרע כמעט ללא גוני אפור.

בהשקת ספרה תמר על השפה הפרסית והדגימה את גלגוליהן של מילים שונות מהפרסית לעברית ולשפות אחרות.

בשנת 2011, כאשר התחילו להתגלע מתחים בין המנהיג העליון עלי ח'אמנאהא לבין הנשיא מחמוד אחמדינז'אד, הואשם אחמדינז'אד, בין השאר, בכך שאינו תומך באסכולה האסלאמית אלא באסכולה האיראנית. ולראיה - הוא הליל את כורש הגדול, מייסד האימפריה האח'מנית במאה השישית לפני הספירה. כורש לא היה מוסלמי.

למעשה, ממלכת פרס

האיראנית הייתה מרכון של שתי אימפריות גדולות זמן רב לפני הולדת נביא האסלאם, ותרבותה של איראן הטרומ-אסלאמית השפיעה על היהדות וזרכה על הנצרות ועל תרבויות אחרות בעולם.

ספר זה פורש את סיפורה של איראן הטרומ-אסלאמית, נוגע מעט בהיסטוריה והרבה בנושאי דת ותרבות: מלווה את הארים בהגיעם לארצם-של-הארים, היא איראן, ועוקב אחר התפתחות לשונם; מלווה את זרתושטרה מרגע היווצרותו, דרך היולדו ועד

השקות ספרים בספרייה

השקת הספר של ד"ר משה יצחקי 'לאשר תישא הרוח'

שלומית מילמן, ד"ר משה יצחקי וד"ר אילת שמיר

על מסך ענק - כל אלה נשזרים לרגע שירי שקולט לתוכו את כל המראות והקולות שזרמו אליו.

הרגע השירי הזה, עם כל הקולות הרעשניים והסותרים שנשמעים בו, הוא באופן פרדוקסאלי, רגע של נחת, שכן יש בו היפתחות אל כל העושר שסביבו. עושר זה, חלקו חיצוני וחלקו האחר בא מתוכו פנימה. המיזוג של כל אלה מעניק לשיר את כוחו העדין.

שלומית מילמן הוסיפה:

בספר קיימת תזזיתיות רבה, שכן אי-הנחת מנסה להתרפק על הנחת ולנסות להשיג ממנה דבר מה.

משוררים אינם יכולים להתפרע ללא גבולות. הרגש תמיד פוגש את השכל. כך נוצרת התפרעות לרגע קט.

במה משה יצחקי שונה ממשוררים שקדמו לו בארץ?

משה יצחקי מצליח להתפרע ללא גבולות.

הספר מאופיין בהצצה לשולחן הכתיבה של יצחקי, כעין הצצה למעיינות השתייה שלו. הוא יוצר דיון עם כל גדולי השירה. חשיפה כזו למקורות השראתו היא נדירה ביותר.

משה יצחקי על ספרו:

ספר השירה השישי שלי, "לאשר תישא הרוח", בהוצאת "קשב" לשירה, נפתח בקובץ מחוות ליוצרים שיצירתם הייתה לי למקור השראה.

שירי הקובץ השני מזמינים את הקוראים למסע אל ערים, ארצות, נופים ותרבויות שאני נמשך אליהם בחבלי קסם, כמו יוון, פראג והרי הקרפטים.

בקובץ זה אני חורג מגבולות השיר אל מעין יצירי כלאיים, מעין גלויים מסע הנכתבות בפרוזה שירית.

לקובץ החותם את הספר אין נושא מוגדר, אלה שירים שאני קורא להם "כמעט יחפים" והם מהווים צלע מחברת בין שני הקבצים הקודמים.

ד"ר אילת שמיר, ראש החוג לספרות ולמבע יצירתי, נשאה דברי פתיחה.

כמה מילים על נחת ואי-נחת: בשירה:

אנחנו יודעים שאחת מהנחות היסוד של פרויד הייתה כי האדם משועבד ליציריו, אבל לא רק ליציריו האדם משועבד - אלא גם לחברה, שיוצרת לא פעם אדם שחי בלא חירות, בלא חופש, בלא-נחת.

החשיבה הזאת הולידה עוד הנחה יסודית אחת, שגרסה כי מקורה של אי-הנחת בתרבות (במובנים רבים גם אצל האדם) - הוא בדיכוי המיניות של הפרט על-ידי אותה חברה.

כמה אחריות יש לאדם על אי-הנחת שלו?

כשאנחנו קוראים שירה או ספרות, השאלות הללו צפות מאליהן, שכן השירה מלמדת אותנו שאי-הנחת והקֶסֶר בחיינו הם אולי מקורות של כאב ושל חולי, אבל הם גם מקורות היצירה. כמו כן, היא מלמדת אותנו שהתשובה לשאלה הזאת גם היא נשאת לפעמים בתחומי של הלא-מודע; היא יכולה להיות פתרון נורוטי של הענשה עצמית ולמצוא את פתרונה דרך מעשה הכתיבה. המחשבות הללו ליוו אותי כשקראתי בספרו היפה והעשיר של משה יצחקי;

הרבה אי-נחת יש בספר הזה, במובן שמיתרגם לצורך עמוק בתנועה, בתזוזה, בנסיעה ממקום למקום. חטיבה שלמה ומרכזית בספר מוקדשת למסעות, לנסיעות, לתזוזות, לצורך בלתי-פוסק בתנועה ובמגע עם מקום זר כדי לנסות ולמצוא בו אינטימיות שאבדה ורגע אחד של נחת.

אני רוצה להצביע על שיר אחד "גלויות מפראג 2010", שיר מרתק במיוחד שמצליח להעביר את החוויה המורכבת הזאת - חוויה של איש שהיה פעם במקום מסוים, והוא חוזר אליו כעבור 15 שנה כדי לחזור אל האיש שהיה באותה עת, כאשר היה צעיר יותר, ואל כל המטען שהנסיעה והמקום הזה נושאים עבורו.

פראג בשיר של יצחקי היא פראג של קפקא ושל מילנה, שהייתה אהובתו, ולא שרדה, לא את קפקא ולא את החיים עצמם. זוהי גם פראג של היהודים שחיו בה, עיר שיש בה מגדלים ומבצר עתיק ובית כנסת עתיק עם זכר גולם אחד שהתנפץ לרסיסים, ולצד כל המטען ההיסטורי הזה - מסכי ענק של משחק כדורגל עם צלילי האוהדים.

המיזוג של ישן וחדש, של עברו הפרטי של המשורר עם עברה של פראג, לצד העניין העכשווי הרעשני של משחק הכדורגל שמוקרן

השקת ספרים בספרייה

השקת הספר של חובב רשלבך 'מעשה האמנות בין משמעות להתענגות: עיון על פי מחשבת רולאן'

כדאי לקרוא אותו גם כדי לנסות לזהות את הניסיון המיוחד הזה ולבדוק האם באמת הפוסט-מודרניזם מאפשר את הכול."

חובב רשלבך התמקד בדבריו בעטיפת הספר שעוצבה על ידו ושיתף את השומעים בהכרעות שליוו אותו בעיצוב העטיפה. לדבריו, הדימוי היה צריך לעבוד כנגד העיקרון השיווקי של הספר. תמונה שצילם, תמונה שמבקשת לעצור ולהרהר מולה. הוא סיפר גם מדוע ואיך התעקש על הצבע השחור העמוק של הרקע, על אף הקשיים הטכניים.

הוא ציטט את סטפן מלארמה שאמר: "לצייר לא את הדבר אלא את האפקט שהוא מחולל" וכן "אל לשייר לבטא את חורש העצים העבות וההכרחי כי אם את אימת היער או הרעם האילם הנפוץ בעלווה". הנה ציטוטים נוספים ששילב בדבריו: "המשורר הוא זה אשר... יכול לאחוז במה שאינו נתפס" (שארל בודלר); "הטכניקה... איננה אמצעי ותו לא. הטכניקה היא אופן של חשיפה" (מרטין היידגר); "אומנות מתחילה ברגע שחריקת מגף (בפס הקול) מלווה תמונה שונה (במסר) ועל כן מעוררת אסוציאציה מתאימה..." (רולאן ברת).

אירוע ההשקה של הספר שיצא בהוצאת רסלינג התקיים בספריית אורנים ב-21.5.2012.

בדברי הפתיחה אמרה **ד"ר יעל גילעת** שחובב רשלבך שם דגש על איך היצירה משפיעה עלינו, איזה סוג של השפעה, האם היא ממשיכה להתקיים בנו. הדיון הפילוסופי המעמיק בנושא האומנות חסר לנו ולכן המפעל של חובב מבורך.

ד"ר גבי ברזל: "חובב עשה מעשה הרואי והוא לנסות למצוא את הכללים המדויקים, נקודת הג' של האמנות. גם על פי שמו של הספר יש כאן ניסיון למצוא משהו שאף אחד לא הצליח בו קודם. הספר נכתב בעידן הפוסט-מודרניזם שמהווה לכאורה התפרקות. האומנם הכול מותר? הכול אפשרי? חובב מציע לשאלה זו פתרון אלטרנטיבי.

השקת הספר של אריאל פרידמן 'אוריינות חזותית בפעולה: חינוך בעידן החזותי'

ד"ר יעל גילעת, ד"ר אריאל פרידמן ורחל שליטא בהשקה

מתמקד בנושא התמונה או התצלום, הפרק השלישי חושף ומנתח טקסטים חזותיים פופולריים נוספים והפרק הרביעי דן בהיבטים שונים

של האוריינות החזותית בהוראה של מקצועות לימוד שונים, ומציע דרכים מעשיות להעשרת הלמידה המילולית בעזרת טקסטים מגוונים, לרבות יצירות אמנות.

בסוף כל פרק, ולעתים גם במהלכו, מובאים תרגילים לעבודה עצמית. הספר מיועד למורי מורים, למורים לתקשורת ולמורים מכל הדיסציפלינות הרוצים להרחיב ולהעמיק את השימוש בחומרים חזותיים בהוראה, למורים לאמנות המעוניינים להוסיף טקסטים חזותיים שונים, לא דווקא יצירות אמנות, למסגרת שיעורי האמנות, בייחוד לסטודנטים להוראה מכל התחומים. הספר עשוי לתמוך בכל מי שהנושא החזותי מאתגר אותו ומעורר בו עניין, לעודד אותו ולהפיג את חששותיו.

רחל שליטא, ד"ר אריאל פרידמן, ד"ר רות הרטאן, הוצאת מכון מופ"ת, סדרת "תמה", 2011

הספר אוריינות חזותית בפעולה: חינוך בעידן החזותי מציע להטמיע את המרכיב החזותי בכל תחומי הלימוד, לא רק בשיעורי האמנות, ולהפוך אותו לרכיב משמעותי בעל נראות גבוהה במערך הלימודים. דגש מיוחד מושם על קריאה ביקורתית של טקסטים חזותיים. כיוון שבעולם

של ימינו ילדים "מוצפים" בטקסטים חזותיים, ומשך הצפייה שלהם במסכים חזותיים למיניהם עולה על כל דמיון, הצורך בקריאה ביקורתית של טקסטים אלה הוא הכרחי.

הספר מיועד לאנשי חינוך מכל התחומים אשר רוצים להכיר באופן רחב את מקומו וכוחו של הטקסט החזותי, לשכלל את יכולתם ואת היכולת של תלמידיהם לקרוא טקסטים חזותיים, להטמיעם בתוך ההוראה, ובעיקר לחנך לקריאה ביקורתית הכוללת את המסרים הגלויים והסמויים של הטקסט החזותי.

הפרק הראשון בספר דן בשאלה מהי אוריינות חזותית, הפרק השני

השקת הספרים של פרופ' פני אור *Vocabulary Activities; A Course in English Language Teaching*

ועכשיו על הספרים

הספר הראשון, **Vocabulary Activities** עוסק בהוראת אוצר מילים. כמו כל הספרים האחרים שלה הוא מביא בתמציתיות את השינויים הדרמטיים שקרו בשנים האחרונות בידע שלנו על הוראת אוצר מילים בשפה זרה, ובד בבד מציע למורים עושר עצום של פעילויות מעשיות.

מעבר לרשימת הרעיונות המעשיים, חשוב לי להצביע על שלושה features שהייתה יכולה להכניס לספר רק מי שהיא מורה בעצמה ובאמת מבינה מה מורים צריכים: הראשון הוא ה-FAQ (שאלות נפוצות) בהקדמה, המספק תשובות לשאלות רבות שמורים שואלים לגבי הוראה של אוצר מילים. השני, teaching tips המפוזרים לכל אורך הספר כנקודות של common sense. מסוג הדברים שכאשר קוראים אותם אומרים "ברור! אך לא חשבתי על זה קודם?". והשלישי - כל הפעילויות מלוות בדפי עבודה המוכנים לצילום, וחוסכים למורים עבודת הכנה רבה.

אין ספק כי הספר יצטרף לרשימה הארוכה של הספרים שפני כתבה אשר תופסים מקום של כבוד על המדף של כל המורים לאנגלית בארץ ובחו"ל.

הספר השני, **A Course in English Language Teaching**, הוא מהדורה מחדשת ומעודכנת של ספר שיצא ב-1996 העוסק במדרגה הבאה, אם ניתן לומר כך, של עבודתה של פני - הכשרת מורים לאנגלית. בעוד שהמהדורה הראשונה עסקה בהכשרת מורים להוראת שפה באופן כללי, הנוכחית מצטמצמת מעט ועוסקת בהוראת אנגלית בלבד. כמו כן, היא כוללת התייחסות לתיאוריות חדשניות של הוראת שפה ולמידתה שלא היו ידועות לנו לפני 15 שנה. לדוגמה, כל הנושא של הוראה מקוונת לסוגיה. הספר נכתב כבסיס ללמידה עצמית, אך כמוכן שניתן לעשות בו שימוש גם על-ידי אנשים כמוני המלמדים את הדידקטיקה של הוראת אנגלית כשפה זרה. גם כאן ניכר מיד השילוב עליו דיברתי קודם של תיאוריה מעודכנת ופרקטיקה מעשית. כל פרק כולל ידע מעודכן, מעשי ותיאורטי, ומטלות מסוגים שונים - מטלות רפלקציה ומטלות מעשיות.

בשונה במידה מסוימת מהספר על הוראת אוצר מילים, ספר זה הוא ייחודי. אני לא מכירה הרבה ספרים אחרים העוסקים בתחום הזה ומשמשים כ- coursebook של הוראת שפה, או של כל תחום אחר בהכשרת מורים. כמו כל הספרים הקודמים של פני גם ספר זה מעניין לקריאה, נוח לשימוש, ושווה כל אגורה שמוציאים עליו.

ובקיצור - אנחנו כבר מחכים לספר הבא. (או לפחות אני...)

פני סיפרה כיצד התחילה לכתוב ספרים; הספר הראשון יצא ב-81, השנה שבה התחילה ללמד באורנים. פני עבדה אז בבית-ספר יסודי ובתיכון 'הר וגיא' והרגישה צורך לשתף אחרים בשיטות ההוראה שלה. משם עברה לכתובת מאמרים, וכשהמאמרים היו ארוכים מדי התייעצה עם פרופסור מאוניברסיטת לונדון, ובהמלצתו פיתחה את המאמר לספר, וכך הגיעה לכתובת ספרים.

ד"ר אורלי סלע סיפרה לנוכחים על ייחודם של ספריה של פני: "אני לא יודעת כמה אנשים יודעים, אבל פני הייתה זו שהכניסה אותי לעולם הוראת האנגלית. היינו חברות באותו קיבוץ והיא חיפשה מישהו שיחליף אותה בהוראה בביה"ס היסודי המקומי, והציעה לי לבוא לאורנים ללמוד את המקצוע.

בשנה השנייה שלי באורנים (1982) היא הייתה המורה שלי לדידקטיקה, ואז נפגשתי בפעם הראשונה בגישה הייחודית שלה לנושא ההוראה - מין שילוב של תיאוריה מעודכנת ביותר וגישה מאוד מאוד פרקטית. גם הספרים שהתחילה לכתוב בערך באותה תקופה שיקפו את השילוב הזה, ומיד נעשו פייברטיים שלי ושל כל המורות לאנגלית שאני מכירה. עד היום, כאשר הסטודנטיות שלי שואלות אותי אילו ספרים כדאי להן לקנות כמורות מתחילות, אני תמיד ממליצה על הספרים של פני. אני גם מוסיפה באי נוחות מסוימת כי היא אמנם חברה שלי, אבל מעולם לא ביקשה ממני להמליץ על הספרים שלה והיא גם לא יודעת שאני עושה זאת, אבל מה לעשות, הם באמת הכי טובים מפני שהם תמיד נותנים לי כמורה הרגשה שהכותבת ידעה בדיוק, אבל בדיוק, מה אני צריכה - וסיפקה לי את זה. מצד אחד הם באמת כוללים את כל מה שצריך, ומצד שני חפים לחלוטין מכל התנשאות, דבר שאינו מובן מאליו כשמדובר במומחית.

תערוכת בוגרים 2012

דברים מתוך קטלוג התערוכה

מאת: **ד"ר יעל גילעת**, ראש המכון לאמנות

"בקרב ימלאו 60 שנה ליסודו של המכון לאמנות בארנים. מה שהתחיל כחוגי ציור ופיסול בסמינר למורים של התנועה הקיבוצית הפך עם השנים למוסד בעל קול ייחודי בשיח האמנות והחינוך לאמנות בארץ בכלל ובגליל בפרט. דורות של בוגרים יהודים וערבים היו למובילי תרבות ואמנות; מי כאמנים, מי כמחנכים וכמורים לאמנות, כאוצרים וכיזמים.

60 שנות עשייה אמנותית וחינוכית הן לא דבר מובן מאליהו במציאות הישראלית שבה מקומם של מדעי הרוח והאמנויות בחינוך הציבורי מצוי בבסיסה והחינוך הציבורי והשווינוני כשלעצמם בנסיגה אף הם. זוהי רציפות עיקשת של מוסד לאמנות שמרב כוחותיו מופנים לפיתוח התרבות המקומית של כלל אזרחיה.

אבל יותר מאשר אנו עיקשים, אנחנו קבוצת מורים-אמנים-חוקרים שאוהבים את מה שאנו עושים ומאמינים בו, מלאי סקרנות ועניין נוכח המטען שכל סטודנט מביא עמו ונכונים להיכנס להרפתקה הגדולה של חיי אמנות ויצירה עם כל סטודנט וסטודנטית. הרפתקה הנמשכת מרגע התקבלותם ללימודים ואף מעבר לסיימם המוכתר בתערוכת הבוגרים.

בשרשרת ארוכת השנים של מסירה בין-דורית באמנות הישראלית, תערוכת הבוגרים היא עוד חוליה בבניית התרבות, אך בקרב קהילת המכון לאמנות היא האירוע המרכזי שאליו מתכוננים במשך ארבע שנות הלימוד. תערוכת הגמר מהווה שלב ביניים שבו משתנה הסטאטוס של הסטודנט, ממונחה ומוגן ברשת התמיכה של מנחים ומורים לבוגר ברשות עצמו, הנתון לביקורת שדה האמנות, שבו קולו יתערב או יבחן על רקע קולותיהם של בוגרים ואמנים צעירים אחרים.

זהו רגע חשוב, שברירי ואפילו פגיע, אך גם חגיגי. יחד עם כל המכון לאמנות וקהילת אורנים אנחנו חוגגים עם הבוגרות והבוגרים של המכון לאמנות בתשע"ב, שולחים להם ולהן את ברכתנו ומקווים שנמשיך גם בעתיד בשותפות שנרקמה כאן בינינו לקראת האתגרים שמציבות לפנינו החברה והתרבות בישראל."

רחב עדי, ללא כותרת, 2012, פריים מתוך אנימציה, תוכנת פלאש

מאת: **דורית רינגרט**, ראש תחום היצירה

"כשאלום הספורט הופך למרחב תצוגה, קירות גבס מורמים לכמה ימים, מרחב פרטי מוקם ומושאל ומרחב פרטי שזור ומהדהד במרחבי תצוגה סמוכים. נתבקשתי "להזמין" את מידותיו של החדר, לאמוד את המרחב, מה שדורש הבנה ופענוח של העבודה, מה שמבקש מרחק. השקיעה וההיסחפות לתוך היצירה תדרוש את המרחק. תנועה תמידית, בין הקרוב עד מאד לבין מבט העל, בין האינטימי שיכול ללא מילים, לבין המנוסח.

בשנה זו התחלנו ביישומה של תכנית לימודים מחודשת בלימודי היצירה, תכנית השמה דגש על התמקצעות בתחומי בחירה, תוך התמקדות, בשנים המתקדמות, בתחום יצירה מרכזי. לימודי המדיניות התרחבו לשיעורים הפורשים מבט ביקורתי ועדכני על התחום, מה שמחזק מהלך של יצירה השזור עיון וביקורת. הדבר ניכר בתערוכה, המציעה עבודות בעלות עומק, עניין, תעוזה, רעננות, מסתורין וכוח."

יצחקי חופית, ללא כותרת, 2012, טכניקה מעורבת על בד 80/1.10 ס"מ בקירוב

תערוכת בוגרים 2012

פתיחה: 16.7.2012 | כ"ו בתמוז, תשע"ב, בשעה

18.00 | ברחבת הדשא המרכזי

נעילה: 31.7.2012 | א', ב', ג', ד' | באב, תשע"ב

18.00 - 12.00

ה' ושבית

12.00 - 20.00

ו' | 12.00 - 16.00

מרכזת פרויקט הגמר
ביצירה ואוצרת התערוכה:
ענת גטנין

דודו מלניאק

סמאח שחאדה

תערוכת בוגרים 2012

פתיחה: 16.7.2012 | כ"ו בתמוז, תשע"ב
בשעה 18.00 | ברחבת הדשא המרכזי

נעילה: 31.7.2012 | י"ב באב, תשע"ב

א', ב', ג', ד' 12.00 - 18.00

ה' ושבת 12.00 - 20.00

ו' 12.00 - 16.00

מרכזת פרויקט הגמר ביצירה
ואוצרת התערוכה: ענת גטניו

עדי רהב

עדי מזרחי

